

АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ЗВІТ
про роботу Академії
педагогічних наук України
за 1996 рік

Київ - 1997

Академія педагогічних наук України. Звіт.

Звіт про роботу Академії педагогічних наук
України за 1996 рік.— К.: Пед. думка, 1997.-
116 с.

I. ВСТУП

Основні завдання, які ставила перед собою Академія педагогічних наук у 1996 році, виходили з необхідності виробити в Україні цілісну програму, яка б забезпечувала прогнозуючий розвиток освітньої галузі з метою створення системи безперервного навчання і виховання, досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації.

Відповідно до розпорядження Ради з питань науки і науково-технічної політики при Президентові України протягом звітнього року проведено значну роботу, спрямовану на інтеграцію діяльності Академії педагогічних наук та Міністерства освіти України, проведено спільне засідання Президії АПН та Колегії Міносвіти України, на якому затверджено Заходи щодо здійснення такої інтеграції в 1996 та наступному роках.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 року N 332 щодо оптимізації мережі науково-дослідних установ в Академії здійснено ряд реорганізаційних заходів, метою яких була більш раціональна розстановка кадрів у відомчих установах.

Не виходячи за межі бюджетного фінансування Науково-практичний центр політичної психології реорганізовано в Інститут соціальної і політичної психології. З Інституту педагогіки відгалузився в окрему наукову установу Інститут проблем виховання, який розпочне свою діяльність у наступному році.

З метою координації діяльності академічних структур, поширення їх впливу на освітні регіони України при АПН на громадських засадах створено 2 наукові центри - Південний /м.Одеса/ та Східний /м.Харків/.

Однією з найактуальніших проблем, які досліджувалися в звітньому році, була розробка державних стандартів загальної середньої освіти. У дослідженні цієї проблеми взяла участь переважна більшість членів Відділення дидактики, методики та інформаційних технологій, науковці методичних лабораторій Інституту педагогіки.

Спільним наказом Міністерства освіти України, Академії педагогічних наук та Національної академії наук України створено міжгалузеву раду з розробки проєктів державних стандартів. За пропозицією ради на базі АПН України та Інституту змісту і методів навчання Міносвіти України сформовано тимчасовий творчий колектив, яким опрацьовано концептуальні підходи до формування базового навчального плану загальної середньої освіти, визначено основні цілі та обґрунтовано провідні змістові лінії кожної освітньої галузі /навчального предмета/. Підготовлено проєкти державних стандартів з усіх освітніх галузей, які можуть стати основою для розробки навчальних програм для різних типів шкіл.

У наукових підрозділах Академії протягом 1996 року опрацьовано ряд концепцій, зокрема: розвитку психологічної науки в Україні /під керівництвом дійсного члена АПН Киричука О.В./; спеціальної освіти осіб з фізичними і психічними вадами /під керівництвом члена-кореспондента АПН Бондаря В.І./; інтеграції змісту природничо-наукової освіти /член-кореспондент АПН Ільченко В.Р./; мовної освіти національних меншин України /зав. лаб. методики російської мови і мов національних меншин канд.пед.наук Гудзик І.П./.

Вагому частину академічних досліджень складали теоретико-методологічні основи педагогіки, психології та історії професійної освіти; удосконалення змісту і педагогічного забезпечення навчального процесу в закладах профтехосвіти; психологічні засади підготовки особистості до свідомого самовизначення і самореалізації в професійній діяльності.

Наукова діяльність Відділення психології, вікової фізіології та дефектології була спрямована на розробку теоретико-методологічних засад психологічної науки; психологічних проблем взаємодії людини з життєвим середовищем; психологічних основ реалізації концепції виховання громадян суверенної України.

Зусиллями науковців вирішувалися також такі важливі теоретико-практичні завдання, як психологічна реабілітація дітей, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; діагностика і корекція відхилень у фізичному, психічному, соціальному і духовному розвитку дітей.

У 1996 році одна з найстаріших і провідних науково-дослідних установ України Інститут педагогіки відзначив своє 70-річчя. Колективом авторів під керівництвом президента Ярмаченка М.Д. видано монографію, в якій окреслено умови, фактори, головні закономірності

й особливості розвитку педагогічної науки в Україні за період 1926-1996 рр.

Продовжується робота над створенням Українського педагогічного словника.

Активізувалися і продовжують налагоджуватися зв'язки АПН зі спорідненими науковими структурами Національної Академії наук, з галузевими державними академіями; поновлюються контакти між структурами АПН та науковими установами зарубіжних країн /Болгарії, Греції, Німеччини, Словаччини, Сербії, Канади, Польщі, Румунії, Франції/.

Уже стали систематичними науково-практичні семінари, курси, які проводять науковці АПН разом з товариством «Україна» для вчителів української діаспори.

Установлено контакти АПН України з ЮНЕСКО, Радою Європи, Міжнародним товариством послідовників Василя Сухомлинського /ФРН/, Центральнo-Східним Європейським клубом професійної освіти /Італія/. Усе це сприяє інтеграції освітньої системи України в світову педагогічну науку й освіту.

Значну роботу з цього напрямку проводить Український інноваційний центр гуманітарної освіти при АПН України /директор Тараненко І.Г./.

Продовжує функціонувати постійно діючий методологічний семінар, заняття якого в минулому році проводилось у два етапи /у м.Харкові та в м.Києві, листопад/ і було присвячено проблемі емоційно-чуттєвого в освітньо-виховних системах.

Започатковано діяльність академічного видавництва «Педагогічна думка», що дасть можливість оперативно доносити до освітян результати досліджень у галузі педагогіки і психології, активніше і динамічніше впроваджувати їх у практичну діяльність навчальних закладів України різних типів.

Наукові співробітники Президії АПН та науково-дослідних інститутів брали активну участь у реалізації національних програм «Діти України», «Боротьба зі злочинністю», «Українська діаспора», «Планування сім'ї» тощо.

Труднощі, які доводилося переборювати Академії у звітному році, полягали, по-перше, в тому, що для фінансування наукових досліджень і розробок, на яке за планом економічного і соціального розвитку було передбачено 6189,0 тис.грн., було фактично одержано 3501,0 тис.грн., а це складає лише 56 відсотків від загальної суми визначених бюджетних

асигнувань. Це дало можливість тільки частково забезпечити виплату заробітної плати працівникам науково-дослідних установ. Зовсім відсутні кошти для проведення експериментально-дослідної роботи, практично наукові співробітники і працівники Президії позбавлені можливості бувати у відрядженнях тощо.

Половина структурних підрозділів АПН базується в орендованих приміщеннях, частина яких знаходиться в аварійному стані.

У звіті висвітлено роботу Академії педагогічних наук України, її наукових структур у 1996 році, відображено найважливіші результати науково-дослідної роботи Президії, відділень і відділів, діяльність ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології, роботу докторантури й аспірантури, кадрові питання; участь працівників Академії у масових наукових заходах державного та міжнародного рівнів. Дається перелік основних наукових публікацій, здійснених науковими співробітниками Академії протягом 1996 року.

II. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА ЗВІТНИЙ ПЕРІОД

У 1996 році науковцями АПН досліджувалася 231 тема за 26 науковими напрямками.

Наукові дослідження виконували 37 дійсних членів, 48 членів-кореспондентів, 780 наукових співробітників академічних установ, 42 докторанти і 207 аспірантів.

Відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Академії в минулому році завершилося виконання 36 наукових досліджень. По відділеннях вони розподілилися так: теорія та історія педагогіки — 10; дидактика, методика та інформаційні технології в освіті — 5; психологія, вікова фізіологія та дефектологія — 13; педагогіка і психологія професійної освіти — 8.

За результатами наукових досліджень як звітного, так і попередніх років, у 1996 році опубліковано понад тисячу наукових праць, про що свідчить таблиця 1:

Таблиця 1

Кількість публікацій

Відділення	Монографії	Підручники і навчальні посібники	Навчальні програми і концепції	Методичні посібники і рекомендації	Словники і довідники	Статті	Тези
1. Відділення теорії та історії педагогіки	15	13	4	27	1	83	224
2. Відділення дидактики, методики та інформаційних технологій в освіті	-	48	13	11	1	40	35
3. Відділення психології, вікової фізіології та дефектології	5	21	8	54	1	118	187
4. Відділення педагогіки і психології професійної освіти	6	4	4	21	1	52	57
Всього:	26	86	29	113	4	293	503

ВІДДІЛЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Науково-організаційна робота

У 1996 році відділення спрямовувало свою діяльність на організацію виконання планових завдань, які стояли перед членами відділення і структурними підрозділами, віднесеними до нього: 22 дійсними членами і членами кореспондентами, «виховними» лабораторіями Інституту педагогіки /на основі яких наприкінці 1996 року створено Інститут проблем виховання/, а також НМЦ «Українська етнопедagogіка і народознавство», Кримським НМЦ управління освітою та Педагогічним музеєм України.

Бюро відділення, до складу якого входять 7 науковців /академіки Сухомлинська О.В., Тхоржевський Д.О., Мадзігон В.М., члени-кореспонденти Бех І.Д., Бондар В.І., Євтух М.Б., Колібабчук В.З./, значну увагу приділяло вирішенню організаційних питань, пов'язаних з успішним виконанням планової тематики науково-дослідних робіт, підвищенню їх теоретичного рівня і практичної спрямованості, здійсненню експериментальних досліджень, проведенню конференцій, семінарів, педагогічних читань, усіляко дбало про публікацію матеріалів досліджень тощо. Ці та інші проблеми розглядалися на бюро: відбулося 10 засідань, на яких було порушено 24 питання. Серед головніших — про стан наукових досліджень з історії педагогіки, з проблем трудового навчання і виховання учнів, про проведення експериментальної роботи в Інституті педагогіки, про наукову експертизу завершених у 1995 році науково-дослідних робіт та інші.

Відділення підготувало на розгляд Президії АПН такі питання: про стан і результати досліджень з історії педагогіки в наукових установах АПН, про особливості постановки експерименту в дослідженнях із проблем виховання в Інституті педагогіки, про проведення третіх Всеукраїнських педагогічних читань «В.О.Сухомлинський і сучасність».

Крім вищезазначених педчитань, відділення організувало й провело ще кілька масових заходів. Серед них — Всеукраїнська науково-практична конференція «Цінності у вихованні підростаючого покоління: проблеми, пошуки, перспективи» /20 листопада/ та спільний із Радою Європи науково-практичний семінар «Навчання демократичних цінностей у школі» /21 листопада/. Конференція і семінар засвідчили про значний інтерес науковців і практиків до проблеми цінностей

навчання і виховання не тільки в Україні, а й у країнах Європи. Тому вирішено провести в 1997 році методологічний семінар із цієї проблеми. Спільно з Радою Європи проведено також науково-практичний семінар «Концептуальні засади громадянської освіти та освіти в галузі прав людини» /11-13 вересня/.

За активної участі бюро відділення організовано також конференції: «Сучасні виховні технології: проблеми, пошуки, досвід» /м. Чернігів/; із питань виховних систем /м. Полтава/; педагогічні читання, присвячені 140-річчю з дня народження С.Ф. Русової /м. Чернігів/ та інші. Водночас заплановані конференції в м. Івано-Франківську з питання використання народних ремесел і промислів у трудовій підготовці учнів та в м. Чернівцях із виховання громадянина України засобами народознавства в школах національних меншин не відбулися.

Натомість чимало членів відділення організували й провели ряд всеукраїнських і регіональних конференцій і семінарів, зокрема: чл.-кор. Бутенко В.Г. — «Формування естетичного мислення майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки», «Духовність як першооснова педагогічної майстерності»; чл.-кор. Колібабчук В.З. — «Удосконалення управління навчально-виховними закладами»; чл.-кор. Лосюк П.В. — «Гуцульщинознавство як наука та навчальний предмет»; чл.-кор. Нісімчук А.С. — «Доля краян у публікаціях та наукових виданнях»; акад. Тхоржевський Д.О. — «Виховання національної самосвідомості у школярів»; чл.-кор. Шевченко Г.П. — «Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва» тощо.

Відділення налагоджувало міжнародні зв'язки в галузі педагогічної науки й освіти через окремих своїх членів, Український інноваційний центр гуманітарної освіти, зокрема шляхом участі науковців у конференціях, читання лекцій тощо. Так, акад. Сухомлинська О.В. була запрошена до Китаю, де взяла участь у міжнародній конференції, присвяченій В.О. Сухомлинському, а також прочитала лекції у ряді престижних вузів і наукових установ про творчу спадщину нашого педагога та про розвиток педагогічної науки й освіти в Україні, за що її обрали почесним професором Пекінського педуніверситету і Тяндзіньської академії педнаук. Зі свого боку, відділення організувало двотижневє перебування в Україні групи китайських педагогів і науковців, які докладно ознайомилися з життям, діяльністю, витоками педагогічної творчості та впровадженням спадщини В.О. Сухомлинського в практику.

Крім того, акад. Сухомлинська О.В. побувала в м. Марбурзі /Німеччина/, взявши участь у річному зібранні Міжнародного товариства

послідовників В.О.Сухомлинського та обговоривши плани спільної діяльності цього товариства й Української асоціації В.О.Сухомлинського, та в м.Кракові /Польща/, де виступила з доповіддю на міжнародній конференції, присвяченій 100-річчю від дня народження французького педагога С.Френе. Чл.-кор. Євтух М.Б. брав участь у міжнародних конференціях у м.Ополе /Польща/ та м.Оломоуц /Чехія/ з проблем традицій виховання у світовій народній педагогіці, а чл.-кор. Артемчук Г.І. — у м.Дрездені /Німеччина/ з питань нових технологій в освіті. Результати досліджень педагогічних умов гуманізації процесу виховання учнів із відхиленням в поведінці /керівник — докт. пед. наук. Оржеховська В.М./ висвітлювалися на міжнародному семінарі «Превентивна освіта: розвиток, перспективи» /м.Будапешт, Угорщина/.

Широку діяльність у налагодженні міжнародного співробітництва в галузі педагогічної науки і освіти розгорнув Український інноваційний центр гуманітарної освіти /директор — канд.пед.наук Тараненко І.Г./. Зокрема, ініційовано спільні з Радою Європи проекти «Освіта громадянина демократичного суспільства», «Демократія, права людини, меншини: освітній та культурний аспекти», з ЮНЕСКО — «Превентивна освіта». Метою спільного українсько-голландського проекту «Громадянська та економічна освіта в середній школі» є створення навчальних планів та підготовка матеріалів з громадянської й економічної освіти і виховання на основі досвіду у цій справі України й Нідерландів і розробка стратегії їх упровадження в практику. Центр підтримує також тісні зв'язки з центрами сучасних мов у м.Граці /Австрія/, громадянської освіти у м.Варшаві /Польща/, з радою досліджень в соціальних науках у м.Римі /Італія/, Інститутом педагогічних досліджень у м.Парижі /Франція/. Співробітники Центру брали участь у проведенні чотирьох спільних із співробітниками цих установ заходів — нарад, конференцій, семінарів тощо.

У звітному році члени відділення брали також участь у підготовці матеріалів і документів для розгляду в Кабінеті Міністрів, Верховній Раді, Адміністрації Президента, розробляли державні програми, проекти чи здійснювали їх наукову експертизу, працювали в різних комісіях Міністерства освіти, були головами спеціалізованих рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій /чл.-кор. Євдокимов В.І., акад. Стельмахович М.Г., акад. Тхоржевський Д.О., чл.-кор. Шевченко Г.П., акад. Ярмаченко М.Д./, виступали опонентами, керували роботою дисертантів - докторантів, аспірантів, пошукачів, зокрема: Стельмахович М.Г. — 21 /з них у 1996 році захистили 2 докторські і 2 кандидатські

дисертації/, Шевченко Г.П. — 12 /1 канд./, Мадзігон В.М. — 10 /2 канд./, Сухомлинська О.В. — 9 /2 докт./, Ярмаченко М.Д. — 8 /3 докт./, Нісімчук А.С. — 7 /5 канд./, Бойко А.М. — 7 /2 канд./, Бондар В.І. — 7 /2 канд./, Бех І.Д. — 7 /1 канд./, Євтух М.Б. — 5 /5 канд./, Лозова В.І. — 5 /1 докт. і 3 канд./, Євдокимов В.І. — 4 /1 канд./, Бутенко В.Г. — 7, Прокопенко І.Ф. — 4, Тхоржевський Д.О. — 3.

Члени відділення працювали на громадських засадах головними редакторами журналів: Ярмаченко М.Д. — «Педагогіка і психологія», Сухомлинська О.В. — «Шлях освіти», Тхоржевський Д.О. — «Трудова підготовка в закладах освіти», Лосюк П.В. — «Гуцульська школа»; були науковими редакторами й упорядниками ряду збірників наукових праць. Лише дійсні члени і члени-кореспонденти випустили в 1996 році 35 книг і брошур загальним обсягом 305 др.арк.

Основну ж увагу відділення приділяло виконанню планових наукових досліджень за трьома напрямками.

Виконання плану науково-дослідних робіт

План НДР членами відділення і структурними підрозділами, віднесеними до нього, в основному виконано. Частину досліджень завершено в 1996 році, іншу — тільки започатковано. За перехідними темами, розрахованими переважно на три роки, робота продовжувалась.

Напрямок 1. Прогресивні ідеї вітчизняної і зарубіжної педагогіки в навчально-виховному процесі школи

Колективом авторів під керівництвом акад. Ярмаченка М.Д. завершено дворічне дослідження комплексної теми «Розвиток науково-дослідної роботи у галузі педагогіки в Україні /1926-1996/», унаслідок чого розкрито умови, фактори, головні закономірності й особливості розвитку педагогічної науки за вказаний період. Зокрема, в рамках діяльності Інституту педагогіки АПН України проаналізовано якісну відмінність концепцій та педагогічних теорій, що формувалися в різних політичних, ідеологічних та соціально-економічних умовах. На підставі вивчення архівних і літературних джерел встановлено внесок науковців у розвиток педагогічної науки. Результатом дослідження стала книга «Інститут педагогіки АПН України — 70; Нарис історії».

Продовжувалась робота над створенням Українського педагогічного словника /керівник — акад. Ярмаченко М.Д./: складено каталог слів на всі літери, написано статті. Рукопис словника підготовлено до редагування.

Досліджено історію українського шкільництва початку ХХ ст.: проаналізовано діяльність «Просвет», земств, учительських організацій, освітніх товариств, а також боротьбу громадсько-педагогічних діячів за розвиток і становлення української національної школи /1905 - 20-ті рр./ та її денационалізацію в 30-х роках /керівник — акад. Сухомлинська О.В./. Результатом дослідження стали навчальний посібник «Нариси історії українського шкільництва /1905-1933/» та два збірники наукових праць.

Завершено дослідження творчої спадщини відомих українських педагогів. Охарактеризовано дидактику В.О.Сухомлинського як цілісну педагогічну систему, впроваджену в Павлівській школі, показано її значення для сучасної педагогічної теорії і практики /канд.пед.наук Антоненць М.Я., Інститут педагогіки/. На основі дослідження підготовлено посібник «Навчально-виховна система В.О.Сухомлинського». Проведено Всеукраїнські педагогічні читання «В.О.Сухомлинський і сучасність» /м.Умань/. Проаналізовано педагогічну діяльність та найважливіші теоретико-методологічні проблеми розвитку української національної школи в творчій спадщині Я.Ф.Чепіги /Ільченко Ж.Д., Інститут педагогіки/.

Протягом трьох років співробітники Педагогічного музею України /керівник Кирпач А.І./ розробляли методiku організації та діяльності музеїв педагогічного профілю. Визначено й обґрунтовано вимоги до створення таких музеїв, специфічні педагогічні та музеєзнавчі засади їх роботи в сучасних умовах. Підготовлено посібник «Методика організації і діяльності музеїв педагогічного профілю». Із започаткованої в 1996 році теми «Українськомовний шкільний підручник ХІХ - початку ХХ ст. як предмет музейно-педагогічного дослідження» складено анотований каталог виданих у досліджуваній період українських букварів, граматик, шотниць. Крім того, проводилася значна організаційна, фондова, експозиційна, експериментальна, пропагандистська робота. Зокрема, організовано виставки: «Використання педагогічних ідей С.Русової в сучасних дошкільних закладах», «М.Грушевський — державотворець», «О.Русько — діяч народної освіти України», «Інститут педагогіки — 70», «Дошкільня України: минуле і сьогодення», «Навчальний та методичний посібник з математики в Україні» тощо. Проведено тематичні бесіди за цими та іншими виставками. Працювали лекторії переважно для студентів педвузів, «круті столи», клуб «Українська педагогіка в особах» /розглядалася освітньо-педагогічна діяльність С.Русової, П.Могили, М.Драгоманова, Г.Вашенка та інших/.

Проведено три радіопередачі, присвячені колишнім міністрам освіти України, та стільки ж телепередач — про братські школи XVI-XVII ст. Прочитано понад 90 лекцій, проведено 390 екскурсій для вчителів, студентів, інших категорій відвідувачів музею.

Член-кореспондент Євтух М.Б. проаналізував просвітницьку діяльність і педагогічні ідеї видатних українських учених, письменників, громадських діячів кінця XVIII - першої половини XIX ст. Результат дослідження — монографія «Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні /кінець XVIII - перша половина XIX ст./», серія брошур та ряд статей у педагогічній пресі й наукових збірниках.

Продовжувалося дослідження виховних народних традицій у зарубіжних країнах — Німеччині, Франції, Польщі, Чехії /керівники - чл.-кор. Євтух М.Б., чл.-кор. Артемчук Г.І./ Видано монографію «Етно-педагогічні традиції виховання у Великій Британії» та підготовлено аналогічну книгу про народний досвід навчання і виховання у Німеччині.

Напрямок 2. Українське народознавство в змісті, формах та методах навчання і виховання

Завершено дослідження «Прилучення учнів до національної культури засобами декоративно-прикладного мистецтва в процесі трудового навчання» /керівник — акад. Тхоржевський Д.О./. Розроблено навчальні програми з 6 видів художніх народних промислів: аплікації соломкою, карбування по металу, українські вишивки, в'язання тощо. Визначено сукупність методичних прийомів, що забезпечують формування в учнів 5-7 класів елементів технічної майстерності й художнього смаку. Обґрунтовано умови ефективного прилучення школярів до надбань національної культури в процесі трудового навчання. Головний підсумок дослідження — монографія «Прилучення учнів до національної культури у процесі трудового навчання».

Із завершеної теми «Організаційно-педагогічні основи діяльності гуцульської школи як регіонального українського національного навчально-виховного закладу» /керівник — чл.-кор. Лосюк П.В./ досліджено й експериментально перевірено педагогічні умови ефективного використання гуцульщинознавства у навчально-виховному процесі шкіл гуцульського регіону /266 шкіл Івано-Франківської, Чернівецької і Закарпатської обл./; виявлено можливості органічного поєднання вивчення гуцульщинознавства і засвоєння шкільних предметів, ураховуючи вікові особливості учнів. Упроваджено в практику роботи програму для 1-11 класів шкіл гуцульського регіону, програму

педагогічної освіти батьків, апробовано обсяг змісту й методику застосування його в системі національного виховання учнів тощо. Підготовлено комплекс навчальних і методичних посібників «Бібліотеки гуцульської школи». За результатами дослідження проведено ряд науково-практичних конференцій і семінарів. Видається журнал «Гуцульська школа» та газета «Освітнянський вісник».

Досліджено педагогічні умови ефективного використання народних ігор у навчанні та вихованні дітей дошкільного віку /Мельничук М.І., Інститут педагогіки/. Апробовано систему ігор як традиційних народних, так і тих, які побутують в окремих регіонах України. Розроблено орієнтовне планування за принципом моральної цінності гри. Підготовлено посібник «Народні ігри».

У 1996 році співробітниками Науково-методичного центру «Українська етнопедагогіка і народознавство» /керівник — чл.-кор. Р.П.Скульський/ започатковано нову комплексну тему, яка продовжує попередню, — «Підготовка майбутніх учителів до використання народознавства в школі». Вона передбачає розробку двох основних проблем: як використовувати народознавство в школі і як готувати майбутнього вчителя до такої роботи. Розроблено концепцію дослідження, визначено принципи і методи дослідження, зібрано частину експериментального і дидактичного матеріалу з таких питань, як моральне, трудове виховання учнів засобами народознавства, формування та розвиток господарської культури, організація здорового способу життя, використання етнопсихологічних і етнопедагогічних знань у школі й сім'ї, батьківсько-материнське виховання дітей та молоді тощо. З цих та інших питань у 1996 році опубліковано книги, брошури, статті в педагогічній та іншій пресі загальним обсягом 53,5 др.арк. Чл.-кор. Скульський Р.П., зокрема, обґрунтував, що важливою умовою ефективного розвитку теорії і практики виховання школярів є органічне поєднання ідей народної та наукової педагогіки. Створено методику виявлення тих компонентів, які мають стати предметом удосконалення професійно-педагогічної культури вчителя.

Проблему формування духовно-моральних стосунків у сучасних сім'ях засобами української етнопедагогіки розпочав у 1996 році досліджувати акад. Стельмахович М.Г. За результатами цього річних і попередніх досліджень видано посібники «Українська родинна педагогіка», «Теорія і практика українського національного виховання», опубліковано 15 статей у журналах і наукових збірниках та стільки ж матеріалів у газетах загальним обсягом 39,0 др.арк.

Костів В.І. /НМЦ «Українська педагогіка і народознавство»/ досліджує наукові й етнопедагогічні основи морального виховання дітей із неповних сімей. Основні положення дослідження розкрито в опублікованих посібниках «Методика виявлення рівня моральної вихованості дітей із неповних сімей» та «Народно-педагогічні ідеї минулого у формуванні сучасного сім'янина».

Напрямок 3. Теоретичні основи й прикладні аспекти навчання та виховання

У 1996 році члени відділення і співробітники структурних підрозділів досліджували науково-теоретичні основи й прикладні аспекти навчання та виховання дітей і молоді в сучасних перехідних умовах. Так, член-кореспондент Бойко А.М. обґрунтувала модель оновленої парадигми виховання, охарактеризувала основні її компоненти, розкрила методику її реалізації на основі готовності вчительських кадрів до формування суб'єкт-суб'єктних, морально-естетичних, гуманних відносин. За результатами дослідження написано й видано посібник «Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації». Під керівництвом Бойко А.М. завершено також дослідження з проблеми «Перебудова викладання та вивчення вузівської педагогіки в перехідних умовах», на матеріалах якого підготовлено та видано навчальний програмно-науковий комплекс у складі: навчального плану і програми з інтегрованого курсу теорії та історії педагогіки, підручника «Педагогіка», посібника «Методика викладання і вивчення інтегрованого курсу "Теорія та історія педагогіки"».

У дослідженні «Психологічні детермінанти формування і розвитку особистісних цінностей школярів» /чл.-кор. Бех І.Д./ визначено основні ознаки поняття «цінність», розкрито закономірності створення ціннісної системи у людини. Запропоновано нові методологічні підходи до створення особистісно орієнтованих технологій формування і розвитку особистісних цінностей у різних вікових періодах школяра. З цих питань опубліковано 10 статей.

У процесі дослідження теми «Теорія та методика педагогічної соціології» /керівник — канд.пед.наук Болгаріна В.С., Інститут педагогіки/ обґрунтовано статус педагогічної соціології як наукової галузі. Розроблено, уточнено або адаптовано її основні поняття і терміни /відображено у виданому словнику/. Досліджено взаємозв'язок педагогіки та соціології, виявлено закономірності та сучасні тенденції процесу соціалізації особистості учнівської молоді, проаналізовано соціологічну

спрямованість змісту гуманітарної освіти тощо. Постійно працював методологічний семінар з актуальних проблем педагогічної соціології, відбувалися наукові семінари й науково-практичні конференції: «Політико-психологічні та соціально-педагогічні проблеми освіти і виховання», «Педагогічна соціологія — школі», «Соціологія і школа» та інші. Результати дослідження — словник «Основні поняття і терміни педагогічної соціології», підготовлений посібник «Педагогічна соціологія: становлення та перспективи», ряд статей у пресі.

Протягом трьох років вивчався вплив радіо і телебачення на формування естетичного смаку й ціннісних орієнтацій дітей і молоді /керівник — канд.пед.наук Масол Л.М., Інститут педагогіки/. Встановлено рейтинг популярності різних програм, проаналізовано їх зміст, узагальнено критичні зауваження і побажання. На основі одержаних даних зроблено висновки та обгрунтовано методичні рекомендації щодо педагогічного керівництва процесом сприймання учнями радіо і телепередач.

Досліджуючи тему «Науково-методичне обгрунтування змісту й засобів підготовки школярів до трудової діяльності і професійного самовизначення», академік Мадзігон В.М. визначив та обгрунтував зміст трудової підготовки, зосередив свою увагу на організаційно-процесуальному забезпеченні умов формування у школярів трудових знань, умінь та навичок. За результатами дослідження опубліковано 5 навчальних посібників з трудового навчання для 5,6,7 класів середньої школи загальним обсягом 48 друкованих аркушів, а також статті у педагогічній періодичній пресі.

З теми дослідження «Дидактичне забезпечення внутрішкільного управління процесом навчання» /чл.-кор. Бондар В.І./ обгрунтовано теоретичні основи педагогічного аналізу в системі управлінської діяльності директора школи та принципи його проведення. Розроблено орієнтовний зміст і технологію педагогічного аналізу, в основу якої покладено авторську концепцію спостереження уроків та їх аналізу. Видано навчальний посібник «Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу: управлінський аспект».

Завершено також дослідження теми «Приведення змісту, форм і методів підготовки вчителя початкової школи до сучасних соціально-економічних умов» /керівник — чл.-кор. Бондар В.І./ За матеріалами дослідження підготовлено навчальний посібник, програми, методичні рекомендації з ряду спецкурсів, захищено 5 кандидатських дисертацій.

Завершено п'ятирічний експеримент з удосконалення управління навчально-виховними закладами /керівник — чл.-кор. Колібабчук В.З./ З'ясовано сучасні психолого-педагогічні умови роботи керівника освітньої установи, обґрунтовано їх роль і значення для успішного управління навчально-виховним процесом. Підсумки експерименту підбито на науково-практичній конференції та висвітлено в збірнику праць «Удосконалення управління навчально-виховними закладами».

За рік існування Кримського науково-методичного центру управління освітою /директор — канд.пед.наук Саприкін В.С./ створено експериментальний майданчик, до складу якого ввійшли районні міські відділи освіти, методичні кабінети, школи. Проведено широке анкетування працівників експериментальних закладів і установ за різними параметрами /«Директор і заступник директора очима вчителів», «Урок очима учнів», «Аналіз роботи школи вчителем», «Самоаналіз роботи вчителя за навчальний рік», «Психологічний клімат у колективі» та ін./, що дало змогу успішно розпочати дослідження комплексної теми «Теорія і методика оптимального управління школою».

Крім того, кожної навчальної чверті співробітники Центру проводять в експериментальних закладах семінари з теми «Методика і технологія сучасного уроку». Відбулася науково-практична конференція «Програмно-цільове управління школою», матеріали якої видано збірником.

ВІДДІЛЕННЯ ДИДАКТИКИ, МЕТОДИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

Діяльність відділення у звітному році спрямовувалася на забезпечення вчасного і якісного виконання запланованих дослідницьких завдань, сприяння здійсненню масштабних теоретико-експериментальних досліджень пріоритетних проблем сучасної дидактики. Чільне місце у роботі відділення займали питання опрацювання державного стандарту загальної середньої освіти.

Основні результати науково-дослідної роботи

У 1996 році у відділенні досліджувалось 35 тем з таких наукових напрямів: теоретичні і методичні засади змісту загальної середньої освіти — 10; науково-методичне забезпечення навчального процесу в загальноосвітній школі та дошкільних закладах — 16; дидактичні проблеми інформатизації навчання — 4; удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів як передумова ефективності шкільної освіти — 5. 5 із цих тем у звітному році завершено, 15 лише розпочато.

Центральною дослідницькою проблемою першого наукового напрямку було опрацювання державного стандарту загальної середньої освіти, у дослідженні якої беруть участь 16 із 22 членів відділення, а також представники більшості методичних лабораторій Інституту педагогіки АПН України. Предметом дослідження у звітному році були концептуальні підходи до формування інваріантного та варіативного компонентів загальної середньої освіти, що включали визначення педагогічних цілей та відбір змісту освітніх галузей інваріантного компонента навчального плану, обґрунтування змістових ліній кожної галузі та формування їх наповнення за ступенями шкільної освіти, визначення загальних цілей і функцій варіативного освітнього компонента. Результатом дослідження цієї проблеми стали підготовлені в першому варіанті проекти державних стандартів /зміст і загальнообов'язкові вимоги до його засвоєння/ освітніх галузей: українська мова як державна /наук.кер.— чл.-кор. Мацько Л.І./, словесність /наук.кер.— акад. Хропко П.П./, суспільствознавство /наук.кер.— докт.істор.наук Кульчицький В.С./, природознавство /наук.кер.— акад. Гончаренко С.У./, математика /наук.кер.— акад. Шкіль М.І./ та інформатика /наук.кер.— акад. Жадак М.І./, художня культура /наук.кер.—чл.-кор. НАН Костюк П.Г./, фізична культура і здоров'я /наук.кер.— чл.-

кор. Вільчковський Е.С./, технології /наук.кер.— акад. Тхоржевський Д.О./, опрацьовано також основи загальної концепції варіативного освітнього компонента /чл.-кор. Мальований Ю.І., чл.-кор. Гузик М.П., чл.-кор. Соф'янци Е.М., канд.пед.наук Сікорський П.І./.

Суттєве місце у реалізації дослідницьких завдань цього наукового напрямку займало дослідження проблем шкільної мовної освіти, зокрема змісту навчання української мови у загальноосвітніх школах з різними мовами навчання. На основі проекту державного освітнього стандарту укладено два проекти навчальних програм з української мови: як рідної для основної школи, а також для шкіл з російською мовою навчання. Програми спрямовані передусім на мовленнєвий розвиток учнів і передбачають диференціацію навчального змісту за високими навчальними можливостями /наук.кер.— канд.пед.наук Скуратівський Л.В./.

Створено разом з навчальною програмою перший підручник з української мови для 1 класу шкіл з угорською мовою навчання /Повхан К.З. та ін./ та новий навчальний посібник з української мови для 2 класу шкіл з польською, румунською та іншими мовами навчання /канд.пед.наук Бондаренко Н.В. та ін./.

Визначено лінгводидактичні засади навчання мов національних меншин, розроблено проект відповідної концепції цього аспекту мовної освіти /канд.пед.наук Гудзик І.П./, де викладено загальні підходи до визначення змісту, спрямування навчання покладено в основу проекту державного стандарту вивчення мов національних меншин /докт. пед. наук Пашківська Н.А., канд.пед.наук Гудзик І.П./.

Опрацьовано зміст освіти з російської мови /як другої/, який реалізовано у двох варіантах навчальних програм, розрахованих на початок вивчення мови відповідно з 3-го або 5-го класів /докт. пед.наук Пашківська Н.А., канд.пед.наук Гудзик І.П., Корсаков В.О./.

Створено першу в історії нашої школи циганську абетку та циганський буквар /Мазур І.Т./.

Підготовлено навчальний посібник для збагачення лексичного запасу школярів з циганської і новогрецької мов /канд.пед.наук Гудзик І.П., Мазур І.Т., Титаренко І.В./.

Тривала активна дослідницька робота з реалізації концептуальних засад інтеграції змісту шкільної природничо-наукової освіти. Розроблено три варіанти моделей такої інтеграції: для 1-11 класів загальноосвітньої школи, для 7-11 класів гуманітарного та природничо-наукового профілів. Вони втілені у підготовлених і виданих навчальних програмах

з природничих предметів для середньої школи. Створено підручник «Довкілля» для 1 класу /наук.кер. - чл.-кор. Ільченко В.Р./.

Підготовлено й видано експериментальну програму з інтегрованого курсу фізики й астрономії для 7-11 класів, у якій реалізовано ідею диференціації навчання, а також пробний підручник відповідно до цієї програми для 8 класу /наук.кер. — докт.пед.наук Бугайов О.І./.

Успішно продовжувалось опрацювання нового змісту соціально-гуманітарної освіти школярів. Завершено формування змісту навчального курсу «Світ, людина, суспільство» для 8-11 класів, підготовлено хрестоматію з цього курсу, опубліковано підручник для 8-9 класів «Світ і людина» /наук.кер. — чл.-кор. Арцішевський Р.А./.

Зроблено суттєвий внесок у розробку проблем *науково-методичного забезпечення навчального процесу в загальноосвітній школі*.

Значна кількість досліджень цього наукового напрямку передбачає опрацювання науково-педагогічних засад і створення нового покоління підручників для шкіл різних типів. Крім названих вище, до наробок з цього питання належать такі. Доопрацьовано, значно доповнено і підготовлено до видання як стабільний підручник з української літератури для 10 класу середньої школи /акад. Хропко П.П./.

Створено новий підручник з фізики для 9 класу загальноосвітньої школи /акад. Гончаренко С.У./, який завершує серію підручників із систематичного курсу фізики для середніх загальноосвітніх навчальних закладів, підготовлених тим же автором у попередні роки. Дидактичні ідеї методичної системи навчання геометрії в школі, опрацьовані доктором педагогічних наук Бурдою М.І., реалізовані ним у підручнику з геометрії для 8 і 9 класів, де математика вивчається поглиблено.

Тривала робота над системою підручників з хімії для середньої школи. Розроблено зміст, структуру і підготовлено до видання підручник з хімії для 11 класу шкіл з поглибленим вивченням цього предмета /докт.пед.наук Буринська Н.М./.

Під керівництвом члена-кореспондента Шищенка П.Г. розгорнуто створення навчально-методичних комплектів з географії для всіх класів, де вивчається цей предмет /підручник, робочий зошит учня, географічні атласи і карти/. У звітному році, зокрема, завершено підготовку і видано оригінальний підручник з географії України для 8-9 класів, де вперше охарактеризовано положення України як незалежної держави в географічному, геополітичному, геостратегічному просторах /чл.-кор. Шищенко П.Г., проф. Масляк П.О./.

Продовжено роботу з реалізації концепції навчання іноземних мов, розробленої в Інституті педагогіки /наук.кер. - докт.пед.наук

Плахотник В.М./ У звітному році побачили світ 8 підручників з англійської, німецької, французької мов для різних класів загальноосвітніх і спеціалізованих шкіл. Поряд із цим здійснювалось продуктивне розроблення нового перспективного усвідомлено-комунікативного методу навчання іноземних мов в Інституті методів навчання іноземних мов /наук.кер.- канд. пед. наук Мартинова Р.Ю./ За результатами цього дослідження у 1996 році завершено створення і видано першу книгу навчального посібника з практичного курсу англійської мови.

Розроблено теоретичні засади функціонально-системного підходу до вивчення мовних одиниць. Елементами функціональної граматики доповнено зміст шкільних підручників з російської мови шкіл з російською мовою навчання, які будуть перевидані у 1997 та наступних роках /чл.-кор. Голобородько Є.П./.

Обґрунтовано і опрацьовано базисний компонент мовленнєвого розвитку, навчально-мовленнєвої та художньо-мовленнєвої діяльності дітей 3-6 років. Підготовлено навчальний посібник «Дошкільна лінгводидактика» /хрестоматія/ для студентів педвузів /акад. Богуш А.М./.

Завершено дослідження педагогічних аспектів проблеми гуманізації навчання в загальноосвітній школі. З'ясовано педагогічну сутність гуманізації навчання, розкрито її виявлення в цілях навчання, його змісті й організації. За результатами дослідження підготовлено посібник для вчителів «Гуманізація навчання в основній школі» /наук.кер.— канд. пед. наук. Бондар С.П./.

Нові результати одержано у процесі дослідження дидактичних проблем інформатизації освіти. Розроблено основні компоненти нових інформаційних технологій навчання математики та інформатики в школі. Підготовлено посібник для вчителів «Комп'ютер на уроках математики», опубліковано навчальний посібник для вузів «Теорія ймовірностей і математична статистика з елементами інформаційних технологій» /акад. Жалдак М.І. та ін./.

Виявлено дидактичні особливості та розроблено принципи побудови навчальних інструментальних програмних засобів, призначених для комп'ютерного моделювання динамічних систем. Виділено та досліджено класи чисельних алгоритмів, на яких базуються відповідні комп'ютерні моделі, що відповідають різним рівням складності навчального процесу. Розроблено експериментальні моделюючі засоби для вивчення фізичних, хімічних, біологічних та економічних закономірностей. Підготовлено рукопис підручника з інформатики для 10-11 класів середньої школи /наук.кер.-чл.-кор. Верлань А.Ф./.

Завершено черговий етап дослідження проблеми *удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів*. На основі нових методологічних підходів, інтеграції історико-педагогічних знань, аналізу сучасної освітньої практики визначено зміст дидактичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів і підготовлено підручник з дидактики початкового навчання для педагогічних факультетів педвузів /акад. Савченко О.Я./.

Досліджено функції української мови в національно-культурному житті України, мовні засоби впливу на формування національної самосвідомості студентської молоді. Підготовлено навчальний посібник для студентів-філологів із стилістики української мови /чл.-кор. Мацько Л.І./.

Завершено дослідження проблеми організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення курсу загальної фізики. Здобуті наукові результати реалізовано у підготовленому до видання навчальному посібнику з курсу загальної фізики для студентів фізико-математичних факультетів педвузів /чл.-кор. Шут М.І./.

Опрацьовано зміст навчального матеріалу із статичної біохімії, який структуровано у першу частину навчального посібника з біологічної хімії для біологічних факультетів вузів /чл.-кор. Боєчко Ф.Ф./.

Завершено також дослідження «Літературознавчі категорії в системі літературної освіти старшокласників і студентів-філологів» /акад. Хропко П.П./.

За його результатами підготовлено навчальний посібник для студентів «Композиція літературного твору».

Науково-організаційна діяльність

У звітному році науково-організаційна діяльність відділення і його бюро спрямовувалась на забезпечення успішного виконання запланованих дослідницьких завдань, підтримку продуктивних педагогічних ідей і технологій їх реалізації в освітній практиці, експертизу найважливіших здобутих наукових результатів.

Названі напрями діяльності обумовлювали тематику засідань бюро. У процесі підготовки і проведення таких засідань узагальнено результати обговорення педагогічною громадськістю проекту базового навчального плану загальноосвітньої школи, визначено принципи позиції щодо його доопрацювання. Проаналізовано наукові результати завершених дидактичних і методичних досліджень, виконаних у відділенні, а також дано оцінку наукової діяльності академіків — членів відділення. Підготовлено і схвалено пропозиції щодо поліпшення організації науково-педагогічних досліджень, апробації і впровадження

в практику їх результатів, а також щодо уточнення і доповнення окремих статей нової редакції Закону України «Про освіту». Розглянуто і підтримано загальну концепцію навчання і виховання у приватній загальноосвітній школі АІСТ м.Вінниці як один із варіантів продуктивного пошуку форм організації навчання і життєдіяльності школярів на засадах демократії, свободи особистості і її вільного розвитку в умовах атмосфери творчості, яка створюється зусиллями педагогів, батьків, інших учасників освітнього процесу. Вироблено, обговорено і схвалено основні підходи щодо упорядкування процесу створення й апробації експериментальних і пробних підручників для середньої школи. Розглянуто ряд інших питань.

Чільне місце у діяльності відділення і його бюро займала робота, пов'язана з опрацюванням державного стандарту загальної середньої освіти. З урахуванням результатів масового обговорення завершено роботу над проектом базового навчального плану загальноосвітньої школи — першої складової освітнього стандарту. Спільно з Інститутом змісту і методів навчання Міністерства освіти України розроблено концепцію державного стандарту загальної середньої освіти, яку разом із проектом базового навчального плану схвалено Колегією Міносвіти.

Члени відділення взяли активну участь в організації і проведенні всеукраїнської науково-практичної конференції «Стандарти загальної середньої освіти. Проблеми, пошуки, перспективи» /Київ, червень/. На конференції всебічно обговорено суть і функції освітнього стандарту, основні підходи до його опрацювання, підведено підсумки зробленого, вироблено програму подальшої роботи над ним. Матеріали конференції опубліковано у збірнику.

Більшість членів відділення бере безпосередню участь у розробці конкретних складових загальноосвітнього стандарту.

Суттєва увага приділялась у відділенні дослідно-експериментальній роботі, організації широких експериментальних науково-педагогічних пошуків. Успішно працювали експериментальні майданчики — Саксаганський природничо-науковий ліцей м.Кривого Рога, де досліджується зміст освіти, організація навчально-виховного процесу, спрямована на забезпечення оптимального інтелектуального, морального розвитку ліцеїстів і зміцнення їхнього здоров'я, а також школа-комплекс N3 м.Южного Одеської області, у якій протягом десяти років реалізується авторська концепція індивідуально орієнтованого навчально-виховного процесу члена-кореспондента Гузика М.П.. Високу ефективність навчально-виховної системи, побудованої на засадах цієї концепції переконливо засвідчують результати комплексних наукових

експертиз, регулярно здійснюваних відділенням. Розгорнуто масштабну дослідну апробацію продуктивності ідей інтеграції змісту шкільної природничої освіти під керівництвом члена-кореспондента Ільченко В.Р., а також нового змісту соціально-гуманітарної освіти школярів, розробленого колективом науковців, очолюваних членом-кореспондентом Арцішевським Р.А. Значна і результативна пошуково-експериментальна робота ведеться співробітниками Інституту методів навчання іноземних мов /м.Одеса/ з дослідження нового продуктивного усвідомлено-комунікативного методу навчання іноземних мов /наук.кер.— канд. пед. наук Мартинова Р.Ю./.

Результати пошуків науковців, практичних працівників розглядались на організованих відділенням конференціях і семінарах. Крім названої вже конференції з проблеми загальноосвітнього стандарту, проведено науково-практичну конференцію «Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє», присвячену 160-річчю цього навчального закладу на Кіровоградщині /м.Новомиргород, травень 1996 р./.

Проблематика конференції вийшла далеко за межі конкретного навчального закладу і охопила широке коло питань, пов'язаних із розбудовою національної школи.

Організовано і проведено всеукраїнську науково-практичну конференцію «Розвиток мислення молодших школярів» /м.Кременчук, жовтень/, на якій репрезентовано і обговорено різні системи розвитку мислення учнів початкової школи у процесі навчання. Матеріали конференції опубліковано.

У звітному році відбулись одні загальні збори відділення /квітень/, на яких проаналізовано його наукову й організаційну діяльність за минулий рік, визначено пріоритети цієї діяльності у 1996 році. Крім іншого, на зборах порушувались різні аспекти організації фундаментальних досліджень. Наголошувалось на доцільності розгортання комплексних /педагоги, психологи, фізіологи, соціологи/ досліджень, необхідності їх цільового фінансування на конкурсних чи замовних засадах з метою активнішого стимулювання і дієвого впливу на їх тематику.

Підготовлено ряд питань для розгляду на засіданнях Президії АПН, серед них: про концептуальні підходи до літературної освіти в загальноосвітній школі, про наукову діяльність Українського інноваційного центру гуманітарної освіти АПН України та інші.

За результатами досліджень, здійснених у відділенні, протягом 1996 року опубліковано 48 підручників і навчальних посібників, 11 методичних посібників, 13 навчальних програм, понад 140 статей.

ВІДДІЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ВІКОВОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ТА ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Наукова діяльність відділення у 1996 році визначалася тематичними планами науково-дослідної роботи дійсних членів та членів кореспондентів АПН України, Інституту психології ім. Г. С. Костюка, Інституту дефектології, Науково-практичного центру політичної психології.

Дійсні члени, члени-кореспонденти, окремі наукові підрозділи відділення продовжували досліджувати 66 тем за 9-ма науковими напрямками.

Наукова діяльність відділення була спрямована на вирішення ряду науково-практичних завдань. Це психологічна реабілітація дітей, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; діагностика і корекція відхилень у фізичному, психічному, соціальному та духовному розвитку учнів в окремих загальноосвітніх школах міст Києва та Київської області, Дніпропетровська; науково-методичне забезпечення діяльності центрів соціально-психологічної реабілітації в містах Бородянці, Іванкові, Славутичі Київської області.

У 1996 році дійсними членами і членами-кореспондентами виконувалася 21 тема /з них 5 завершено у звітному році, 4 були перехідними, над 12 розпочато роботу/; співробітники наукових підрозділів відділення розробляли 45 тем /з них: завершено — 8; 20 тем були перехідними; над 17 розпочато роботу/.

Науково-організаційна діяльність відділення

У 1996 році до складу відділення входило 9 дійсних членів і 13 членів-кореспондентів. Керівництво науково-організаційною діяльністю відділення здійснювало бюро у складі 7 осіб: дійсних членів — Киричука О. В., Максименка С. Д., Синьова В. М., Яценко Т. С.; членів-кореспондентів — Берзія В. І., Бурлачука Л. Ф., Трофімова Ю. М. Робота бюро проходила відповідно до плану, затвердженого Президією АПН України.

1. Проведено 10 засідань бюро відділення, на яких розглянуто й прийнято рішення з таких питань: психологічні проблеми розвитку здорової дитини; про хід розробки заходів по реалізації Національної програми «Діти України»; про проведення науково-практичного семінару в м. Славутичі; досвід роботи експериментальних майданчиків Інституту дефектології; про стан наукових досліджень у Сімферопольській

фільї Науково-практичного центру політичної психології; психологічні чинники оптимізації управління середньою освітою; стан та перспективи розвитку теорії і практики психологічної допомоги населенню; про хід виконання постанови Президії АПН України «Про організацію науково-дослідної роботи в НПЦ політичної психології»; проблеми розвитку сучасного дошкільника: необхідність нових підходів; про підготовку до всеукраїнської наради завідуючих кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін; про розробку проекту типової програми та освітньо-професійної програми /ОПП/ підготовки спеціалістів з психології; диференціація навчання як засіб його гуманізації; теоретичний та методичний рівень вивчення масової свідомості у громадян України; про відкриття аспірантури у НПЦ політичної психології.

У березні 1996 року в м.Славутіч Київської області під час роботи науково-практичного семінару було проведено спільне засідання бюро відділення, вченої ради Інституту дефектології та апарату міського відділу освіти м.Славутича, на якому було узагальнено досвід роботи експериментального майданчика Інституту дефектології.

Одним із центральних напрямів діяльності бюро відділення було здійснення контролю за виконанням планів НДР. Особлива увага з боку бюро приділялась аналізу тем, що завершувалися у 1996 році. Так, протягом року на спільному засіданні бюро та експертної комісії /голова — академік Роменець В.А./ детально проаналізовано виконання тем: з Інституту психології ім.Г.С.Костюка слухалися зав. лабораторіями — докт. психол. наук Боришевський М.Й., канд.психол. наук Пискун В.М., Максимова Н.Ю., Чепа М.-Л.А., Карамушка Л.М.; керівники тем — докт.філософ.наук Циба В.Т., канд.психол.наук Рибалко В.В., Мусатов С.О.; з НПЦ політичної психології — зав.лаб. канд. психол.наук Васютинський В.О., канд.психол.наук Фролов П.Д.

2. Завершено опрацювання концепції «Діти України в умовах екологічної та антропологічної кризи», яку було покладено в основу розробки Національної програми «Діти України», затвердженої Президентом України 18 січня 1996 року.

3. Опрацьовано і затверджено на II з'їзді Товариства психологів України «Концепцію розвитку психологічної науки в Україні».

4. Розроблено типову програму «Основи психології» для вищих закладів неспсихолого-педагогічного профілю.

5. Розроблено положення про Міжвідомчу координаційну раду з проблем обдарованої дитини при Українському центрі творчості дітей та юнацтва.

Серед масових заходів відділення найбільш значною подією 1996 року у професійному житті психологів стало проведення II з'їзду Товариства психологів України, в якому взяло участь близько 700 психологів-викладачів, практиків, науковців.

З ініціативи або за допомогою бюро відділення проведено ряд конференцій, зокрема науково-практичну конференцію «Місце і роль морально-правової освіти в українській школі» /м.Тернопіль, 18 січня/, міжнародну науково-практичну конференцію «Чорнобиль і майбутнє України» /м.Київ, 23-24 квітня/ та інші.

Основні напрями і результати діяльності відділення: досягнення, складнощі, перспективи

*Напрям «Теоретико-методологічні основи психологічної науки»
/наукові керівники: акад. Роменець В.А.,
чл.-кор. Костицький М.В./*

За першим напрямом у 1996 році розроблялося 9 тем, з яких: завершено — 3; перехідних — 2; розпочато — 3.

Серед завершених у 1996 році «Методологічні та теоретичні проблеми української психологічної науки» /чл.-кор. Костицький М.В./.
Результат — фундаментальне дослідження генезису психіки, що лягло в основу підготовленої монографії «Юридична психологія: психологічне забезпечення юридичного процесу» /60,0 друк.арк./.

Завершено тему «Психологічні фактори становлення вчителя як суб'єкта педагогічної комунікації» /наук.кер.— канд.психол.наук Мусатов С.О./.
Визначено принципи конструювання психолого-методичних засобів підготовки вчителя як суб'єкта гуманістично орієнтованої педагогічної комунікації; розроблено і апробовано методики вивчення його мовно-комунікативної, ідентифікаційно-рольової активності, аналізу очікувань учнів щодо взаємодії з ним. Охарактеризовано психологічну сутність педагогічної комунікації, визначено механізми особистісно-рольової самоідентифікації вчителя як суб'єкта педагогічної комунікації та комунікативних очікувань учнів щодо взаємодії з ним. Розкрито суттєві ознаки педагогічної комунікації, намічено шляхи її психологічного вивчення і принципи виховання відповідних рис у майбутніх педагогів.

На жаль, результати досліджень до цього часу не знайшли свого місця в публікаціях виконавців цієї теми.

У 1996 році завершено тему «Соціально-психологічні механізми становлення суб'єктності особистості» /наук.кер.— докт.філос.наук

Циба В.Т./ З теми дослідження опублікована стаття у співавторстві з докт.філос.наук Москаленко В.В. «Культурно-діяльнісна концепція соціалізації особистості» /0,5 друк.арк./ та декілька тез.

У 1996 році розпочато роботу за темами: «Психологія українсько-го народу на тлі соціокультурного буття ХХ століття», «Психологічні засади становлення гуманістично орієнтованої освіти», «Соціально-психологічні закономірності соціалізації особистості», «Закономірності взаємодії психічних процесів у структурі людської психіки».

Значний доробок одержано із розпочатої у 1996 році першої теми. Зокрема, розкрито принципи засади становлення психології ХХ ст. в Україні у взаємозв'язку зі світовою психологією. На матеріалі цього сформульовано ідеї канонічної психології, де канон тлумачиться як певна ідеалізована картина становлення психіки, її завершений візирець, що дає можливість оцінювати різні рівні психічного розвитку та індивідуальних відмінностей психіки людей.

Результати досліджень з першого напрямку знайшли своє відображення у другому виданні підручника «Основи психології» /За ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця.- К.: Либідь, 1996.- 632 с./.

Напрямок «Психологічні проблеми взаємодії людини з життєвим середовищем» /наукові керівники: акад. Гончарук Є.І та Киричук О.В./

З цього напрямку у звітному періоді розроблялося 8 тем. Із них: завершено — 1; перехідних — 4; розпочато — 3.

У 1996 році завершено тему «Вплив радіоекологічного середовища на життєдіяльність людини» /наук.кер.— акад. Гончарук Є.І./, за якою підготовлено і видано підручник «Загальна гігієна» /Київ, Вища школа, 40,0 друк.арк./, в якому вперше в Україні створено предметну методологію гігієнічної науки і сформульовано основні її закони. Запропоновано критерії раннього виявлення і адекватної оцінки поєднання дії на організм різних чинників зовнішнього середовища. Науково обґрунтовано профілактичні заходи з мінімізації негативних наслідків для здоров'я, поєднання дії малих доз радіації та окремих забруднювачів ґрунту. За матеріалами дослідження опубліковано декілька тез.

Теми «Особливості психічного розвитку дітей, що постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи /зокрема тих, що народилися у 1986 році/», «Психологічні умови та механізми формування свідомого ставлення дитини до природно-предметного середовища свого життя», «Розвиток позитивної життєвої орієнтації в подоланні посттравматичних стресів» були перехідними.

У звітному році розпочато дослідження з тем «Екопсихологія громадянського самовизначення особистості /наук.кер.— акад. Киричук О.В./ та «Психологічна сутність почуття образи у розвитку особистості» /наук.кер.— чл.-кор. Демиденко В.К./.

Деякі результати досліджень з першої теми відображено в науковому виданні Ю.З.Гільбуха та О.В.Киричука «Шкільний клас: як пізнати і виховувати його душу» /К., 1996.- 208 с./.

В Інституті психології ім.Г.С.Костюка започатковано дослідження комплексної теми «Теоретико-експериментальне дослідження екологічної свідомості учнівської молоді» /наук.кер.- канд.психол.наук Москвичов С.Г./.

Напрям «Методологічні засади і прикладні проблеми політичної психології» /наукові керівники: чл.-кор.Гнатенко П.І., канд.психол.наук Слюсаревський М.М./.

З цього напрямку у звітному році розроблялося 7 тем. Із них завершено — 4, перехідних — 2, розпочато — 1.

Результатом завершеної теми «Теоретичні основи і методи вивчення етнічних компонентів масової політичної свідомості» /наук.кер.—чл.-кор. Гнатенко П.І./ є теоретична модель тлумачення поняття «національна свідомість» в контексті політико-психологічних досліджень; проаналізовано різні аспекти формування рис національного характеру — історичний, соціально-економічний, географічний, психічний; зроблено висновок про діалектичний взаємозв'язок етнічних та політичних компонентів масової політичної свідомості.

Результати дослідження за темою викладено в монографіях: «Этнические установки и этнические стереотипы» /10,0 друк.арк./ та «Український національний характер» /7,5 друк.арк./, у статті «Пропорції співвідношення політичної та національної самосвідомості /теоретико-методологічний аналіз/. Підготовлено і захищено дисертацію «Етнопсихогенез: феноменологія, фактори, механізми» /Павленко В.М./ на здобуття вченого ступеня доктора психологічних наук.

Завершено тему «Науково-методичні основи аналізу і прогнозу соціально-психологічних тенденцій у політичному житті України» /наук.кер.— канд.психол.наук Васютинський В.О./.

З цієї теми завершено розробку технології застосування моделі політико-семантичного простору сучасного українського суспільства для проведення моніторингових досліджень стану масової політичної свідомості населення України; проаналізовано процес детермінації соціально-психологічної напруженості економічними чинниками; побудовано функціональну модель, яка відображає взаємодію окремих змістовних

характеристик соціально-психологічної напруженості і зовнішніх щодо неї чинників. Результатом виконання теми стала колективна монографія «Психологія масової політичної свідомості та поведінки» /8,5 друк. арк./, видруковано 54 публікації.

З теми «Політичне лідерство як об'єкт прикладного психологічного дослідження» /наук.кер.— канд.психол.наук Фролов П.Д./ описано теоретичні підходи та принципи експериментального вивчення іміджу /множинного, корпоративного, індивідуального та ін./ політичних лідерів; запропоновано методики, які дозволяють відстежувати процес творення іміджу політика засобами масової інформації; описано 8 методик, що можуть бути використані з метою вивчення іміджів, що склалися в масовій свідомості.

Узагальнені результати теоретичного та експериментального дослідження викладено в методичному посібнику «Імідж політика: принципи і методи дослідження» /8,0 друк.арк./; в 13 статтях у наукових виданнях; 53 статтях у словнику.

З теми «Соціопсихологічний моніторинг економічної та політичної ситуації в регіонах з підвищеною напруженістю» /наук.кер.— канд.психол.наук Манюха І.П./, що розроблялася за дорученням Прем'єр-міністра України № 16732/97 від 20 серпня 1996 р., визначено особливості масової свідомості в окремих регіонах /Донбас, Крим, м.Севастополь, Закарпатська область/, із погляду рівня соціально-психологічної напруженості та чинників, які найбільшою мірою її зумовлюють. Дослідження дало змогу виявити основні чинники напруженості в регіоні, спрогнозувати можливі форми протесту у майбутніх виявах невдоволення; кваліфікувати безпосередні стимулятори зростання напруженості в регіоні; оцінити ступінь впливу на розвиток ситуації в регіоні різних державних та громадських інституцій.

За результатами проведеного дослідження підготовлено і передано до Служби Прем'єр-міністра України 5 інформаційно-аналітичних матеріалів загальним обсягом 2,3 друк.арк.

Теми «Соціально-психологічні особливості формування політичної культури учнів і студентів в умовах гуманізації освіти» /наук.кер.— канд.психол.наук Лебединська І.В./, «Політико-психологічний моніторинг інформаційного простору України» /наук.кер. Слюсаревський М.М./, «Психологічні чинники політичної активності та радикалізму» /наук.кер.— докт.мед.наук Мар'єнко Б.С./, «Ментальні структури політичної свідомості субкультур невдоволення» /наук.кер.— канд.психол.наук. Калина Н.Ф./ були перехідними.

У 1996 році започатковано нову тему «Політико-психологічні проблеми розвитку дитячого та юнацького руху в умовах багатопартійності» /наук.кер.— канд.соціол.наук Никоненко Л.В./.

Напрямок «Психологічні основи реалізації концепції виховання підростаючих поколінь суверенної України» /наукові керівники: чл.-кор. Демиденко В.К., докт.психол.наук Боришевський М.Й./.

З цього напрямку у звітному році розроблялося 5 тем, із них: завершених немає; перехідних — 3; розпочато — 2.

Серед перехідних — «Шляхи оптимізації психологічних впливів соціокультурного середовища на духовний розвиток особистості» /наук.кер.— канд.психол.наук Юзвак Ж.М./, «Особистісні детермінанти результативності учіння» /наук.кер.— канд.психол.наук Дригус М.Т./, «Діагностика і корекція психічного розвитку дітей дошкільного віку» /наук.кер.— канд.психол.наук Кулачківська С.Є./.

Дві теми започатковано у 1996 році: «Психологічні закономірності виховання громадянської свідомості та самосвідомості особистості» /наук.кер.— докт.психол.наук Боришевський М.Й./, «Порівняльне вивчення психічного розвитку соціально адаптованих і дезадаптованих дітей різного віку» /наук.кер.— канд.психол.наук Максимова Н.Ю./.

Напрямок «Психолого-педагогічні засади навчання підростаючого покоління в сучасних умовах» /наукові керівники: акад. Максименко С.Д., чл.-кор. Носенко Е.Л./.

З цього напрямку у 1996 році розроблялося 9 тем. Із них: завершено — 1; перехідних — 5; розпочато — 4.

Завершено тему «Психологічні чинники оптимізації управління середньою освітою» /наук.кер.— канд.психол.наук Карамушка Л.М./.

Відповідно до технічного завдання та календарного плану визначено основні психологічні чинники оптимізації управління середньою освітою; визначено систему психологічних умов оптимізації управління закладами середньої освіти, яка охоплює «проектування» керівниками освітніх закладів психологічних компонентів управління в «реальний» процес, визначення змісту, методів та форм психологічної підготовки керівників та працівників освітніх закладів до управління, обґрунтування основних напрямів роботи шкільних психологічних служб щодо забезпечення управлінського процесу.

За результатами дослідження підготовлено науково-методичний посібник «Психологічні чинники оптимізації управління середньою

освітою» /10,0 друк.арк./. Основні результати дослідження знайшли відображення в 71 публікації, 24 рукописах, навчальному посібнику «Психологія педагогічного менеджменту» /Коломинський Н.Л./.

Перехідними темами були: «Шляхи удосконалення концептуальних знань і формування когнітивних структур особистості» /наук.кер.—чл.-кор. Носенко Е.Л./, «Психологічні проблеми комп'ютеризації інноваційної діяльності» /наук.кер.—чл.кор. Трофімов Ю.Л./, «Теорія і технологія проєктування нових інформаційних технологій навчання», «Психолого-педагогічні основи підготовки педагогів до використання НІТН в навчальному процесі і розробки педагогічних програмних засобів», «Порівняльний аналіз сучасних систем психологічної термінології».

У 1996 році започатковано теми: «Психологічні чинники розвиваючого навчання в різних освітніх системах» /наук.кер.—акад. Максименко С.Д./, «Психологічні проблеми ефективного проєктування і застосування нових інформаційних технологій навчання в навчальному процесі» /наук.кер.—канд.психол.наук Смульсон М.Л./, «Психологічні знання педагога та умови гуманізації його діяльності» /наук.кер.—канд.психол.наук Тищенко С.П./.

Напрям «Теоретичні та прикладні проблеми розвитку психофізіології в Україні» /наукові керівники: акад. Скок В.І., чл.-кор. Берзін В.І., Карпукіна А.М./.

З цього напрямку у 1996 році розроблялося 6 тем. Із них: завершених — немає; перехідних — 1; розпочато — 5.

Були перехідними теми: «Оптимізація і корекція функціонального стану людини» /наук.кер.—акад. Скок В.І./; «Психологічні основи профвідбору та адаптації підлітків до професійного навчання спеціальностям електронної та радіоелектронної промисловості» /наук.кер.—чл.-кор. Берзін В.І./; «Вікові особливості судин внутрішніх органів дітей в пре- і постнатальному онтогенезі» /наук.кер.—чл.кор. Бобрик І.І./; «Становлення і розвиток психофізіологічних функцій в онтогенезі» /наук.кер.—чл.-кор. Чайченко Г.М./; «Вікові особливості нейрогуморальної регуляції серцево-судинної системи» /наук.кер.—чл.-кор. Шевчук В.Г./.

У звітному році започатковано тему «Психофізіологічне забезпечення навчальної діяльності: системні принципи діагностики, корекції та розвитку» /наук.кер.—чл.-кор. Карпукіна А.М./.

*Напряг «Теоретичні та методичні засади розвитку
дефектології в Україні» /наукові керівники:
чл.-кор. Бех І.Д., Бондар В.І./.*

З цього напрямку розроблялося 8 тем. Із них: завершених — не було; перехідних — 1; розпочато — 7.

Перехідна тема «Науково-теоретичні основи діагностики та корекції навчання дітей з різними формами мовленнєвого недорозвитку» /наук.кер.— канд.пед.наук Тарасун В.В./.

Серед започаткованих тем: «Розвиток теорії і практики навчання учнів допоміжних шкіл в Україні» /наук.кер.— чл.-кор. Бондар В.І./, «Психолого-педагогічні основи діяльності директора школи-інтернату» /чл.-кор. Постовойтов Є.П./, «Психолого-педагогічні основи розвитку усвідомленості учбової діяльності у розумово відсталих школярів» /наук.кер.— канд.пед.наук Хохліна О.П./, «Компенсаторно-реабілітаційна організація навчально-виховного процесу в школі для дітей з важкими порушеннями зору» /наук.кер.— канд.пед.наук Вавіна Л.С./, «Психолого-педагогічні засади вдосконалення навчання осіб з вадами слуху в умовах безперервної освіти» /наук.кер.— канд.пед.наук Засенко В.В./, «Психологічна діагностика розумового розвитку дітей як фактор їх корекційного навчання» /наук.кер.— канд.психол.наук Стадненко Н.М./, «Психолого-педагогічні основи формування учбово-пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку» /наук.кер.— канд.психол.наук Ілляшенко Т.Д./.

*Напряг «Психологічні основи творчості та інноваційної діяльності»
/науковий керівник — акад. Моляко В.О./.*

З цього напрямку у 1996 році розроблялося 4 теми. Із них: завершено — 1; перехідних — 3; розпочатих — немає.

У 1996 році завершено тему «Психологічні закономірності реалізації стратегій творчої та інноваційної діяльності школярів та студентів» /наук.кер.— акад. Моляко В.О./.

У теоретичному плані одержано принципово важливі результати, пов'язані з дослідженням проблеми організації творчого процесу, ролі стратегій в цьому процесі, сутності творчої діяльності в цілому. Виявлено деякі зв'язки проявів стратегії з обдарованістю, інтелектуальною активністю як головного механізму їх функціонування. У дослідженні особливостей творчої активності школярів в умовах колективної діяльності визначено показники творчої активності, а також розроблено методи вимірювання їх на уроці та при гуртковій роботі. В дослідженні

психологічних та медичних аспектів творчої особистості в екстремальних умовах проаналізовано дані щодо стресу, його наслідків для здоров'я та професійної діяльності, які можуть бути використані в оцінці стресових станів у сучасному суспільстві.

З теми дослідження підготовлено колективну монографію «Стратегії творчої діяльності школярів» /15 друк.арк./. За тематикою звітної роботи опубліковано 2 брошури, 7 статей, захищено 2 кандидатські дисертації.

Теми «Психологічні механізми обдарованості в системі факторів креативності особистості» /наук.кер.— канд.психол.наук Семенова Р.О./, «Психолого-педагогічне дослідження творчої обдарованості та стимулювання творчої діяльності й розробка діагностичних і навчальних технологій для розвитку талановитих дітей і молоді» /наук.кер.— канд.психол.наук Кульчицька О.І./, «Формування психологічної компетентності особистості в процесі вивчення курсу психології» /Семиченко В.А./ у звітному періоді були перехідними.

Напрям «Науково-методичне забезпечення національної системи психологічних служб» /наукові керівники: акад. Прісняков В.Ф., Синьов В.М., Яценко Т.С./.

З цього напрямку у звітному році розроблялося 10 тем. Із них: завершено — 1; перехідних — 4; розпочато — 5.

Завершено тему «Математичні моделі оцінки впливу фактора людини на процеси переробки інформації» /акад. Прісняков В.Ф./. Ця тема пов'язана з продовженням робіт з нестационарної психології в умовах емоційних і стресових впливів на людину. Складено деякі математичні моделі прийняття рішень, проведено серію комп'ютерних експериментів з метою пошуку кількісних значень параметрів математичної моделі переробки інформації пам'яттю.

За результатами досліджень опубліковано монографію «Математичні основи психометричних досліджень» /8,0 друк.арк./, навчальний посібник, 15 статей, серед яких «Нестационарність — фундаментальна особливість психологічних процесів», «Модель страху у пілотів та астронавтів». За темою зроблено 12 доповідей на міжнародних конгресах.

Перехідні теми «Теоретико-методологічні засади групової психокорекції» /наук.кер.— акад. Яценко Т.С./, «Механізми гармонізації особистісного розвитку та методи психологічної допомоги в критичних життєвих ситуаціях» /наук.кер.— докт.психол.наук Титаренко Т.М./, «Психологічні стратегії та технології актуалізації суб'єктних механізмів

життєвої активності людини» /наук.кер.— канд.психол.наук Татенко В.О./, «Дослідження психотерапевтичного простору як основи генези та динаміки особистісних змін у процесі психотерапії» /наук.кер.— канд.психол.наук Онищенко Г.І./.

Започатковано тему «Доктрина підготовки кадрів для пенітенціарної системи» /акад. Синьов В.М./, «Діагностика життєвого шляху особистості» /чл.кор. Бурлачук Л.Ф./, «Діагностика і корекція особистісного зростання дітей і молоді в умовах диференційованого навчання» /наук.кер.— канд.психол.наук Гончаренко С.А./, «Теоретичні та методичні проблеми діяльності практикуючого психолога» /наук.кер.— канд.психол.наук Кісарчук З.Г./, «Психологічні умови попередження асоціальної поведінки неповнолітніх та гармонізація їх особистісного розвитку» /наук.кер.— канд.психол.наук Маценко В.Ф./.

Підбиваючи підсумки діяльності відділення у звітному році можна стверджувати: результати завершених тем НДР презентують набутий науковцями Інституту психології ім.Г.С.Костюка, Інституту дефектології, НПЦ політичної психології досвід поєднання фундаментальних теоретико-методологічних досліджень з прикладними, що виявляють перспективний синтез підходів у вирішенні актуальних наукових і реально-практичних проблем суспільного життя взагалі і проблем виховання та навчання зокрема.

Проміжні результати виконання планових тем, що були одержані в 1996 році, дозволяють констатувати актуальність обраних напрямів дослідження та відповідність ходу виконання тем визначеним термінам та змістовим етапам.

Проблемними для відділення залишаються такі питання:

1. Психолого-педагогічне забезпечення Національної програми «Діти України» та Заходів АПН щодо її виконання. Останнє вимагатиме активної участі членів відділення /і не тільки/ в реалізації таких наукових проєктів, як: експериментальне вивчення сучасної сім'ї з метою оптимізації виховного впливу її на дитячу особистість; створення розгалуженої системи моніторингу індивідуального розвитку дитини, формування її як особистості, виховання громадянськості; завершення своєчасної розробки Концепції реабілітації дітей-інвалідів і дітей з обмеженими фізичними та розумовими можливостями; опрацювання моделі Центру медико-соціальної реабілітації для дітей цієї категорії; участь у реалізації проєкту Всесвітньої організації охорони здоров'я «Європейська мережа шкіл зміцнення здоров'я»; участь у науково-організаційному та методичному забезпеченні Українського науково-

методичного центру практичної психології і соціальної роботи в системі освіти, що має бути створений за Постановою Кабінету Міністрів України; координація на міжвідомчому рівні наукових досліджень з проблем обдарованої дитини, планування науково-теоретичних розробок різних аспектів обдарованості згідно з державним запитом, формування інтегрованого банку даних і фонду розвитку юних талантів України.

2. Підготовка, розміщення та видрук публікацій науковими підрозділами. Цей напрям роботи визнається одним із найпріоритетніших, оскільки є склаловою процесу формування і усталення фахового рівня інститутів.

3. Розширення та поліпшення міжнародних зв'язків інститутів як на рівні інформаційного обміну, так і на рівні спільних проектів досліджень. Певні спроби у цьому напрямі здійснювалися й у звітному році, проте вони є недостатніми. Заходи щодо організації міжнародної діяльності не повинні реалізовуватися хаотично. Необхідно розробити і поступово втілювати у життя комплексну програму міжнародного співробітництва у фаховій та загальнонаукових сферах.

ВІДДІЛЕННЯ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У 1996 році науково-дослідну роботу здійснювали 22 члени відділення /13 дійсних членів і 9 членів-кореспондентів АПН України/, 146 наукових співробітників Інституту педагогіки і психології професійної освіти, серед них 24 доктори наук, 66 кандидатів наук, 22 докторанти і 45 аспірантів денної та заочної форм навчання.

Наукова діяльність членів відділення і науковців інституту спрямовувалась на виконання Державної національної програми «Освіта» /«Україна ХХІ століття»/, Основних напрямів науково-дослідної роботи АПН України, Закону України «Про освіту», інших державних програм і концепцій.

Основними проблемами досліджень були: теоретико-методологічні основи педагогіки, психології та історії професійної освіти; розвиток професійної освіти в зарубіжних країнах; наукові основи безперервної педагогічної освіти; удосконалення змісту і педагогічного забезпечення навчального процесу в закладах профтехосвіти, психологічні основи підготовки особистості до свідомого самовизначення і самореалізації в професійній діяльності; економічна освіта та економіка професійної освіти.

Із 79 тем, що досліджувались у 1996 році членами відділення і науковцями Інституту, 24 нових, 49 перехідних і 8 таких, що завершилися /2 теми значаться як нові і як такі, що завершуються/.

Основні наукові результати досліджень, завершених у 1996 році

З теми «Загальнопедагогічна підготовка вчителя у вищій школі України /друга половина ХІХ - початок ХХ/» /1994-1996 рр., виконавець канд.пед.наук Н.М.Дем'яненко/ визначено історико-педагогічну сутність і зміст загальнопедагогічної підготовки у вузах України /друга половина ХІХ - початок ХХ ст./. Виявлено, обґрунтовано й апробовано в сучасному вузі творчі ідеї і досвід загальнопедагогічної підготовки вчителя визначеного періоду. За результатами дослідження розроблено положення про освітньо-виховний і науковий комплекс, кваліфікаційну характеристику вчителя-вихователя цього комплексу. За звітний період підготовлено і видано 43 публікації, серед яких 2 монографії, 2 підручники, методичні рекомендації.

У результаті дослідження теми «Розвиток педагогічної освіти в Галичині у другій половині XIX - першій половині XX ст.» /1994-1996 рр., виконавець канд. пед. наук М.М.Берна/ виявлено і проаналізовано позитивний досвід змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх вчителів в учительських семінаріях, педагогіях і педагогічних ліцєях, а також зроблено висновки про доцільність часткового використання раціональних ідей цього досвіду для організації підготовки вчительських кадрів в Україні на сучасному етапі, зокрема у проєкті державної програми «Вчитель» закладено пропозицію щодо необхідності впровадження річної інтернатури після бакалаврату для кандидатів на вчителя, особливо для тих, хто навчається у класичному університеті.

Опубліковано 5 статей.

Основними науковими результатами дослідження теми «Розвиток професійної підготовки майбутніх учителів в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору» /1993-1996 рр., виконавець канд. пед. наук Л.П.Пуховська/ є виявлення та обґрунтування головних закономірностей і тенденцій розвитку професійної підготовки вчителів у контексті сучасних інтеграційних процесів на Європейському континенті. Досліджено теоретичні основи та зміст професійно-педагогічної підготовки вчителів у Англії, Франції та Німеччині. З'ясовано наукові основи відбору /конструювання/ змісту підготовки вчителів у країнах Західної Європи. Проведено зіставлення навчальних планів та програм підготовки вчителів у Франції, Англії, що дозволило виявити спільне та особливе у підходах до їх структурної будови та змістової основи.

Опубліковано 14 статей та підготовлено рукопис монографії «Професійна підготовка вчителів у країнах Західної Європи».

У ході дослідження теми «Теоретичні і методичні основи психології професійної підготовки педагогічних кадрів» /1994-1996 рр., виконавець докт. психол. наук, професор В.А.Семиченко/ розроблено загальну концепцію професійної підготовки майбутніх спеціалістів на основі системного підходу. Вивчено нові тенденції розвитку вищої педагогічної школи, напрями і форми реформування, їх психологічні наслідки.

Проведено, за спеціально розробленою програмою, дослідження змін, що відбуваються в психології студентства на сучасному етапі.

За результатами дослідження опубліковано 2 навчальні програми та 9 статей. Підготовлено рукописи 3 навчально-методичних посібників для викладачів і студентів та підручника «Педагогічна майстерність».

3 теми «Підготовка майбутнього вчителя до роботи з неблагополучними сім'ями» /01.01.96 р. - 31.12.96 р., виконавець канд. психол. наук

Е.І.Дранішева/ простежено динаміку змін змісту поняття неблагополучної сім'ї протягом останніх років. Виявлено її критерії. Розробляється курс для підготовки вчителя до роботи з батьками педагогічно занедбаних дітей.

Опубліковано 5 статей.

У ході дослідження теми «Виховання учнів професійних навчально-виховних закладів на традиціях українського народу» /01.01.96 р.-31.12.96 р., виконавець канд.пед.наук Є.І.Сявак/ обгрунтовано ефективність виховання учнів системи професійно-технічної освіти на національних традиціях у сучасних умовах, зокрема в плані їх професійного становлення та формування національної свідомості. Доведено, що народні традиції є вагомим фактором формування особистості в сучасних умовах тоді, коли вони органічно входять у життя навчального закладу, знаходять своє відображення як у навчальній, так і в позаурочній діяльності педагогів і учнів.

За результатами дослідження опубліковано 5 статей.

Внаслідок дослідження теми «Економічне виховання студентів педагогічного вузу» /1993-1996 рр., виконавець канд.пед.наук О.С.Падалка/ зроблено аналіз стану економічного виховання студентів педагогічного навчального закладу. Розроблено методологічні аспекти економічної освіти, концептуальні основи неперервної економічної освіти студентів та учнів загальноосвітніх шкіл.

Опубліковано 36 статей, підготовлено посібник «Соціально-економічна підготовка як засіб підвищення готовності студентів педагогічного вузу до професійної діяльності».

У ході дослідження теми «Українознавчі дисципліни в системі університетської освіти» /1994-1996 рр., виконавець акад.В.І.Кононенко/ розроблено концептуальні положення щодо впровадження українознавства в навчально-виховний процес університету. Вагомим доробком з цієї теми є одноосібна монографія «Символи української мови» /17,0 друк.арк./ і методичний посібник «Формування етнолінгводидактичної культури студента» /4,2 друк.арк./.

Результати досліджень перехідних тем

У межах напряму «Теоретико-методологічні основи педагогічної і психологічної наук» ведуться дослідження з двох тем. З теми «Терміни, термінологічні висловлювання та персоналії в професійній освіті» /1994-1998 рр., керівник акад. Н.Г.Ничкало/ на основі нових методологічних підходів до організації та змісту професійної

освіти відібрано, систематизовано означення і тлумачні характеристики певної групи її термінології.

З другої теми «Теоретико-методологічні основи філософії освіти» /1995-1998 рр., виконавеш канд.філос.наук А.Д.Ятченко/ обґрунтовано принципи філософії вищої інженерно-технічної освіти, досліджено сучасний стан вищої школи в Україні, мережу розміщення навчальних закладів, її відповідності ринку праці та освітніх послуг, які складаються в державі.

Теоретичні викладки та концептуальні підходи з цих двох тем знайшли відображення в підготовлених 2 монографіях, 3 методичних посібниках, тлумачному словнику, статтях.

Досліджуючи проблеми II напрямку «*Історія професійної освіти*», увага науковців була зосереджена на аналізі становлення і розвитку професійної освіти в Україні в кінці XIX ст.- 1941 р. /керівник докт. пед.наук В.К.Майборода/, загальнопедагогічної підготовки вчителя у вищій школі України /канд.пед.наук Н.М.Дем'яненко/ та розвитку педагогічної освіти в Галичині у цей же період /канд.пед.наук М.М.Барна/, тенденцій розвитку музичної освіти в Україні, особливостей змісту музичних знань у навчальних закладах різного типу /О.А.Цвігун/. В історико-педагогічному аспекті досліджувалися також питання розвитку і реалізації ідей гуманної педагогіки у професійній освіті Галичини в кінці XIX -на початку XX ст, та особливості системи організаційного і науково-методичного забезпечення художньої самодіяльності, творчості студентів у вищій школі в 1960-1990 рр. /С.М.Вдович, З.В.Гіптерс/.

Широке коло проблем охоплюють дослідження *розвитку професійної освіти в зарубіжних країнах* /III напрям, керівник канд.пед.наук Н.А.Кутова/, які в основному розпочато в 1996 році. Зокрема, досліджувалися історико-економічний та філософський аспекти розвитку професійної освіти у США, розкрито перспективні напрями освітньої політики США; виявлено тенденції розвитку технологій навчання у зарубіжних вищих технічних закладах, стан гуманітаризації підготовки кадрів технічного профілю; досліджено і висвітлено провідні концепції та зміст професійної освіти, організацію підготовки спеціалістів у Японії; розкрито шляхи реформування системи профтехосвіти у воз'єднаній Німеччині та перспективи її розвитку у контексті вимог європейського стандарту; досліджено зміст і закономірності функціонування, перспективи розвитку професійної освіти в Канаді; здійснено аналіз зародження, становлення та розвитку системи професійної

освіти в Монголії; проаналізовано нові концепції розвитку педагогічної освіти в Європі, зміст освіти майбутніх учителів фізико-математичного профілю Франції, перспективні напрями підготовки вчителів у країнах Європейського співтовариства з урахуванням інтеграційних процесів в освіті.

Науковцями, які досліджували ці проблеми, підготовлено і проведено міжнародні науково-практичні конференції: «Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку» /м.Київ/ і «Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми» /м.Чернівці/. За результатами конференцій видано матеріали у 10 книгах.

Дослідження IV напрямку «*Педагогіка і психологія вищої школи*» охоплювали теоретико-методологічний аспект психолого-педагогічних засад реформування організації і змісту діяльності вищої школи в Україні /керівники: канд.пед.наук Н.М.Дем'яненко і канд.пед.наук С.О.Сисоєва/; питання психолого-педагогічної зумовленості педагогічної майстерності /акад. І.А.Зязюн/; теоретико-методологічні основи екологічної освіти та виховання молоді в професійних навчальних закладах різних типів /докт.техн.наук Я.М.Ханик, канд.філос.наук В.Д.Онищенко/; науково-теоретичного та методичного забезпечення гуманізації процесу професійної підготовки спеціаліста у вищій школі /керівник канд.філол.наук Г.С.Дегтярьова/.

За темою «Зміст мовознавчої підготовки вчителя української мови і літератури у вищому педагогічному навчальному закладі» чл.-кор. А.П.Гришенком розроблено програму «Сучасна українська літературна мова» та підготовлено доповнене й перероблене видання відповідного підручника для студентів вищих педагогічних закладів.

У процесі дослідження теми «Теоретичні основи побудови навчальних планів та програм з математичних спеціальностей педагогічних університетів України» акад. М.І.Шкілем розроблено структуру програм навчальних дисциплін і навчальних посібників для забезпечення підготовки магістрів математики -викладачів, опубліковано монографію «Об асимптотических методах в теории линейных дифференциальных уравнений и их применении» /4.1,- Київ-КСУ, 1996.- 15,0/ та декілька статей.

Значну увагу приділено дослідженню наукових основ *безперервної педагогічної освіти* /V напрям/, які охоплювали теоретичні й методичні основи психології професійної підготовки педагогічних кадрів /докт.

психол.наук В.А.Семиченко/, питання індивідуалізації процесу навчання студентів педагогічних вузів /канд.пед.наук В.М.Володько, канд.фіз.-мат.наук М.М.Солдатенко/; основи професійної підготовки вчителів, майстрів виробничого навчання, вихователів в умовах сучасного педагогічного коледжу /канд.пед.наук М.К.Козій і канд.пед.наук О.І.Щербак/; проблеми підготовки майбутніх учителів до роботи з неблагополучними сім'ями /канд.психол.наук Е.І.Дранішева/, здійснення краєзнавчої та екологоосвітньої роботи /докт.геогр.наук І.П.Ковальчук/, використання засобів комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі /А.А.Литовка/.

У звітному році набуло відносно цілісного характеру дослідження проблем педагогіки і психології мистецької освіти /VI напрям, керівник докт.пед.наук О.П.Рудницька/. Науковцями було обгрунтовано і експериментально перевірено закономірності, принципи, форми та методи ефективного використання мистецьких творів у навчально-виховному процесі з метою формування особистісних педагогічно значущих якостей студентів мистецьких спеціалізацій. Проблема досліджувалась на матеріалі музичної, образотворчої, театральної діяльності та мистецтва слова.

Продовжено різнобічне дослідження *проблеми удосконалення змісту і педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу в закладах профтехосвіти* /VII напрям, керівник канд.екон.наук Л.С.Головко/. Обгрунтовано зміст і методику вивчення предметів профтехциклу в професійних навчально-виховних закладах різного типу /канд.пед.наук І.М.Носаченко, канд.пед.наук Л.В.Лук'янова, канд.пед.наук В.О.Радкевич, В.С.Кольцов, канд.пед.наук Е.М.Ковальчук/; досліджено проблеми інтеграції знань із загальноосвітніх і спеціальних предметів, зміст і форми організації безперервної професійної освіти робітників /канд.пед.наук Н.О.Талалуєва, канд.пед.наук І.М.Козловська, канд.пед.наук Ю.Ц. Жидецький, Я.М.Собко, Б.І. Костів/; організаційно-педагогічні умови забезпечення наступності в професійній підготовці в системі «школа-ПТУ-ВНЗ» /канд.пед.наук В.М.Пострільоний/; науково-педагогічні засади підготовки робітників в умовах багаторівневої системи професійного навчання робітників та інші. Досліджувалися дидактичні проблеми викладання математики у військових та економічних ліцєях /канд.пед.наук М.В.Паюл/. Не залишились поза увагою і проблеми гуманітаризації навчально-виховного процесу в закладах профтехосвіти /керівник канд.пед.наук А.О.Молчанова/. Внаслідок

проведеної роботи теоретично обґрунтовано принципи, визначено основні шляхи гуманітаризації навчально-виховного процесу в закладах профтехосвіти, форми і методи організації особистісно орієнтованого навчання і виховання учнів у закладах профтехосвіти. Проаналізовано зміст, форми та методи позаурочної діяльності учнів професійних навчально-виховних закладів, формування моральної культури учнів ПТУ на народних традиціях, розроблено методику вивчення гуманітарних дисциплін у ПТУ.

У межах VIII напрямку *«Економічна освіта та економіка професійної освіти»* розроблено й апробовано концептуальні підходи та новий зміст цілісної програми економічної освіти у вищих навчальних закладах /докт.екон.наук В.Я.Бобров, В.А.Бойко/; досліджено стан економічної освіти студентів у навчальних закладах України /акад. Л.І.Каніщенко/; обґрунтовано систему підготовки викладачів з економічних дисциплін, визначено зміст, форми і методи економічного виховання студентів педагогічного вузу /канд.пед.наук О.С.Падалка/; розроблено і обґрунтовано нові підходи до підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів в умовах переходу до ринкової економіки /канд.екон.наук Я.Г.Камінецький/.

У 1996 році розпочато дослідження комплексних тем з напрямів *«Становлення особистості професіонала в системі безперервної освіти»* /керівник канд.психол.наук П.С.Перепелиця/ і *«Психологічні основи профорієнтаційної і переорієнтаційної роботи з молоддю»* /керівник канд.психол.наук Б.О.Федоришин/. У межах першого з цих напрямів досліджено психологічні проблеми наступності у підготовці учнівської молоді до професійної праці, виявлено умови ефективного формування готовності до оволодіння професією педагога; обґрунтовано теоретичні й методичні основи виявлення і оцінки психологічних особливостей становлення та розвитку особистості в закладах професійної освіти; розроблено теоретичні засади розвитку творчого мислення дітей в структурі творчого потенціалу особистості, визначено методичні засоби тренінгу творчого мислення дітей в умовах шкільного навчання, позашкільної роботи та сім'ї.

За результатами дослідження науковцями /П.С.Перепелиця, Г.О.Балл, О.Г.Антонова-Турченко, Д.Ф.Крюкова, Н.А.Побірченко, М.Л.Смольсон, Л.М.Івахненко, О.Л.Семенюк, Н.В.Федоришина, К.В.Курганов, О.С.Степаненко, Т.Є.Фролова/ виявлено об'єктивні і суб'єктивні умови формування професійних складових особистості, а також діагностичні

процедури її виявлення і оцінки. Обґрунтовано нові підходи до формування їх готовності до професійного навчання і праці на основі більш повного виявлення і використання потенційних можливостей учнів та за рахунок впровадження розвиваючих методів навчання, інтенсивних технологій: психокорекції, психотренінгу, психотерапії та ін.

Досліджуючи проблеми другого напрямку, науковці /Б.О.Федоришин, Г.О.Євдокимова, Є.В.Єгорова, В.В.Андрієвська, В.В.Синявський, Т.Л.Жигайло, О.О.Ящишин, Н.О.Кондратова, О.М.Ткаченко, О.І.Вітовська, В.В.Кобченко/ визначили основні напрями і методологічні основи проблеми «Психологія професійного становлення і розвитку особистості в системі професійної освіти», обґрунтували доцільність діагностики і прогнозування успішності розвитку професійних здібностей на основі діагностики індивідуально-психологічних властивостей особистості, обумовили професійне становлення особистості певною структурою особистісних якостей, зокрема рівнем і спрямованістю інтелектуального розвитку особистості на етапі професійної освіти, обґрунтували комплексну методику психодіагностичного дослідження студентської молоді відповідних професійних спеціалізацій.

Науково-організаційна діяльність

Основним у науково-організаційній діяльності відділення і його бюро у звітному році було сприяння реалізації планів науково-дослідної роботи, обговорення програм і концепцій досліджень окремих підрозділів Інституту педагогіки і психології професійної освіти чи членів відділення, а також проведення науково-практичних конференцій і семінарів. Ці аспекти діяльності відділення знайшли відображення у тематиці засідань його бюро. Зокрема, розглянуто концепції досліджень проблем: педагогіки і психології мистецької освіти, професійної освіти і підготовки кадрів за рубежом, гуманізації навчально-виховної роботи у закладах профтехосвіти.

На засіданнях бюро, до складу якого входять 7 членів Академії /Л.О.Каніщенко, І.А.Зязюн, Н.Г.Ничкало, М.І.Шкіль, В.І.Кононенко, А.П.Грищенко, Л.В.Губерський/, обговорено хід опрацювання науковцями і членами відділення таких тем, як: «Узагальнення кращих літературно-мистецьких здобутків України та впровадження їх у виховний процес», «Психолого-педагогічні засади реформування змісту вищої школи в Україні», «Оптимізація вузівської лекції», «Розвиток професійної освіти у зарубіжних країнах», «Підвищення фахової підготовки

майбутніх учителів на основі інтеграції навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу», «Концептуальні основи відродження і розвитку національної системи освіти».

Протягом року проведено 11 засідань бюро, на яких розглянуто 24 питання.

Бюро відділення значну увагу приділяло підготовці, організації і проведенню масових заходів, зокрема міжнародних науково-практичних конференцій «Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні» і «Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку», та міжрегіональних «Проблеми гуманізації і гуманітаризації професійної освіти», «Безперервна освіта: здобутки, пошуки і проблеми», «Професійна підготовка вчителя до роботи у різних типах шкіл».

Значну роботу було проведено членами бюро відділення /акад. Н.Г. Ничкало і І.А. Зязюн/ та науковцями Інституту щодо підготовки засідання Центрально-Східного Європейського Клубу з проблем професійної освіти, яке успішно відбулося у м. Києві /жовтень 1996 р./. На засіданні Клубу заслухано і обговорено національні доповіді керівників делегацій з України, Росії, Молдови, Албанії, Словенії, Чехії, Угорщини, Республіки Білорусії, Польщі з питань постсекундарної освіти /професійної підготовки після середньої освіти/.

За участю відділення організовано і успішно проведено методологічний семінар «Єдність раціонального та емоційно-чуттєвого в освітньо-виховних системах», який проходив у два етапи в листопаді 1996 року у м. Харкові та у м. Києві. Семінар присвячувався проблемам методології єдності раціонального і емоційно-чуттєвого в освітньо-виховних системах, єдності раціонального та емоційно-чуттєвого в змісті професійної освіти та в практичній діяльності закладів професійної освіти різного типу, раціонального та емоційно-чуттєвого в системі «родина - дошкільний заклад - школа».

Відділення підготувало для розгляду на Президії АПН концептуальні засади цільової комплексної програми досліджень з проблеми «Психолого-педагогічні основи формування загальної та професійної культури студентів мистецьких спеціалізацій» і питання про діяльність Львівського науково-практичного центру Інституту педагогіки і психології професійної освіти.

Науковий доробок відділення — 3 монографії, 8 підручників, 12 навчально-методичних посібників, 8 збірників наукових праць, 13 методичних розробок, близько 400 статей.

ІІІ. РОБОТА ПРЕЗИДІЇ. ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ АКАДЕМІЇ

Протягом звітнього періоду проведено 14 засідань Президії, на яких розглянуто 129 питань.

Помітно зросла кількість обговорюваних питань, що мають суто науковий характер. Серед них найсуттєвіші такі: про стан досліджень з історії педагогіки в наукових установах Академії; про концептуальні підходи до літературної освіти в загальноосвітній школі; про досвід роботи експериментальних майданчиків Інституту дефектології; про ефективність спеціалізованих вчених рад у наукових установах Академії; про атестацію наукових установ; про експеримент у дослідженнях з проблем виховання; про концептуальні засади цільової комплексної програми досліджень з проблеми «Психолого-педагогічні основи формування загальної та професійної культури студентів мистецьких спеціалізацій» тощо.

Посилену увагу Президія приділяла аналізу наукової роботи відділень, інститутів і центрів Академії. Заслуховувались питання про підсумки роботи відділень за рік; про основні результати завершених у 1995 році досліджень у наукових установах АПН; про стан і результати наукових досліджень з проблем психології навчання в Інституті психології ім. Г.С.Костюка.

Вносилися зміни і доповнення до Положення про порядок планування наукових досліджень. Президія затвердила Методичні рекомендації щодо здійснення розрахунків витрат на фінансування бюджетних науково-дослідних робіт у наукових установах АПН України. В порядку контролю розглядався хід виконання постанови Президії Академії «Затвердження Положення про порядок планування наукових досліджень в установах АПН».

У результаті зазначеної роботи в наукових установах Академії вдалося удосконалити порядок формування тематичних планів НДР, значно поліпшити планування та виконання наукових досліджень, що фінансуються за рахунок держбюджету. Налагоджено обов'язкову і своєчасну реєстрацію всіх запланованих НДР, розробку до кожної технічного завдання та забезпечено звітність щодо їх виконання в УкрІНТЕІ.

У звітному періоді поживалися зв'язки Президії АПН з Міністерством освіти України. На спільному засіданні Колегії Міносвіти і Президії Академії розглянуто питання про інтеграцію діяльності Міністерства освіти і Академії педагогічних наук з метою покращання використання результатів наукових досліджень для потреб освіти та виховної роботи. Члени Президії Академії беруть активну участь у роботі творчої групи, очолюваної заступником міністра освіти Савченко О.Я., з проблем розробки державного стандарту загальної середньої освіти в Україні. Результати цієї роботи були предметом обговорення на Загальних зборах Академії.

З організаційної роботи Президії слід відзначити зусилля щодо впорядкування мережі науково-дослідних установ, проведення їх атестації. Відповідно до постанов Президії у 1996 році в межах загальних асигнувань у системі Академії створено Інститут проблем виховання, Інститут соціальної і політичної психології /на базі однойменного Центру/, Південний центр АПН в Одесі, Східний центр АПН у Харкові, відкрито Центр діагностики та педагогічної корекції в структурі Інституту дефектології. Вносилися зміни до діючих структур Інституту педагогіки, Інституту психології ім.Г.С.Костюка, Інституту педагогіки і психології професійної освіти, Інституту дефектології; затверджувалися статuti новостворених наукових установ АПН.

На обговорення Президії виносилися проекти заходів щодо: виконання Національної програми «Діти України»; реалізації основних положень і пропозицій, викладених у виступі Президента України на всеукраїнській нараді з проблем розвитку науки; реалізації Комплексної цільової програми боротьби зі злочинністю на 1996-2000 роки.

Водночас ряд важливих питань, передбачених річним планом роботи Президії, залишилися не розглянутими. Це, зокрема питання про стан розробки базового змісту освіти для школи I ступеня та про педагогічні вимоги до шкільного підручника.

За звітний період проведено одну сесію Загальних зборів та зборів відділень. На річних зборах Академії, що проходили в квітні, обговорено звіт про діяльність АПН у 1995 році, затверджено тематичний план науково-дослідної роботи Академії на 1996 рік. Запланована на 1996 рік друга сесія Загальних зборів Академії «Проблеми розробки державних стандартів в освіті» з ряду об'єктивних причин /у т.ч. й економічних/ була перенесена на січень 1997 року.

IV. РОБОТА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАД НАУКОВИХ УСТАНОВ

У звітному році в системі Академії функціонувало 5 спеціалізованих вчених рад, у тому числі 4 з них по захисту докторських дисертацій.

Протягом 1996 року проведено певну організаційну роботу щодо розширення і удосконалення мережі рад: затверджено нову спеціалізовану вчену раду в Інституті дефектології, а також перезатверджено склади рад і введено нові спеціальності в Інституті психології ім. Г.С.Костюка та Інституті педагогіки і психології професійної освіти.

Спеціалізованими вченими радами наукових установ АПН дозволено проводити захисти дисертацій із спеціальностей: 13.00.01 — теорія та історія педагогіки; 13.00.02 — методика навчання окремих дисциплін /2 ради/; 13.00.03 — спеціальна педагогіка; 13.00.04 — професійна педагогіка; 19.00.01 — загальна психологія, історія психології; 19.00.02 — психофізіологія; 19.00.07 — педагогічна і вікова психологія /2 ради/; 19.00.08 — спеціальна психологія.

Відповідно до планів роботи спеціалізованих вчених рад за звітний період проведено 90 засідань, на яких розглянуто 17 докторських і 73 кандидатські дисертації. Найбільше захищено робіт у спеціалізованих вчених радах Інституту педагогіки — 49 та Інституту педагогіки і психології професійної освіти — 34. З усіх захищених дисертацій прийнято позитивне рішення Вищої атестаційної комісії України.

Інститут педагогіки

1. Спеціалізована вчена рада Д 01.32.02 затверджена ВАКом України 5 жовтня 1995 року, наказ N 504. Раді дозволено проводити захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук із спеціальності 13.00.01 — теорія та історія педагогіки.

Згідно з планом роботи спеціалізованої ради в 1996 році відбулося 36 засідань, на яких розглянуто 27 кандидатських і 8 докторських дисертацій, проведено одну переатестацію кандидатської дисертації. За підсумками захисту прийнято позитивне рішення щодо всіх робіт.

Аналіз тематики розглянутих дисертацій свідчить про різноманітність аспектів, які досліджувалися здобувачами. Так, з проблем історії педагогіки було розглянуто 5 дисертацій, дидактики — 7, екологічного

виховання — 2, естетичного виховання — 6, управління закладами освіти — 2 тощо.

Розглядалися такі важливі питання: формування пізнавальної самостійності учнів, гуманних відносин учнів шкіл-інтернатів, естетичної культури майбутніх вчителів, трудового навчання і профорієнтації учнів загальноосвітніх шкіл. Значна увага приділялась проблемам дидактики, в т.ч. питанням факультативного навчання школярів і моделювання педагогічних ситуацій.

За тематикою захищених у 1996 році дисертацій опубліковано 25 підручників і навчальних посібників, 6 монографій, 27 брошур, 394 наукові статті у методичних журналах та збірниках, 28 методичних рекомендацій, 8 навчальних програм. Крім того, кожен здобувач апробував результати свого дослідження на симпозіумах і науково-практичних конференціях, які проводились в Україні та за її межами.

II. Новий склад спеціалізованої вченої ради К 01.32.01 затверджено наказом ВАКу України N 511 від 5 жовтня 1995 року. Рада проводить захист кандидатських дисертацій із спеціальностей: 13.00.02 — методика навчання української мови; 13.00.02 — методика вивчення української літератури; 13.00.02 — методика навчання російської мови.

Відповідно до плану роботи спеціалізованої вченої ради в звітному році проведено 9 засідань, на яких розглянуто 14 кандидатських дисертацій, в т.ч. з методики навчання української мови — 5, методики вивчення української літератури — 4, методики навчання російської мови — 4, методики вивчення російської літератури — 1.

Аналіз тематики розглянутих робіт засвідчує різноплановість їх проблематики, цілковиту відповідність потребам шкільної практики в період реформування і докорінної перебудови всієї освітньої системи.

Тематика досліджень з української та російської лінгводидактики охоплює систему роботи з розвитку зв'язного і діалогічного мовлення на уроках рідної мови; особливості формування графічних навичок письма у шестирічних першокласників; формування початкової навички читання у шестирічних першокласників на основі диференційованого підходу тощо.

Дослідження з методики української літератури присвячені проблемам формування у старшокласників моральних та естетичних ідеалів у процесі вивчення історичної романістики; взаємозв'язку української літератури і народознавства в процесі вивчення художніх творів у загальноосвітній школі; навчання молодших школярів виразного читання.

Дисертаційні матеріали відображають як результати науково-дослідної роботи щодо удосконалення змісту, структури курсів, форм і

методів навчання мови та літератури, так і основні тенденції розвитку шкільної практики, багаторічний досвід викладання цих предметів.

Основні положення і результати досліджень реалізуються в програмах, підручниках, навчальних посібниках.

Інститут психології ім.Г.С.Костюка

Новий склад спеціалізованої вченої ради Д 01.43.01 затверджено наказом ВАКу України N 277 від 27 червня 1996 року. Раді дозволено проводити захист дисертацій із спеціальностей: 19.00.01 — загальна психологія, історія психології; 19.00.02 — психофізіологія; 19.00.07 — педагогічна і вікова психологія.

У звітному році проведено 4 засідання ради, на яких розглянуто 4 кандидатські дисертації із спеціальності «педагогічна і вікова психологія».

Захищені роботи присвячені актуальним проблемам сьогодення. порушені в них проблеми відповідають запитам як сучасної психологічної науки, так і замовленням соціального життя та практики освіти.

Аналіз рівня використання наукових результатів захищених дисертацій засвідчив, що в основному практичне їх застосування здійснювалося шляхом використання теоретичних положень у навчальних курсах вузів, створення і впровадження психолого-педагогічних рекомендацій, використання методичних розробок у навчально-виховному процесі в школі. За результатами досліджень розроблено ряд спецкурсів для студентів педагогічних інститутів, учителів шкіл, слухачів факультетів перекваліфікації кадрів соціально-психологічного профілю.

Практичне впровадження результатів досліджень у навчально-виховний процес підтверджується довідками та актами педвузів, відділів народної освіти, інститутів удосконалення вчителів, керівників шкіл.

Інститут педагогіки і психології професійної освіти

Спеціалізована вчена рада Д 01.61.01 перезатверджена ВАКом України 19 лютого 1996 року, наказ N 78. Рада приймає до захисту дисертації із спеціальностей: 13.00.02 — методика навчання спеціальних дисциплін; 13.00.04 — професійна педагогіка; 19.00.07 — педагогічна і вікова психологія.

Згідно з планом роботи на 1996 рік спеціалізованою вченою радою проведено 38 засідань, на яких розглянуто 9 докторських і 25 кандидатських дисертацій, а також проведено переатестацію 1 докторської і 3 кандидатських робіт. Найбільша кількість захищених досліджень припадає на спеціальність «професійна педагогіка» — 5

докторських і 25 кандидатських дисертацій. Окремі роботи виконано на стику двох спеціальностей: «професійна педагогіка» і «теорія та історія педагогіки» або «професійна педагогіка» і «методика навчання спеціальних дисциплін».

Тематика всіх захищених дисертацій пов'язана з планами науково-дослідних робіт установ і організацій, де виконувалися дослідження. Вони присвячені проблемам спеціальної професійної підготовки та післядипломної освіти, управління навчально-виховним процесом, інтеграції знань, гуманізації та гуманітаризації професійної освіти, психолого-педагогічних факторів підвищення професіоналізму викладачів, формування культури спілкування з батьками, естетичного виховання засобами мистецтва тощо.

За тематикою захищених у 1996 році докторських і кандидатських дисертацій опубліковано понад 1000 друкованих праць, у т.ч. монографій — 21, підручників, навчальних і методичних посібників — 65, методичних рекомендацій — 111, статей і тез — 411, інших видів публікацій — 553.

Практичне впровадження результатів досліджень у навчально-виховний процес підтверджено довідками та відзивами з професійних навчальних закладів.

Інститут дефектології

Спеціалізовану вчену раду Д 50.28.01 затверджено наказом ВАКу України N 164 від 23 травня 1996 року. ВАК уповноважив раду проводити захист дисертацій із спеціальностей: 13.00.03 — спеціальна педагогіка; 19.00.08 — спеціальна психологія.

У 1996 році радою проведено 3 засідання, на яких розглянуто 3 кандидатських дисертації зі спеціальності 13.00.03 — спеціальна педагогіка.

Тематика всіх розглянутих робіт відповідає потребам дефектологічної теорії та практики в період реформування освітньої системи. Захищені дослідження присвячено питанням історико-педагогічного аналізу закономірностей та особливостей становлення і розвитку спеціальної освіти розумово відсталих дітей в Україні; формування знань та умінь з рідної мови у молодших школярів із загальним мовленнєвим недорозвитком; сенсомоторного розвитку учнів допоміжної школи в процесі трудового навчання.

Дисертаційні матеріали відображають результати дослідницької роботи щодо удосконалення змісту, форм і методів спеціального навчання програмових предметів, а також основні тенденції навчально-корекційного процесу в спеціальних закладах.

V. РОБОТА РАДИ З КООРДИНАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Діяльність Ради з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології була спрямована на організаційно-координаційне забезпечення наукових досліджень з проблем освіти, педагогіки та психології в Україні.

Протягом 1996 року до Ради з координації від інститутів АПН України, педагогічних інститутів та університетів, інститутів післядипломної освіти, вищих навчальних закладів різного профілю /юридичних, медичних, військових тощо/, у яких досліджуються проблеми педагогіки та психології, надійшло на узгодження 58 тем докторських та 316 тем кандидатських дисертацій. Їх кількісний та якісний аналіз свідчить про посилення уваги дослідників до проблем педагогіки та психології.

Основна увага здобувачів, що працюють над докторськими дисертаціями, спрямована на дослідження проблем професійної та методичної підготовки фахівців у системі вищої та післядипломної освіти. Ними розробляються теоретичні й методичні основи педагогічного проектування навчально-виробничих систем професійно-технічної освіти у профтехучилищах; дидактичні основи формування професійно-методичної підготовки викладачів спеціальних дисциплін; теоретичні та методичні основи безперервної професійної освіти; системи різнорівневої підготовки фахівців в Україні тощо.

Докторанти надають перевагу проблемам історії педагогіки, естетичного виховання, духовної культури, порівняльної педагогіки.

Із 58 узгоджених в 1996 році тем докторських дисертацій лише три присвячено проблемам теорії і практики виховання школярів, а саме: педагогічні основи формування у школярів культури міжнаціонального спілкування, професійної орієнтації учнів середньої школи та формування творчої особистості учня.

Майже зовсім не досліджуються дисертантами проблеми дидактики й методики навчання окремих предметів. Викликає серйозне занепокоєння відсутність досліджень з методологічних проблем педагогіки

і психології, теорії змісту освіти, принципів і методів навчання, обґрунтування нових концепцій вивчення окремих навчальних предметів.

Важливим напрямом підвищення якості досліджуваної проблематики, їх наукового і практичного значення є, безперечно, вдосконалення тематики. Проте знайомство з тематикою як захищених в Україні кандидатських дисертацій з педагогіки та психології, так і узгоджених в Раді з координації тем, що розробляються дослідниками, свідчить про нерівномірність розвитку окремих наукових напрямів педагогічної та психологічної наук, розподілу дисертаційних досліджень за спеціальностями.

Активно розробляються проблеми естетичного, екологічного виховання, української етнопедагогіки, виховання на кращих традиціях українського народу, родинного виховання.

Значно зріс інтерес дослідників до проблем історії педагогіки /тем цього напрямку за 1996 рік узгоджено 38/. Дослідження спрямовані на вивчення історико-педагогічної думки про національну школу, впливу ідей видатних українських педагогів на розвиток національної педагогічної думки та використання надбань класичної педагогіки в розбудові сучасної системи освіти. Досить детально вивчається спадщина В.О.Сухомлинського, також досліджуються педагогічні ідеї І.Огієнка, С.Русової, О.Дубинчук, М.Завадського, просвітницька діяльність Київського університету, освітня діяльність земства Харківської губернії, розвиток педагогічної думки у різні історичні періоди /регіональний аспект/ тощо.

Не залишаються поза увагою дослідників і проблеми естетичного виховання у найрізноманітніших його аспектах: виховання учнів загальноосвітньої школи засобами музики, фольклору, декоративно-прикладного мистецтва, образотворчого мистецтва, музично-пісенної творчості; формування естетичної культури; підготовка студентів до здійснення естетичного виховання школярів; естетичне виховання /аналогічними засобами/, власне, студентів. Така «увага» до проблеми естетичного виховання призводить до невиправданого дублювання тематики дисертаційних досліджень, появи так званих «дрібних тем».

Слід відзначити збільшення досліджень з проблем вищої педагогічної освіти, більшість яких спрямована на формування педагогічної майстерності майбутніх учителів, формування творчої особистості спеціаліста в процесі фахової підготовки, дослідження проблем підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в системі післядипломної освіти.

Проблеми підготовки майбутніх учителів до різних аспектів педагогічної діяльності посідають значне місце у дисертаційних дослідженнях. Це, зокрема, підготовка до управління навчально-виховним процесом у школі, до здійснення екологічного, естетичного, морального виховання школярів тощо. З цього напрямку Радою з координації протягом 1996 року узгоджено 41 дослідження.

При ознайомленні з виховною проблематикою створюється враження, що дослідники свідомо уникають створення нової теорії виховання, адекватної політичним і соціально-економічним змінам в країні, нових концепцій духовно-морального і правового виховання. Відсутні дослідження громадянського і патріотичного виховання, правового виховання учнів, соціально-психологічних аспектів захисту охорони дитинства, соціального захисту та підтримки молоді сім'ї. Недостатньо розробляються проблеми запобігання асоціальним проявам у поведінці дітей та підлітків.

Звертаючись до проблем дидактики й методики навчання та інформаційних технологій в освіті, дослідники акцентують увагу на дослідженні розвитку пізнавальних інтересів учнів у процесі навчання, формування їх творчого мислення, позитивної мотивації навчальної діяльності школярів, можливостей проблемного і модульного навчання, організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах нового типу.

Значно активізувалась увага дослідників до проблем методики вивчення української мови та літератури. Досліджуються проблеми методики вивчення практичного курсу української мови, удосконалення методики проведення практичних занять із сучасної української мови, вивчення української літератури у гімназіях, українського фольклору тощо. Протягом 1996 року узгоджено 20 таких тем. Помітно зменшилось число робіт з методики навчання іноземних мов, поодинокі дослідження з методики математики /іх усього 3/. Відсутні роботи з методики навчання фізики, хімії, біології; практично немає дисертаційних досліджень з проблем стандартизації освіти, обґрунтування змісту загальноосвітніх стандартів, розробки принципів конструювання змісту шкільних навчальних предметів і курсів, інтеграції знань у програмах і підручниках. Існують лише окремі роботи з дидактичних і методичних проблем інформатизації загальної середньої освіти, використання засобів нових інформаційних технологій на всіх етапах шкільної освіти.

Тематика дисертаційних досліджень з психології охоплює: розробку проблем психічного розвитку людини; становлення якостей особистості, її розвиток на різних стадіях онтогенезу; дослідження місця і ролі людини як суб'єкта цього процесу тощо. Досліджуються також проблеми взаємодії особистості із життєвим середовищем.

Значно менше досліджень з педагогічної і вікової психології, де розглядаються психолого-педагогічні засади виховання і навчання в сучасних умовах. Поза увагою дослідників лишаються психологічні проблеми розробки, апробації та поширення нових педагогічних технологій, психолого-дидактичні засади створення навчальних посібників, психологічні засади диференціації навчання в загальноосвітній школі. Чекають на дисертантів і дослідження психологічних основ боротьби зі злочинністю, зокрема, розробка діагностичних, профілактичних та корекційних психологічних засобів для запобігання наркоманії, алкоголізму, агресії, аутоагресії тощо.

Тематика наукових досліджень з педагогіки та психології, що виконуються у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю /Харківський університет внутрішніх справ, Харківський військовий університет, Київська медична академія післядипломної освіти, Український НДІ дитячої курортології МОЗ України, Національна аграрна академія/, свідчить про посилення ролі інтегративних процесів у науковому забезпеченні розвитку освіти в Україні та пошуку оптимальних варіантів процесів навчання і виховання.

Бюро Ради з координації систематично заслуховує інформації та повідомлення про наукову діяльність кафедр педагогіки і психології педінститутів та університетів, вищих навчальних закладів юридичного, медичного, військового профілю з метою ознайомлення з проблематикою наукових досліджень та їх подальшої координації.

Створення Радою з координації банку інформаційних даних тематики докторських і кандидатських дисертацій /як захищених, так і тих, що виконуються/ та тематики планових наукових досліджень у галузі педагогіки і психології, що проводяться в різних державних наукових установах і організаціях, сприятимуть подальшій реалізації прогностичної та проектуючої функцій педагогіки та психології.

VI. КАДРИ. РОБОТА АСПІРАНТУРИ І ДОКТОРАНТУРИ

Протягом 1996 року кадровий склад членів Академії педагогічних наук України порівняно з попереднім звітним періодом як якісно, так і кількісно лишався в основному незмінним.

Станом на 1 січня 1997 року загальна чисельність членів Академії становила 88 чоловік, з них 38 дійсних членів і 50 членів-кореспондентів.

Віковий ценз членів Академії педагогічних наук України характеризується такими показниками:

Члени АПН	Всього	До 50 років	Від 50 до 60 років	Від 60 до 70 років	Понад 70 років
Дійсні члени	38	3	14	19	2
Члени-кореспонденти	50	8	23	14	5
Разом	88	11	37	33	7

Деякі реорганізаційні зміни сталися в звітному році у структурі АПН України: з'явився Інститут соціальної і політичної психології /у межах штатного розпису тодішнього НПЦ політичної психології/; створено Інститут проблем виховання, в структуру якого увійшли відповідні «виховні» лабораторії Інституту педагогіки. Фактично всі зміни, що сталися в структурі системи АПН України протягом 1996 року, відбувалися шляхом кадрових перестановок у межах штатного розпису і наявних бюджетних коштів.

Протягом жовтня-грудня минулого року в наукових установах Академії було проведено п'ятивідсоткове скорочення працюючих, що фактично зменшило на кінець 1996 року загальну чисельність Академії на 28 чоловік.

На 1 січня 1997 року загальна кількість працюючих у наукових установах системи Академії педагогічних наук становила 1082 чоловіка, із яких 804 — наукові працівники /74,3 відсотка від усіх працюючих/. З-поміж науковців, що безпосередньо працюють в академічних

наукових установах, — 14 дійсних членів і 10 членів-кореспондентів АПН України, 82 доктори наук та 353 кандидати наук. Питома вага науковців, що мають науковий ступінь, становить понад 50 відсотків.

Підготовка висококваліфікованих наукових кадрів протягом звітнього року продовжувала здійснюватись через докторантуру і аспірантуру чотирьох академічних інститутів. З 1996 року почала функціонувати аспірантура і при НПЦ політичної психології за спеціальностями: 19.00.05 — соціальна психологія і 19.00.01 — загальна психологія, історія психології.

У 1996 році до наукових установ Академії було зараховано 11 докторантів і 74 аспіранти. Закінчили докторантуру 13 чоловік, 2 з яких достроково захистили дисертації, 1 — подав рукопис дисертації до захисту.

Навчання в аспірантурі закінчили 50 чоловік, із них 15 чоловік успішно захистили дисертації, а 2 — подали до захисту. Загалом же на 1 січня 1997 року в докторантурі підвідомчих наукових установ Академії навчаються 42 чоловіка, в аспірантурі — 207.

У звітньому році розроблено й затверджено Президією АПН «Положення про стажування наукових кадрів системи АПН України».

З метою стимулювання наукових досліджень у системі Академії запроваджено щорічні премії Президії АПН України. За результатами конкурсу наукових праць членів і співробітників АПН, проведеного у 1996 році, присуджено премії академікам Прокопенку І.Ф., Кононенку В.І., Стельмаховичу М.Г.; членам-кореспондентам Беху І.Д., Біляєву О.М., Скульському Р.П.; професорам Боброву В.Я., Вороніній М.М., Пентилюк М.І.; старшим науковим співробітникам Скуратівському Л.В., Симоненковій Л.М.; кандидатам педагогічних наук Редьку В.Г., Жидецькому Ю.Ц.; учителю Остаф Я.І. та ін.

Восени 1996 року Президія Комітету по Державних преміях України в галузі науки і техніки вдруге присудила стипендії Кабінету Міністрів України молодим вченим АПН. Переможцями конкурсу стали науковий співробітник Інституту педагогіки Єфіменко Н.В. та старший науковий співробітник Інституту дефектології Кобильченко В.В.

За значний внесок у розвиток педагогічної та психологічної наук Почесними Грамотами Академії у 1996 році відзначені дійсні члени АПН України Прокопенко І.Ф. і Сухомлинська О.В. та кандидати наук Легкий М.П. і Цибульська Г.М.

VII. ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Актуальні проблеми педагогіки і психології обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, науково-звітних конференціях і семінарах, педагогічних читаннях, «круглих столах», проведених у 1996 році.

Відділення теорії та історії педагогіки організувало й провело ряд масових заходів, спрямованих на пропаганду результатів досліджень. Серед них — всеукраїнська науково-практична конференція «Цінності у вихованні підростаючого покоління: проблеми, пошуки, перспективи» та спільний із Радою Європи науково-практичний семінар «Навчання демократичних цінностей у школі» /листопад, м.Київ/. Конференція і семінар засвідчили про значний інтерес науковців і практиків до проблеми цінностей навчання і виховання не тільки в Україні, а й країнах Європи. Тому вирішено провести в 1997 році методологічний семінар із цієї проблеми. Спільно з Радою Європи проведено науково-практичний семінар «Концептуальні засади громадянської освіти та освіти в галузі прав людини» /вересень, м.Київ/.

За активної участі бюро відділення організовано також конференції: «Сучасні виховні технології: проблеми, пошуки, досвід» /м.Чернігів/, із питань виховних систем /м.Полтава/; педагогічні читання, присвячені 140-річчю з дня народження С.Ф.Русової /м.Чернігів/.

Відділенням спільно з Інститутом педагогіки проведено треті всеукраїнські педагогічні читання «Освітньо-виховні ідеали В.О.Сухомлинського у контексті сучасності» /жовтень, м.Умань/, на яких обговорювалися ідеї невичерпної творчої і педагогічної спадщини українського педагога та можливості її застосування в сучасних умовах.

Члени відділення організували й провели ряд всеукраїнських і регіональних конференцій, семінарів, зокрема: чл.-кор. Бутенко В.Г.— «Формування естетичного мислення майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки»; чл.-кор. Колібабчук В.З.— «Удосконалення управління навчально-виховними закладами»; акад. Тхоржевський Д.О.— «Виховання національної самосвідомості у школярів» тощо.

Результати пошуків науковців, практичних працівників розглядалися на конференціях і семінарах, організованих Відділенням дидактики,

методики та інформаційних технологій в освіті. Члени відділення взяли активну участь у проведенні всеукраїнської науково-практичної конференції «Стандарти загальної середньої освіти. Проблеми, пошуки, перспективи» /червень, м.Київ/. На конференції всебічно обговорено суть і функції освітнього стандарту, основні підходи до його опрацювання, вироблено програму подальшої роботи над ним. Матеріали конференції опубліковано у збірнику.

Організовано і проведено конференцію «Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє», присвячену 160-річчю цього навчального закладу на Кіровоградщині /травень, м.Новомиргород/. Проблематика конференції охопила широке коло питань, пов'язаних із розбудовою національної школи.

Відділенням спільно з Інститутом педагогіки проведено науково-практичну конференцію «Розвиток мислення молодших школярів у процесі вивчення природознавства» /жовтень, м.Кременчук/. Обговорювалися важливі напрями реформування змісту початкової освіти шляхом його гуманітаризації, інтеграції, диференціації. Зокрема, було представлено на апробацію курси «Довкілля», «Художня праця», «Мова і мовлення».

Плідною була робота міжнародного педагогічного форуму «Початкова школа ХХІ століття», організованого Головним управлінням освіти м.Києва та АПН України. На засіданні секцій і в творчих майстернях учені та вчителі обговорювали важливі проблеми удосконалення початкової освіти у світлі сучасних педагогічних концепцій: основні моделі початкової школи, їх розвиток і перспективи, виховання особистості, збереження здоров'я дітей, перспективні технології навчання тощо.

У жовтні 1996 року педагогічна громадськість України широко відзначила 70-річчя від Дня створення Інституту педагогіки АПН України. З привітанням до колективу Інституту звернулися Президент України Л.Кучма та Голова Верховної Ради України О.Мороз. Підведено підсумки діяльності Інституту за 70 років, проаналізовано вклад науковців у розвиток педагогічної науки. Видано нарис історії «Інститут педагогіки АПН України — 70».

Серед масових заходів Відділення психології, вікової фізіології та дефектології найбільш значною подією у професійному житті психологів стало проведення II з'їзду Товариства психологів України, в якому взяло участь біля 700 психологів-викладачів, практиків, науковців, зокрема працівників НПЦ політичної психології, Інституту психології

ім. Г. С. Костюка. У центрі уваги учасників з'їзду були проблеми формування та розвитку особистості, теоретико-методологічні аспекти психології навчання і виховання, питання гармонійного поєднання психологічної теорії та практики, методологічні основи та прикладні проблеми політичної психології тощо.

Відбулася презентація виданого до з'їзду тритомника Четвертих /заочних/ Костюківських читань. З'їзд прийняв рекомендації з актуальних напрямів розвитку психології в Україні. Завершено видання 16 томів за матеріалами з'їзду.

Співробітники Інституту психології ім. Г. С. Костюка виступили з доповідями за результатами своїх досліджень у 353 наукових конференціях, конгресах і семінарах, серед яких слід відзначити активну участь у XXVI Міжнародному конгресі психологів, а також у Міжнародному конгресі з проблем кроскультурної психології у Канаді.

Привернула увагу наукової громадськості організована Інститутом психології ім. Г. С. Костюка спільно з відділенням науково-практична конференція «Л. С. Виготський і Ж. Піаже про навчання, виховання та психічний розвиток особистості» /до 100-річчя від дня народження двох видатних психологів/.

Значно активізував свою участь у проведенні різноманітних масових заходів НПЦ політичної психології. Загальна кількість представлених співробітниками Центру повідомлень на цих форумах — 83, у тому числі на міжнародних — 21, всеукраїнських — 21. Спільно з відділенням та лабораторією педагогічної соціології Інституту педагогіки проведено науковий семінар «Політико-психологічні та соціально-педагогічні проблеми освіти і виховання» /травень, м. Київ/. Підготовлено до друку збірник матеріалів. Продовжував свою роботу методологічний семінар з актуальних питань політичної психології.

У звітному році співробітники Інституту дефектології провели ряд виїзних засідань, метою яких було поглиблення зв'язку дефектологічної науки і спеціальної навчально-виховної практики. Зокрема, на обговорення учасників науково-практичних зібрань винесено такі питання: «Особливості навчальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку» /семінар для вчителів Кнево-Святошинського району — лабораторія проблем затримки психічного розвитку у дітей/; «Проблеми диференційованого навчання розумово відсталих учнів» /допоміжна школа-інтернат №16 м. Кнева — лабораторія олігофренопедагогіки/; «Комплексна корекційно-розвивальна мовленнєво оптимізуюча робота у дошкільних закладах» /дитсадок №3 м. Славутича — лабораторія

корекційного навчання мовлення дітей молодшого шкільного віку/. Працював інститутський теоретико-методологічний семінар, на якому розглядалась творчість Л.С.Виготського у контексті сучасної дефектологічної науки.

Наукові співробітники Інституту педагогіки і психології професійної освіти взяли участь у підготовці і проведенні 6 міжнародних і 3 всеукраїнських науково-практичних конференцій, а також численних семінарів, педагогічних читань тощо.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Гуманізація та гуманітаризація професійної освіти» /січень, м.Біла Церква Київської обл./ була присвячена важливим проблемам професійно-технічної школи, зокрема гуманізації та гуманітаризації навчання, що тісно пов'язані з удосконаленням навчальних планів і програм, переглядом переліку предметів, що вивчаються, уточненням номенклатури професій.

На всьукраїнській науково-практичній конференції «Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні» /лютий, м.Київ/ всебічно проаналізовано методологічні аспекти системи освіти в Україні, висвітлено ідеї системи освіти зарубіжних країн, представлено для обговорення нові погляди на філософію освіти взагалі і в Україні зокрема.

Міжнародна науково-практична конференція «Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку» /квітень, м.Київ/ була присвячена таким актуальним проблемам: нова парадигма вищої освіти; інтеграція вищої освіти України в єдиний освітній простір; інноваційні технології в навчально-виховному процесі вузу; стан і перспективи впровадження ступеневої освіти в Україні.

На обговорення міжнародної науково-практичної конференції «Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми» /жовтень, м.Чернівці/ винесено: методологічні та історико-педагогічні аспекти неперервної освіти; шляхи забезпечення наступності в системі сімейного, дошкільного виховання та середньої загальної, професійно-технічної і вищої освіти; проблеми підготовки кадрів /допрофесійна - професійна - вузівська - післядипломна освіта/; ідеї сучасних концепцій навчання, педагогічні інновації в системі неперервної освіти; проблеми сучасної конфліктології.

На засіданні Центрально-Східного Європейського Клубу професійної освіти /жовтень, м.Київ/ заслухано й обговорено національні доповіді з питань постсекундарної освіти /професійної підготовки після середньої освіти/.

За активної участі Інституту педагогіки і психології професійної освіти успішно пройшли науково-практичні конференції на актуальні теми: «Проблеми наступності та інтеграції змісту навчання у системі «школа - ПТУ - вищий навчальний заклад» /травень, м.Вінниця/, «Професійна освіта в Україні: історія, досвід, проблеми» /червень, м.Миколаїв/, «Школа і підготовка учнівської молоді до життя та діяльності в умовах ринку» /листопад, м.Харків/; міжнародні філософсько-культурологічні читання — «Діалог культур: Україна у світовому контексті» /квітень, м.Львів/.

Методологічний семінар АПН України «Єдність раціонального та емоційно-чуттєвого в освітньо-виховних системах» /керівник акад. Зязюн І.А./ проведено у два етапи в листопаді 1996 року у м.Харкові та у м.Києві. Семінар присвячувався проблемам методології єдності раціонального і емоційно-чуттєвого в освітньо-виховних системах, єдності раціонального та емоційно-чуттєвого в змісті професійної освіти та в практичній діяльності закладів професійної освіти різного типу, раціонального та емоційно-чуттєвого в системі «родина -дошкільний заклад - школа».

VIII. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Протягом 1996 року Академія педагогічних наук України продовжувала співробітництво із спорідненими науковими установами зарубіжних країн та міжнародними освітянськими організаціями.

Наукові установи Академії спільно з Радою Європи брали участь у проєктах з проблем громадянської освіти, викладання історії, навчання іноземних мов та у проєктах з ЮНЕСКО з проблем превентивної освіти, екологічного виховання тощо.

Українським інноваційним центром гуманітарної освіти спільно з Департаментом освіти Ради Європи було проведено два науково-практичних семінари:

- «Концептуальні засади громадянської освіти та освіти в галузі Прав Людини» /11-13 вересня, м.Київ/, в якому взяли участь близько 80 чоловік. Серед учасників були: представник Ради Європи Ульріке Шоль, експерти Ради Європи др. Яцек Кроліковські /Польща/ та др. Дмитро Злепко /Німеччина/, науковці установ і організацій Академії педагогічних наук, представники Міністерства освіти, вчителі, інші працівники освіти.

- «Навчання демократичних цінностей в школі» /21 листопада, м.Київ/, за участю представника Ради Європи Елісон Кардвелл, експертів др. Хенрик Сковгаард Нілсен /Данія/, др. Кармела Галахер /Північна Ірландія/, др. Гірвадас Дюбліс /Литва/, наукових працівників системи Академії педагогічних наук, працівників Міністерства освіти, вчителів, інших освітан.

Співробітники Академії педагогічних наук та підпорядкованих їй структур неодноразово виїжджали за кордон, де брали участь у семінарах та конференціях, що проходили за сприяння Ради Європи. Так, зокрема, директор Українського інноваційного центру гуманітарної освіти канд.пед.наук Тараненко І.Г. 24-25 червня минулого року відвідала м.Страсбург /Франція/ як учасник наради експертів Ради Європи з питання планування проєкту «Освіта громадянина демократичного суспільства» /1997-1999 рр./. На нараді відбулося обговорення зазначеного проєкту, було виділено два його напрями: виховання

та освіта для демократичного громадянства; освіта дорослих для демократичного громадянства.

Учаснишею семінару «Питання підготовки учителів: сучасні тенденції та інноваційні процеси», що проходив влітку 1996 року в Португалії, була старший науковий співробітник лабораторії педагогічної освіти Інституту педагогіки і психології професійної освіти, канд.пед.наук Пуховська Л.П. На семінарі обговорювались питання стосовно сучасного стану та інновацій професійної підготовки вчителів у Європейському просторі, розроблялися спільні підходи до сучасної педагогічної освіти в контексті інтеграційних процесів у Європі. Пуховська Л.П. поінформувала учасників семінару про сучасні тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні.

Начальник науково-організаційного відділу апарату Президії Академії канд.пед.наук Полонська Т.К. брала участь у роботі Національних курсів з проблем управління початковою школою, які проходили в м.Стірлінг /Шотландія/ 4-6 листопада 1996 року. Основні питання, які обговорювались на курсах: стандарти і якість освіти у 1992-1995 рр.; використання книги для директорів шкіл; структура і баланс навчального плану; моніторинг та оцінювання; технологія управління тощо.

Заступник директора Інституту педагогіки і психології професійної освіти акад.Ничкало Н.Г. була учасником семінару з проблем підготовки кваліфікованих робітничих кадрів в умовах інформаційно-технологічної революції, який проходив у містах Сан-Діє та Страсбург /Франція/ 11-16 листопада 1996 року. Доповідачами були науковці з Франції, Бельгії, Німеччини та України, які поінформували присутніх про систему профтехосвіти в цих країнах, її особливості, проблеми, пошук шляхів подальшого розвитку в умовах постійних змін, що відбуваються в Європі.

Завідуюча лабораторією методики російської мови та мов національних меншин Інституту педагогіки, канд.пед.наук Гудзик І.П. брала участь у роботі семінару з питань двомовного навчання, який проходив у м.Грац /Австрія/ 2-8 грудня 1996 року. Розглядалось застосування іноземної мови для викладання окремих шкільних дисциплін, аналізувались фактори, які визначають ефективність використання у навчальному процесі двох мов викладання.

Співробітники Академії педагогічних наук протягом 1996 року продовжували працювати в складі Національної комісії України у справах ЮНЕСКО. Тривала робота над контрактом з превентивної

освіти, який було підписано у січні 1995 року між Академією педагогічних наук та ЮНЕСКО за сприяння згаданої вище комісії. Головним виконавцем контракту є колектив наукових співробітників лабораторії превентивного виховання Інституту педагогіки Академії. На початок 1997 року планується зустріч з представником ЮНЕСКО В.Колибіним з метою обговорення результатів і нових спільних проєктів.

На запрошення Міністерства освіти Китаю у жовтні 1996 року акад. Сухомлинська О.В. відвідала Китай, де прочитала курс лекцій у Пекінському університеті та ознайомилась з досвідом освітянської роботи китайських науковців і вчителів-практиків.

Інститут психології ім.Г.С.Костюка у 1996 році був репрезентований роботами 44 своїх співробітників на XXVI Міжнародному психологічному конгресі, який проходив 16-21 серпня у м.Монреалі /Канада/. Безпосередню участь у роботі конгресу взяли 4 співробітники інституту канд. психол.наук Титов В.М., Кісарчук З.Г., Карамушка Л.М. і докт.психол.наук Ложкін П.В. та співробітник НПЦ політичної психології Павленко В.М.

Протягом звітного року до академічних наукових установ неодноразово приїздили вчені із зарубіжжя. Так, чергове третє засідання Центрально-Східного Європейського Клубу, організатором проведення якого на цей раз був Інститут педагогіки і психології професійної освіти, відбулося у жовтні 1996 року у м.Києві. У засіданні Клубу брали участь представники Албанії, Угорщини, Словенії, Чехії, Республіки Беларусь, Молдови, Росії, України та Європейської освітньої фундації. На засіданні Клубу обговорювались проблеми професійного навчання на базі середньої освіти, були заслухані та обговорені доповіді представників країн, що прибули на засідання, про стан професійної освіти у їхніх країнах. За підсумками роботи була прийнята резолюція щодо розвитку співробітництва країн Центральної та Східної Європи в галузі професійної освіти.

На запрошення Академії педагогічних наук до України у вересні 1996 року прибула делегація китайських вчених — переважно директорів науково-дослідних інститутів педагогіки з метою вивчення спадщини Василя Сухомлинського. В ході візиту китайські колеги зустрілися з науковцями Академії педагогічних наук, заступником Міністра освіти акад. Савченко О.Я.; відвідали село Павлиш на Кіровоградщині, де жив і працював всесвітньовідомий вчений; побували в коледжі ім.Василя Сухомлинського та в київських загальноосвітніх середніх школах.

Розширюються міжнародні наукові зв'язки Інституту педагогіки і психології професійної освіти. Свідчення тому — зустрічі з керівниками і підписані протоколи намірів з Українським Вільним Університетом /м.Мюнхен, ФРН/, Люблінським університетом /Польща/, Державним інститутом професійної освіти /ФРН/, президентом Асоціації вузів Канади.

Тіснішають контакти науковців Інституту психології ім.Г.С.Костюка із зарубіжними колегами. Так, завдяки активності співробітників лабораторії наукових основ практичної психології /зав.лабораторією канд.психол.наук Кісарчук З.Г./ протягом звітного року в інституті проводились: 6-13 травня — семінар «Клінічне консультування дітей і юнаків: від оцінки до лікування» спеціалістами із Англії, Бельгії, Нідерландів під керівництвом професора В.Юла /Англія/; 22-29 жовтня — Міжнародний семінар з психодрами спеціалістами із Угорщини; 14-17 листопада — Міжнародний семінар з символдрами членом Московської асоціації психоаналітиків Дм.Залеським; у травні-червні, жовтні й листопаді — семінари «Особистість і людські відносини» фахівцями Міжнародного Інституту РРН /США/ під керівництвом професора М.Хілі.

Професор Р.Лебе у квітні і професор І.Шакед у вересні провели семінари з групового психоаналізу в Українсько-австрійській 5-річній школі психотерапії у м.Трускавці.

У звітному році за особистої ініціативи у пошуку сторонньої фінансової підтримки та згоди керівництва наукових установ Академії окремим науковим співробітникам вдалося пройти стажування у провідних наукових установах зарубіжжя. Так, зокрема старший науковий співробітник лабораторії екологічного виховання Інституту педагогіки, канд.біол.наук Патлан Л.А. з вересня 1996 року проходить річне наукове стажування у Монклейському університеті /США/, вивчаючи там проблематику практичної діяльності в екологічному вихованні. Водночас працює на посаді інструктора-вихователя в Школі охорони природи при Манклейському університеті /штат Нью-Джерсі/.

Старший науковий співробітник лабораторії загальної психології Інституту психології ім.Г.С.Костюка Пупцева Т.В. в жовтні 1996 року успішно пройшла місячне стажування в Йенському університеті ім.Ф.Шіллера /Німеччина/ з проблеми «Роль емоцій в регуляції пізнавальних процесів».

У Західно-Мічиганському університеті /США/ стажувалась Камінська Л.Д. — старший науковий співробітник Львівської філії Інституту соціальної і політичної психології /тодішнього НПЦ політичної

психології/. Водночас у квітні 1996 року в рамках секції «Політична психологія та громадянська думка» брала участь у роботі 54-ої щорічної конференції політичної асоціації Середнього Заходу, що проходила у м. Чикаго.

Аспірантка Інституту педагогіки і психології професійної освіти Василюк А. В. протягом шести місяців /січень-червень 1996 р./ проходила наукове стажування в Люблінському університеті /Польща/.

За участю Академії педагогічних наук створено Міжнародну асоціацію макаренкознавців, членами якої є 12 країн. Президентом Асоціації був обраний директор Інституту педагогіки і психології професійної освіти акад. Зязюн І. А.

Враховуючи прагнення України до інтеграції у загальноєвропейський і світовий педагогічний простори, Академія педагогічних наук України, незважаючи на фінансові труднощі, намагатиметься й надалі встановлювати і розвивати міжнародні культурно-освітні та наукові зв'язки, сприяти розвитку прямих контактів між науковцями, їх максимальній участі у міжнародних конференціях і семінарах з питань освіти, досліджень у галузі педагогіки і психології.

ІХ. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

За звітний період редакції журналу «Педагогіка і психологія» та «Педагогічної газети», що входять до видавництва «Педагогічна думка», випустили 4 номери журналу і 12 номерів газети.

На сторінках «Педагогічної газети» протягом 1996 року публікувалися матеріали, в яких висвітлювались проблеми педагогічної і психологічної наук, діяльність інститутів та інших підрозділів АПН України. Це статті академіків В.Мадзігона «З наукою для майбутнього»; О.Киричука «Проблеми та перспективи розвитку психології в Україні»; «Національна програма "Діти України": психолого-педагогічні умови її реалізації»; О.Савченко «В інтересах гармонійного розвитку особистості»; С.Гончаренка «За збереження єдності освітнього простору України»; М.Вашуленка «Стандарт загальної середньої освіти — проблеми, пошуки, перспективи»; О.Сухомлинської «Проблеми теорії виховання дітей і молоді в Україні»; М.Ярмаченка «Вічна проблема на зламах історії»; докт.філос. наук В.Андрушенка «Об'єднаємо наші зусилля для нинішніх і майбутніх поколінь»; канд. психол. наук М.Слюсаревського «Проблеми політичного виховання молоді»; чл.-кор. І.Бега «Психологія цінностей і виховний процес»; докт. психол. наук М.Борнішевського «Самосвідомість у царині виховання»; докт.пед. наук Б.Кобзаря «Школі потрібний культ моралі» тощо.

За звітний період друкувались матеріали про життя лабораторій інститутів АПН, зокрема таких: превентивного виховання, мистецької освіти, методики літератури, методології та теорії психології, дидактики, науково-психологічної інформації, естетичного виховання, морально-етичного виховання, теорії та історії педагогіки та інші. У рубриці «Практика живить науку» заслуговують на увагу публікації чл.-кор. В.Бондаря «Про досвід спеціальної школи-інтернату для глухих дітей м.Харкова»; канд. пед. наук Н.Кравець «Гуманізація — це людяність»; канд. пед. наук Є.Верещака «Екологічні стежки в дивосвіт знань»; публікації вчителів Луганської гімназії «Виховання особистості...»; докт. пед. наук В.Оржеховської «Педагогіка гуманізму і співробітництва» /з

досвіду роботи позашкільних установ м.Севастополя/; канд. пед. наук Г.Цибульської «Професійним навчальним закладам — науково-методичне забезпечення»; А.Сайка «Науково-методичний експеримент у школі»; чл.-кор. Р.Скульського «В інтересах державотворчої ідеології». Читачів зацікавили публікації вчених з питань мовної політики: канд. пед. наук Н.Бондаренко «Мовна освіта в культурному контексті»; Т.Бойко /м.Мелітополь/ «Без комплексу меншовартості»; канд. пед. наук І.Гудзик «Чи потрібне школі мовне розмаїття»; канд. пед. наук О.Хорошковської «Вивчення української мови як державної». Добре сприйняли читачі газети рубрики «Пам'ятні події в історії»; «Славні сини України», зокрема публікацію В.Зоріна «Гордість наша — Петро Могила»; докт. істор. наук В.Марочка «Я перший керівник і організатор Інституту педагогіки /про О.І.Попіва/»; канд. пед. наук С.Філоненка «Вшанування славної дочки України» тощо.

У 1996 році у журналі «Педагогіка і психологія» було надруковано 126 статей. Зокрема, у розділах: «Питання теорії» — 28; «Дидактика, методика, нові інформаційні технології» — 33; «Проблеми виховання» — 20; «Експеримент: організаційні засади, висновки, рекомендації» — 4; «Дефектологія» — 5; «Професійна освіта» — 12; «Проблеми управління» — 2; «Історія педагогіки, психології, освіти» — 15; «За рубежом» — 5; «Діячі науки і освіти» — 2. У цих рубриках ґрунтовно й об'єктивно висвітлювалися проблеми педагогічної і психологічної наук, загальноосвітньої, професійно-технічної та вищої шкіл.

Серед авторів журналу — дійсні члени і члени-кореспонденти АПН України, доктори і кандидати наук, наукові співробітники, викладачі, докторанти й аспіранти.

У статтях, присвячених питанням теорії психології, було, зокрема, розглянуто такі проблеми: психологічний зміст особистісної свободи /Г.Балл/; психологічні механізми розвитку особистості /М.Боришевський/; психолого-педагогічне проектування навчально-виховного процесу /О.Киричук, О.Коберник/; використання психології в навчально-виховному процесі вищої школи /В.Семиченко/ тощо. Значно більше й ширше проти попередньої тематики було висвітлено питання теорії педагогіки. Це — розгляд педагогічної спадщини А.С.Макаренка /Т.Вашенко, С.Карпенчук/ і В.О.Сухомлинського /М.Антонєць/; проблеми інтеграції природничих дисциплін у школі /В.Ільченко, А.Степанюк, Т.Гладюк/; завдання педагогічної науки в умовах розбудови національної школи /В.Мадзігон, М.Бурда/; філософія освіти /М.Дробноход,

Н.Ничкало/; принципи як методи педагогічного дослідження /О.Мисечко та ін.

З питань дидактики, висвітлених у журналі, слід назвати такі: мотивація навчання і валідація оцінювання рівня знань /І.Булах, І.Шило/; комунікативний підхід до розвитку мовлення дошкільнят /Л.Калмикова/; дидактичні ігри в навчальному процесі школи /Р.Осальчук/; особливості запам'ятовування молодшими школярами мовної інформації /І.Сіренко/; використання сучасних персональних комп'ютерів на уроках музики /В.Штепа/; професійне навчання старшокласників за профілем народних художніх промислів /Г.Мельник/.

Серед проблем виховання можна виділити такі: формування національної свідомості засобами мови /Л.Мацько/ і казки /С.Литвиненко/, а громадянськості — на ідеях української державності /Н.Косарева/; валеологічне виховання /Н.Новикова/; відчуження сучасної молоді від активної політичної діяльності /О.Петрунко/.

На сторінках часопису також широко висвітлювались питання професійної освіти; історії педагогіки, психології, освіти. Не лишилися поза увагою експериментальні дослідження, проблеми дефектології, досягнення зарубіжної педагогіки.

Окрім того, журнал і далі інформував читачів про захищені в Україні кандидатські й докторські дисертації; вітав з ювілеєм провідних учених.

Обсяг журналу збільшився з 11,4 до 15,3 обл.вид.арк., хоча фізичних аркушів лишилася та сама кількість — 8.

На жаль, значно знизився наклад журналу: з 5 тис. наприкінці 1995 року до 2204 — кінець 1996 року.

У своїй роботі над рукописами науково-теоретичного та інформаційного журналу «Педагогіка і психологія» колектив редакції враховував зауваження і рекомендації членів редколегії.

Редакції газети й журналу працюють з авторами над поліпшенням змісту статей, структури, зовнішнього вигляду часописів.

Х. ФІНАНСУВАННЯ. МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Законом «Про Державний бюджет України на 1996 рік» АПН України для проведення науково-дослідних робіт затверджено бюджетне асигнування у сумі 6189,0 тис.грн. Кошторисні видатки загалом профінансовано лише на 56,8 відсотків, що становить 3501,0 тис.грн. від загальної суми визначених бюджетних асигнувань, у тому числі видатки на виплату заробітної плати — на 84,0 відсотки, видатки на виплату стипендій — на 55,0 відсотків.

Було передбачено мінімальний розмір коштів — 250,0 тис.грн., призначених для проведення капітального ремонту. Фактично за цією статтею одержано 249,0 тис.грн., а це лише 30,0 відсотків від реальних потреб.

Через відсутність асигнувань із бюджету інші статті практично не профінансовано.

Переважна частина наукових установ АПН України базується в орендованих приміщеннях. Ті ж з них, які є власністю Академії, перебувають в аварійному стані. Так, приміщення Інституту педагогіки вже 3 роки перебуває на капітальному ремонті через пошкодження, викликані внаслідок вібрації від руху метрополітену. Будинок, який знаходиться на балансі Інституту психології ім.Г.С.Костюка, також перебуває в аварійному стані і вже давно потребує капітального ремонту.

Крім того, в 1996 році закінчився договір на оренду приміщення по вул.Трьохсвятительській,8, в якому розміщується апарат Президії АПН України, у зв'язку з відбудовою комплексу Михайлівського Золотоверхого монастиря.

Обсяги заборгованості підвідомчих наукових установ АПН України станом на 1 січня 1997 року становлять 2544,0 тис.грн., із них:

- на виплату заробітної плати	- 1705,0 тис.грн.
- по обов'язкових платежах до бюджету	- 632,0 тис.грн.
- за надані комунальні послуги	- 56,0 тис.грн.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 31 серпня 1996 року N 1033 «Про заходи щодо

залучення додаткових надходжень до бюджету та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів для забезпечення фінансування соціальних виплат населенню» Академією педагогічних наук України видано наказ від 16.10.96 р. № 39 «Про заходи щодо підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів установами і організаціями АПН України», відповідно до якого з боку фінансово-економічного управління встановлено контроль за дотриманням штатної дисципліни підвідомчими науковими установами АПН України. З 1 жовтня 1996 року на 5,0 відсотків /що становить 28 чоловік/ проведено скорочення штатної чисельності у підвідомчих установах Академії. Це дозволило на 1 січня 1997 року скоротити витрати по заробітній платі на 14000 грн.

З метою економного витрачання бюджетних коштів у IV кварталі 1996 року для підвідомчих установ і організацій Академії було встановлено ліміти на утримання автотранспорту, телефонні переговори та плату за електроенергію. За рахунок цього скорочено витрати на 4500 грн.

ХІ. ВИСНОВКИ

У 1996 році Академією педагогічних наук України планові завдання науково-дослідної роботи виконано повністю. Чіткій організації її планування, поточного контролю і звітності сприяло затвердження постановою Президії в жовтні 1995 року «Положення про порядок планування наукових досліджень».

Переважає більшість планових тем, розроблюваних в академічних інститутах, має комплексний характер і відповідає «Основним напрямом досліджень з педагогіки і психології в Україні».

Виконуються комплексні дослідження проблеми розвитку системи загальної середньої освіти, професійно-технічної освіти; проведено значну роботу щодо створення нового покоління підручників і навчально-методичних посібників дидактичних матеріалів для навчальних закладів різних типів.

Водночас залишається не реалізованою ідея впровадження конкурсного захисту наукових проєктів, найбільш актуальних для сучасної педагогіки і психології та освітньої практики.

Академія працювала над розробкою теоретико-методологічних засад функціонування особистісно орієнтованої системи навчання, здійснюючи всіляку підтримку інноваційних ідей, ініційованих управліннями освіти, окремими навчальними закладами.

Створення в Україні Інституту дефектології сприяло помітному поліпшенню науково-методичного забезпечення системи дошкільного і шкільного корекційного навчання аномальних дітей в сучасних умовах функціонування освітньої галузі.

У 1996 році Академія зміцнювала свої наукові зв'язки з регіонами країни. Нині в Україні функціонують Західний Центр /м.Івано-Франківськ, м.Львів/, Південний /м.Одеса/, Східний /м.Харків/. Активізувалася діяльність Українського інноваційного центру гуманітарної освіти, зокрема його участь у реалізації ряду міжнародних програм і проєктів.

Перед Академією стоїть завдання координації діяльності цих центрів, спрямування виконуваних у них досліджень у русло реалізації освітніх завдань загальнодержавної ваги з урахуванням проблем

окремих регіонів країни — етнічних, краєзнавчих, промислово-виробничих, освітньо-інноваційних тощо.

Одним із найактуальніших і найпріоритетніших напрямів наукової діяльності Академії продовжує бути проблема виховання дітей дошкільного віку, школярів та студентської молоді.

Буде продовжуватися розробка державних стандартів освіти — відпрацювання змістового наповнення освітніх галузей /розробка програм для різних типів шкіл/, опрацювання системи вимірників, за допомогою яких визначатимуться рівні засвоєння визначених стандартами знань, практичних умінь і навичок школярів.

Актуальною для Академії педагогічних наук залишається проблема удосконалення експериментально-дослідної роботи, що вимагає наявності в структурі АПН навчально-виховних закладів різного типу: дошкільної установи, загальноосвітньої школи, професійно-технічного училища, педагогічних навчальних закладів різного ступеня акредитації.

У наступні роки передбачається поглиблення інтеграційних зв'язків АПН з Міністерством освіти та галузевими науковими установами Національної академії.

Проблеми, які є актуальними для АПН України на найближчу перспективу, — це:

- посилення уваги до теоретико-методологічних та експериментальних досліджень у галузі педагогіки і психології, зокрема підвищення експериментального обґрунтування результатів дослідження,

- урахування ринкових умов в організації і проведенні НДР /розробка банку наукових досліджень, організація експерименту, що має комплексний характер, впровадження менеджменту в освіті/;

- розв'язання питання щодо визначення копірайту С та ISBN для завершених робіт, що виконувалися в академічних установах на основі державного фінансування;

- розширення та поліпшення наукових зв'язків інститутів і центрів як на рівні інформаційного обміну, так і на рівні спільних проєктів досліджень.

ХІІ. СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВІДДІЛЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Монографії

1. *Бойко А.М. та ін.* Загальнопедагогічна підготовка вчителя: історія, сучасний стан, перспективи.- К., 1996.- 9,0.
2. *Євтух М.Б.* Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні /кінiecь XVIII - перша половина XIX ст./ - К., 1996.- 14,2.
3. *Євтух М.Б., Тадєєва М.І.* Етнопедагогічні традиції виховання у Великій Британії.- Рівне, 1997.- 12,9.
4. *Заслуженюк В.С., Семиченко В.А.* Батьки і діти: взаємини чи відчуження.- М., 1996.- 11,3 /рос.мовою/.
5. *Зубалій М.Д. та ін.* Спортивний менеджмент: питання теорії і практики.- К., 1996.- 11,6 /рос.мовою/.
6. *Льченко Ж.Д., Зайченко В.І.* Концепція української національної школи у творчості Я.Ф.Чепіги.- Чернігів.- 1996.- 4,0.
7. Інститут педагогіки АПН України - 70: Нарис історії /Ред.кол. М.Д.Ярмаченко, В.М.Мадзігон, Н.П.Калениченко та ін.- К., 1996.- 7,4.
8. *Копчак С.І., Мойсеєнко В.І., Романюк М.Д.* Етнічна структура та міграції населення Українського Прикарпаття: Стат.демогр. дослідження.- Львів, 1996.- 25,4.
9. *Мадзігон В.М., Бондар В.І., Тищенко М.П. та ін.* Педагогічні основи трудового становлення і професійного самовизначення учнівської молоді.- К., 1996.- 13,5.
10. *Нісімчук А.С. та ін.* Гуманістичні аспекти виховання в історії зарубіжної літератури та в працях науковців Західної діаспори.- К., 1996.- 3,6.
11. *Нісімчук А.С. та ін.* Гуманістичні основи виховання.- К., 1996.- 2,3.
12. *Нісімчук А.С. та ін.* Педагогічні аспекти гуманітарної та економічної освіти.- Луцьк, 1996.- 2,5.
13. *Нісімчук А.С. та ін.* Українська етнопедагогіка - основа педагогічної технології.- Луцьк, 1996.- 2,6.
14. *Оржеховська В.М.* Профілактика правопорушень серед неповнолітніх.- К., 1996.- 20,6.

15. *Тхоржевський Д.О. та ін.* Прилучення учнів до національної культури у процесі трудового навчання.- К., 1996.- 6,2.

Підручники, навчальні посібники

1. *Бондар В.І.* Дидактика: ефективні технології навчання студентів.- К., 1996.- 5,4.

2. *Бондар В.І.* Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу: управлінський аспект.- К., 1996.- 2,8.

3. *Євдокимов В.І.* Додавання елементів векторної алгебри до курсів геометрії, алгебри і фізики у середній школі: Спецкурс для уч. 10-11 кл. шкіл з поглибл. вивч. математики.- Х., 1996.- 2,5 /рос.мовою/.

4. *Мадзігон В.М., Левченко Г.Є.* Трудове навчання: Навч.посібник для 5 кл. серед.шк..- К., 1996.- 12,0.

5-6. *Мадзігон В.М., Левченко Г.Є., Кондратюк Г.А.* Трудове навчання: Навч.посібник для 6 кл. серед. шк.- К., 1996.- 11,0 /також рос.мовою/.

7-8. *Мадзігон В.М., Левченко Г.Є.* Трудове навчання: Навч. посібник для 7 кл. серед. шк.- К., 1996.- 13,0 /також рос.мовою/.

9. Нариси історії українського шкільництва /1905-1933/: Навч. посібник /О.В.Сухомлинська, Н.П.Калениченко, Н.Б.Копиленко та ін. За ред. О.В.Сухомлинської.- К., 1996.- 12,7.

10. *Оржеховська В.М.* Психолого-педагогічна профілактика девіантної поведінки неповнолітніх: Спецкурс для студентів.- К., 1996.- 2,3.

11. Педагогіка: Інтегрований курс теорії та історії педагогіки. Модульний зміст та розподіл навчального матеріалу /За ред. А.М.Бойко.- Полтава.- 1996.- 8,5.

12. *Плечова З.Н., Пустовіт Н.А.* Екологічні задачі та завдання // Екол.вісник Чувашиї: Вип.12.- Чебоксари, 1996.- 2,0 /рос.мовою/.

13. *Стельмахович М.Г.* Українська родинна педагогіка.- К., 1996.-18,0.

Навчальні програми

1. Єрмаков І.Г. Цільова творча програма «Обдарованість».- К., 1996.- 1,0.

2. Зубалій М.Д. та ін. Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України.- К., 1996.- 2,0.

3. *Плечова З.Н., Пустовіт Н.А.* Програма курсу «Основи екології» для 10-11 класів середньої загальноосвітньої школи //Екол. вісник Чувашиї: Вип.10.- Чебоксари, 1996.- 1,0 /рос.мовою/.

4. *Стельмахович М.Г.* Гуцульська родина: батьки і діти: Орієнт. програма пед.освіти батьків учнів 1-4 кл. гуц.шк. //Гуц. школа, 1996.- N 1.- 0,7.

Методичні посібники, рекомендації

1. *Березняк Є.С.* Реалізація принципу демократизації в управлінській діяльності директора сучасної школи.- К., 1996.- 3,7.

2. *Бойко А.М.* Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації.-К., 1996.- 10,0.

3. *Будник О.Б., Скульський Р.П.* Як виховувати господарську культуру в дітей.- Івано-Франківськ, 1996.- 7,0.

4. *Гриньова В.М., Лозова В.І.* Педагогічна практика: Метод. реком. студентам-практикантам.- Х., 1996.- 3,8.

5. *Домбровський С.* Використання народного виховного досвіду у формуванні духовних цінностей молодших школярів.-Івано-Франківськ, 1996.- 5,0.

6. Етнопсихологічні особливості міжособистісного спілкування та їх урахування в процесі взаємодії дітей і дорослих /За ред. Л.Е.Орбан.- Івано-Франківськ, 1996.- 4,8.

7. *Євдокимов В.І. та ін.* Підготовка курсових і дипломних робіт: Метод.реком.- Х., 1996.- 2,0.

8. *Ігнатенко П.Р. та ін.* Громадянське виховання учнів в умовах державотворчого процесу в Україні: Книжка в журналі //Рідна школа.- 1996.- 4,1.

9. *Кобзар Б.С. та ін.* Управління виховною роботою в школі-інтернаті.- К., 1996.- 12,0.

10. *Кобзар Б.С. та ін.* Формування громадсько-соціальної активності студентів педагогічних училищ /коледжів/.- Богуслав, 1996.- 6,5.

11. *Костів В.І.* Методика виявлення рівня моральної вихованості дітей із неповних сімей.- Івано-Франківськ, 1996.- 8,3.

12. Методика викладання і вивчення інтегрованого курсу «Теорія та історія педагогіки» /За ред. А.М.Бойко.- К., 1996.- 5,0.

13. *Науменко Т.І.* Музичне виховання дошкільників засобами фольклору.- К., 1996.- 3,0.

14. *Нісімчук А.С. та ін.* Підготовка студентів вузу до екологічного виховання учнів - Луцьк, 1996.- 4,7.
15. *Оржеховська В.М., Колесіна Т.Є.* Ігри-тренінги з превентивного виховання.- К., 1996.- 2,0.
16. *Оржеховська В.М. та ін.* Життя і здоров'я.- К., 1996.- 10,0.
17. *Оржеховська В.М. та ін.* Класний керівник у сучасній школі.-К., 1996.- 10,1.
18. *Оржеховська В.М.* Методика позбавлення неповнолітніх наркогенних звичок.- К., 1996.- 15,5.
19. *Саприкін В.С.* Програмно-цільове управління школою.-Сімферополь, 1996.- 6,0 /рос.мовою/.
20. *Свид С.П., Проців В.І., Антонович Є.А.* Художні техніки в школі.- К., 1996.- 12,0.
21. Соціалізація особистості школяра /За ред. Л.Е.Орбан.-Івано-Франківськ, 1996.- 4,1.
22. *Скульський Р.* Як підвищувати професійно-педагогічну культуру.- Івано-Франківськ, 1996.- 2,5.
23. *Стельмахович М.Г.* Теорія і практика українського національного виховання.- Івано-Франківськ, 1996.- 12,0.
24. *Тименко М.П., Тезікова С.В., Романенко В.П.* Орієнтація школярів на педагогічні професії.- К., 1996.- 8,0.
25. *Тимків Б.М.* Шляхи вдосконалення занять з народного декоративно-ужиткового мистецтва в школі.- Івано-Франківськ, 1996.- 3,3.
26. *Шевченко Г.П., Бутенко Л.Л., Коцюба Є.В.* Основи педагогічної майстерності.- Луганськ, 1996.- 7,3 /рос.мовою/.
27. Школи нового типу в Україні /Відп.ред. В.Ф.Паламарчук.- К., 1996.- 9,4.

Збірники наукових праць, матеріалів конференцій

1. В.О.Сухомлинський і сучасність //Матер. Других Всеукр. пед. читань /Упор. і відпов. ред. М.Я.Антонещ: Вип.2.- У 2-х ч.-К.-Чернігів, 1996.- Ч.1.- 4.5.- Ч.2.- 4,8.
2. Засоби навчально-виховної роботи /За ред. В.І.Євдокимова: Вип.1.- Х., 1996.- 4,3.
3. Імідж сучасної школи //36. статей /Наук. ред. І.Г.Єрмаков.-К., 1996.- 5,0.

4. Проблеми естетичного виховання школярів //36. наук. статей, присвячений Т.І.Цвєлих: - Вип.1.- К., 1996 - 10,0.

5. Проблеми національної освіти в Україні на початку XX ст. / Наук.ред. О.В.Сухомлинська, упор., відпов.ред. Д.С.Мазоха.- К., 1996.- 5,4.

6. Психологія і педагогіка життєтворчості /Наук. ред. і упор. І.Г.Єрмаков.- К., 1996.- 46,0.

7. Ринкові перетворення в Україні /За ред. І.Ф.Прокопенка.- Х., 1996.- 8,0.

8. Розвиток освіти в Україні /II пол. XIX - поч. XX ст./ /Наук. ред. О.В.Сухомлинська, відпов. ред. Д.С.Мазоха.- К., 1996.- 4,8.

9. Теоретичні питання освіти та виховання /За ред. М.Б.Євтуха.- К., 1996.- 14,9.

10. Удосконалення управління навчально-виховними закладами /За ред. В.З.Колібабчука.- К., 1996.- 5,3.

11. Школа і підготовка учнівської молоді до життя та діяльності в умовах ринку /Редкол.: І.Ф.Прокопенко /гол.ред./ та ін.- Х., 1996.- 10,8.

Словники і довідники

1. Короткий енциклопедичний словник зарубіжних педагогічних термінів /За ред. І.Г.Тараненко.- К., 1996.- 2,8.

Статті

1. *Алексєєнко Т.Ф.* Основні концепції та філософія змісту виховання батьків //Поч. школа.- 1996.- N 8.- 0,5.

2. *Антонець М.Я.* В.О.Сухомлинський і оновлення змісту шкільної освіти //Педагогіка і психологія.- 1996.- N 2.- 0,5.

3. *Антонець М.Я.* Учителю, порадьтеся з В.О.Сухомлинським //Поч. школа.- 1996.- N 12.- 0,6.

4. *Артемчук Г.І.* Проблеми загальної середньої освіти на сучасному етапі розвитку Української держави //Матер. укр.-нім. економ. форуму.- Дрезден, 1996.- 0,5 /нім. мовою/.

5. *Артемчук Г.І.* Проблеми навчання у спеціальній вишій школі на сучасному етапі //36. наук. праць.- К., 1996.- 0,5.

6. *Бех І.Д.* Гуманізація спеціальної освіти аномальних дітей як соціально-педагогічна проблема //Дефектологія.- 1996.- N 1.- 0,6.

7. *Бех І.Д.* Емоції в процесі морального виховання молоді //Поч.школа.- 1996.- N 10.- 0,5.
8. *Бех І.Д.* Особистісно зорієнтовані технології виховання //Психологія і педагогіка життєтворчості.- К., 1996.- 0,7.
9. *Бех І.Д.* Проблема методів виховання в сучасній школі //Педагогіка і психологія.- 1996.- N 4.- 0,5.
10. *Бех І.Д.* Проблема особистісних цінностей: стан і орієнтири дослідження. Українська психологія: сучасний потенціал //Матер. Четв. Костюківських читань, 25 вересня 1996 р.- Т.1.- К., 1996.-0,5.
11. *Бех І.Д.* Психологія цінностей і виховний процес //Пед.газета.- 1996.- N 9.- 0,5.
12. *Бех І.Д.* Спадкові передумови розвитку особистості //Рідна школа.- 1996.- N 7.- 0,8.
13. *Бех І.Д.* Яке спілкування, таке й виховання //Освіта, 1996.-20 березня.- 0,5.
14. *Бех І.Д. та ін.* Ціннісна система як критерій особистісного виміру. Українська психологія: сучасний потенціал //Матер. Четв. Костюківських читань, 25 вересня 1996 р.- Т.1 - К., 1996.- 0,5.
15. *Бондар В.І.* Система педагогічної орієнтації школярів //Пед. основи труд. становлення і проф. самовизначення уч. молоді.- К., 1996.- 0,5.
16. *Борисенко А.Ф.* Навчально-виховний процес потребує управління //Фіз. вих. в школі.- 1996.- N 1.- 0,7.
17. *Бутенко В.Г.* Системний характер естетико-педагогічного впливу на учнів //Форм. естет. досвіду вчителя.- Херсон, 1996.- 0,5.
18. *Бутківська Т.В.* Ціннісні орієнтації учнівської молоді //Матер. до електр. газ. «Все - всім».- 1996.- 1,5.
19. *Ганнусенко Н.І., Миропольська Н.Є.* Формування художньої культури учнів засобами шкільних літературних музеїв //Педагогіка і психологія.- 1996.- N 3.- 0,5.
20. *Дичек Н.П. С.Ф.* Русова і зарубіжна педагогіка //Педагогіка і психологія.- 1996.- N 3.- 0,5.
21. *Єфименко Н.В.* Деякі питання навчання і виховання аномальних дітей у педагогічній спадщині І.П.Соколянського //Проблеми корек.-вих. роботи з дітьми-інвалідами в сучасн. суспільстві.-С.-Петербург.- 1996.- 0,5 /рос.мовою/.

22. *Зоц В.М.* Синій птах сучасної педагогіки // Міжнар. освіта. - 1996. - N 2. - 0,5.

23. *Зубалій М.Д. та ін.* Вимоги до програм фізичного виховання в системі освіти // Педагогіка і психологія. - 1996. - N 3. - 1,0.

24. *Калениченко Н.П., Льченко Ж.Д.* Освітня діяльність Харківського товариства грамотності / 1869 р. - поч. XX ст. / // Педагогіка і психологія. - 1996. - N 1. - 0,5.

25. *Камінський Р.В.* Релігійний компонент у концепціях морального виховання зарубіжної педагогіки // Світло. - 1996. - N 2. - 0,5.

26. *Киричок В.А., Підгорна Н.І.* Заняття з етики в 1 класі // Поч. школа. - 1996. - N 5. - 1,0.

27. *Кирпач А.І.* Тернистий шлях нашого часопису // Шлях освіти. - 1996. - N 1. - 0,5.

28. *Кобзар Б.С.* Соціальна відповідальність випускників шкіл-інтернатів для дітей-сиріт // Рідна школа. - 1996. - N 10. - 0,5.

29. *Коломісць С.М.* Про роль суспільного ідеалу в становленні системи національного виховання // Актуальн. проблеми вих. роботи у вузі. - Запоріжжя, 1996. - 0,5 /рос. мовою/.

30. *Коляда В.М.* Ідеї філософії виховання давнини і сучасність: до постановки проблеми // Актуальн. проблеми вих. роботи у вузі. - Запоріжжя, 1996. - 0,5 /рос. мовою/.

31. *Коляда В.І.* Педагогічна соціологія в контексті діагностики вузів // Основні проблеми теорії соціалізації вузів: Питання соціол. діагностики вузів. - Запоріжжя, 1996. - 0,5 /рос. мовою/.

32. *Кузьменко Л.В.* Визначення мети виховання в сучасних умовах // Удоск. управління навч.-вих. закладами. - К., 1996. - 0,5.

33. *Лозова В.І.* Активізація пізнавальної діяльності студентів як умова підвищення якості їх професійно-педагогічної підготовки // Психол.-пед. аспекти проф. діяльності майб. фахівця: 36. наук. праць. - Х., 1996. - 0,5.

34. *Лозова В.І.* Дидактичні проблеми сучасної педагогіки // Акт. проблеми дидактики серед. та вищ. школи. - Х., 1996. - 0,7.

35. *Лозова В.І.* Основні вимоги до організації контролю навчальної діяльності школярів // Майстерня гуманності: Інфор. вісник. - Х., 1996. - N 4. - 0,6 /рос. мовою/.

36. *Мадзігон В.М.* Проблеми і завдання педагогічної науки в умовах розбудови національної школи // Педагогіка і психологія. - 1996. - N 3. - 0,5.

37. *Максименко Л.І.* Пізнання темпераменту дитини - ключ у її вихованні //Дошк. виховання.- 1996.- N 9.- 0,5.

38. *Максименко Л.І.* Уроки людинознавства, спілкування для молодших школярів //Поч. школа.- 1996.- N 12.- 0,5.

39. *Матвійшин В.* Історична повість «Богдан Хмельницький» Проспера Меріме як джерело українознавства //Наук.-метод. вісник.- 1996.- N 1.- 0,5.

40. *Масол Л.М.* До читачів: Колонка голов. редактора //Мистецтво та освіта.- 1996.- N 1.- 0,5.

41. *Масол Л.М.* Художнє виховання молодших школярів //Культура школярів.- С.-Петербург - Луганськ, 1996.- 0,5 /рос. мовою/.

42. *Мацейків Т.І.* Людина в системі загальнолюдських і національних цінностей. Укр. менталітет //Світ сучасної людини: Для 9-10 кл. гімназій.- К., 1996.- 1,0.

43. *Миропольська Н.Є.* Естетичні фрагменти уроку: Практикум для 10-11 класів //Дивослово - 1996.- N 7.- 0,5.

44. *Олійник Л.С.* Траєкторія мистецької долі //Час.- 1996.- 22 листопада.- 0,5.

45. *Оржеховська В.М.* Превентивна освіта: досвід країн світу //Шлях освіти.- 1996.- N 1.- 0,7.

46. *Оржеховська В.М.* Превентивне виховання: проблеми, пошуки, перспективи //Світоч.- 1996.- N 2.- 0,5.

47. *Островерхова Н.М.* Стиль управління сучасним навчально-виховним закладом //Рідна школа.- 1996.- N 10.- 0,5.

48. *Павленчик В.О.* Орієнтовний зміст морального виховання в дошкільних закладах //Дошк. виховання.- 1996.- N 12.- 0,6.

49. *Повалій Л.В.* Підвищення готовності батьків до виховання підлітків у сім'ї засобами етнопедагогіки //Формування пед. культури батьків у суч. умовах.- К., 1996.- 0,5.

50. *Постовий В.Г.* Поговоримо про розраду і надію //Рідна школа.- 1996.- N 2.- 0,7.

51. *Постовий В.Г. та ін.* Концепція «Сім'я і родинне виховання» //Рідна школа.- N 11-12.- 1,3.

52-53. *Прокопенко І.Ф.* Економічна ефективність вищої освіти в умовах становлення ринкової економіки; педагогічна освіта: проблеми та перспективи розвитку //Структура освіти у регіоні: проблеми оптимізації.- Х., 1996.- 1,0.

54. *Прокопенко І.Ф. та ін.* Порівняльний педагогічний аналіз альтернативних технологій навчання //Єдність рац. та емоц.-почут. в освіт.-вихов. системах.- Х., 1996.- 0,6.
55. *Прокопенко І.Ф.* Шляхи та труднощі ринкової трансформації економіки України //Розв. економ. теорії в умовах трансформаційної кризи.- Х., 1996.- 1,0.
56. *Рєпа Н.О.* Моральне виховання підростаючого покоління //Проблеми естет. вих. учн. молоді: Вип.1.- К., 1996.- 0,5.
57. *Руденко Л.Д., Тименко В.П.* Барвами мережані візерунки //Поч. школа.- 1996.- N 1.- 0,5.
58. *Сухомлинська О.В.* Кого вважати «елітою»? //Зеркало недели.- 1996.- 26 жовтня.- 0,5 /рос.мовою/.
59. *Сухомлинська О.В.* Олександр Залужний: віхи життя і педагогічної творчості //Проблеми нац. освіти в Україні на початку ХХ ст.- К., 1996.- 0,5.
60. *Сухомлинська О.В.* Проблеми виховання дітей //Поч.школа.- 1996.- N 6.- 0,6.
61. *Сухомлинська О.В.* Проблеми теорії виховання дітей і молоді в Україні //Пед.газета.- 1996.- N 12 /18/.- 0,5.
62. *Сухомлинська О.В.* Софія Русова в контексті розвитку педагогічної думки //Поч.школа.- 1996.- N 9.- 0,5.
63. *Сухомлинська О.В.* Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи //Шлях освіти.- 1996.- N 1.- 0,6.
64. *Сухомлинська О.В.* Школа під голубим небом //Всежит. пед. газета.- 1997.- 30 жовтня.- 0,5 /кит.мовою/.
65. *Стельмахович М.* Велике свято - День Матері //Хай сяє сонцем у серці слово «Мати».- Івано-Франківськ, 1996.- 0,5.
66. *Стельмахович М.Г.* Виховники нової генерації //Удос.проф. підготовки спец. дошк. профілю.- К., 1996.- 0,7.
67. *Стельмахович М.Г.* Г.Сковорода і народна педагогіка //Поч. школа.- 1996.- N 1.- 0,5.
68. *Стельмахович М.Г.* «Нам пора для України жити...»: До 140-річчя від дня народження І.Франка //Обрії.- 1996.- N 1.- 0,5.
69. *Стельмахович М.Г.* Проблематика виховання в родині й педагогіці опікунській //Педагогіка опіки як дисципліна наукова.- Ольштин, 1996.- 0,8 /пол.мовою/.

70. *Стельмахович М.Г.* Школа і педагогіка в умовах становлення Української держави //Рідна школа.- 1996.- N 5-6.- 0,6.

71. *Тараненко І.Г.* Компетентність - вимога сучасності: Мета і завдання освіти в суч. європ. педагогіці //Світло.- 1996.- N 1.-0,5.

72. *Тараненко І.Г.* Навчальний режим у школах країн Європейського співтовариства: Короткий огляд //Шлях освіти.- 1996.- N 1.- 0,7.

73. *Тригубенко В.В.* Невідзначені ювілеї //Витоки.- 1996.- Січень.- 0,5.

74. *Тригубенко В.В.* Просвітитель і державний діяч: До 130-річчя від дня народження М.Грушевського //Світло.- 1996.- N2.- 0,5.

75. *Хайруліна В.М. та ін.* Оновлення виховного процесу в світлі особистісно зорієнтованої педагогіки //Психол. і пед. життєтворчості.- К., 1996.- 3,3.

76. *Хлебнікова Л.О.* Музичне виконання - творчість - діти // Мистецтво та освіта.- 1996.- N 1.- 0,5.

77. *Хромова О.Л., Кравченко Т.В.* Психолого-педагогічні аспекти гармонізації стосунків учителя і батьків //Формування пед.культури батьків у суч. умовах.- К., 1996.- 0,7.

78. *Цвек С.Ф.* Плануванню — системність і наступність //Фіз. вих. в школі.- 1996.- N 1.- 1,0.

79. *Чорна К.І.* Виховання громадянина незалежної України //В.О. Сухомлинський і сучасність.- К., 1996.- 0,8.

80. *Ярмаченко М.Д.* Вічна проблема на зламах історії //Пед. газета.- 1997.- N 1.- 0,5.

81. *Ярмаченко М.Д.* Газета повертається до вас //Освіта України.- 1996.- N 1.- 0,5.

82. *Ярмаченко М.Д.* Деякі методологічні питання управління системою освіти в Україні //Шлях освіти.- 1996.- N 1.- 0,5.

83. *Ярмаченко М.Д.* Основні етапи становлення і розвитку Інституту педагогіки АПН України //Інститут педагогіки АПН України - 70: Нарис історії.- К., 1996.- 2,1.

ВІДДІЛЕННЯ ДИДАКТИКИ, МЕТОДИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

Підручники і навчальні посібники

1. *Арцишевський Р.А.* Світ і людина: Підручник для 8-9 класів.- К.: Перун, 1996.- 20,9.
2. *Басай Н.П.* Німецька мова: Підручник для 6 класу середньої школи.- К.: Освіта, 1996.- 12,0.
3. *Бібік Н.М., Коваль Н.С.* Журавлик: Навчальний посібник для 2 /1/ класу початкової школи.- К.: Освіта, 1996.- 6,0.
4. *Біляєв О.М., Симоненкова Л.М., Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т.* Українська мова: Підручник для 10-11 класів шкіл з українською і російською мовами навчання.- К.: Освіта, 1996.- 12,3.
5. *Бугайов О.І. та ін.* Фізика-Астрономія - 8: Пробний підручник для 8 класу середньої школи.- К.: Освіта, 1996.- 14,0.
6. *Бурда М.І. та ін.* Геометрія, 8-9: Навчальний посібник для шкіл і класів з поглибленим вивченням математики.- К.: Освіта. 1996.- 10,3.
7. *Вашуленко М.С. та ін.* Рідна мова: Підручник для 3 класу чотирирічної початкової школи. Вид. 7-ме.- К.: Освіта, 1996.- 10,0.
8. *Гончаренко С.У.* Фізика. 10 кл.: Пробний навчальний посібник для ліцеїв і класів природничо-наукового профілю.- К.: Освіта, 1996.- 22,8 /рос. мовою/.
9. *Гудзик І.П.* Чарівне дзеркало: Книга для читання 4 /3/ кл. початкової школи з російською мовою навчання: Пробний підручник.- К.: Освіта, 1996.- 16,0 /рос. мовою/.
10. *Гуз К.Ж., Ільченко В.Р., Собакар С.І.* Довкілля - 1.- Полтава: Пост-методика, 1996.- 2,7.
11. *Гуржій А.М., Беліков М.І., Самсонов В.В.* Практична робота в середовищі систем керування базами даних FoxPro: Підручник для студентів.- К.: ВІПОЛ., 1996.- 28,0.
12. *Ільченко В.Р., Гуз К.Ж.* Довкілля - 5.- К.: Торгово-економічне бюро ВХВ, 1996.- 15,0.
13. *Коваль Н.С. та ін.* Природознавство: Навчальний посібник для 3 /2/ класу початкової школи - К.: Освіта, 1996.- 7,0.

14. *Коваль Н.С. та ін.* Зошит з природознавства для 3 /2/ класу початкової школи.- К.: АСК, 1996.- 3,0.
15. *Коваль Н.С. та ін.* Зошит з природознавства для 4 /3/ класу початкової школи.- К.: АСК, 1996.- 4,0.
16. *Корнєєв В.П.* Робочий зошит з географії світу.- К.: Просвіта, 1996.- 6,0.
17. *Кочіна Л.П.* Зошит з математики для 1 класу чотирирічної початкової школи.- К.: Просвіта, 1996.- 4,0.
18. *Малій О.В. та ін.* Всесвітня історія в запитаннях і відповідях: Посібник для випускників середніх загальноосвітніх шкіл.- К.: Магістр, 1996.- 8,0.
19. *Малій О.В.* Робочий зошит для 6 класу. Частина I. Життя людей у первісні часи. Історія Стародавнього сходу.- Львів: Кальварія, 1996.- 3,0.
20. *Малій О.В.* Робочий зошит для 6 класу. Частина II. Стародавня Греція.- Львів: Кальварія, 1996.- 3,0.
21. *Мартінова Р.Ю., Качанова В.С., Трубкина Н.Н.* Підручник французької мови для учнів початкових класів спеціалізованих шкіл. Част.І.- Одеса: ІМНІМ АПН України, 1996.- 12,5 /рос.мовою/.
22. *Мацько Л.І., Сидоренко О.М.* Українська мова: Посібник для старшокласників і абітурієнтів. Вид. 2-е.- К.: Либідь, 1996.- 12,0.
23. *Мацько Н.Д.* Система завдань з математики: Навчальний посібник для 4 /3/ класу початкової школи.- К.: АСК, 1996.- 3,5.
24. *Мацько Н.Д.* Зошит з математики для 1 класу.- К.: Просвіта, 1996.- 5,4.
25. *Мацько Н.Д., Хорошковська О.Н.* Математика і навколишній світ.- К.: Артек, 1996.- 12,0.
26. *Панченко П.П. та ін.* Історія України XX століття в запитаннях і відповідях: Посібник для випускників середніх загальноосвітніх шкіл.- К.: Магістр, 1996.- 8,0.
27. *Плахотник В.М., Мартінова Р.Ю.* Англійська мова: Підручник для 9 класу середньої школи.- К.: Освіта, 1996.- 8,0.
28. *Плахотник В.М., Мартінова Р.Ю. та ін.* Практичний курс англійської мови: Книга 1. Одеса: ІМНІМ АПН України, 1996.- 12,5 /рос.мовою/.
29. *Плахотник В.М., Мартінова Р.Ю.* Англійська мова: Підручник для 5 класу середньої школи. Вид. 2-е. К.: Освіта, 1996.- 16,0.

30. *Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю.* Англійська мова: Підручник для 6 класу середньої школи. Вид. 2-е.- К.: Освіта, 1996.- 12,0.
31. *Плахотник В.М., Полонська Т.К.* Англійська мова: Навчальний посібник для 3 класу середніх шкіл.- К.: Перун, 1996.- 12,0.
32. *Повхан К.З., Хорошковська О.Н., Гудзик І.П.* Чарівне слово: Підручник з української мови для 1 класу шкіл з угорською мовою навчання.- К.: Освіта, 1996.- 10,0.
33. *Поздняков В.М., Чубукова Г.О. та ін.* Світ сучасної людини: Навчальний посібник для 9-10 класів.- К.: Магістр, 1996.- 7,0.
34. *Прищеп О.Ю., Скрипченко Н.Ф.* Зошити для письма N1, N2 для 1 класу чотирирічної початкової школи.- К.: Освіта, 1996.- 10,0.
35. *Прищеп О.Ю., Скрипченко Н.Ф.* Зошит для письма для 1 класу трирічної початкової школи.- К.: Освіта, 1996.- 6,0.
36. *Руденко В.Д., Биков В.Ю.* Система управління інформаційними базами даних в освіті: Навчальний посібник для вчителів і студентів педвузів.- К.: ВІПОЛ, 1996.- 15,0.
37. *Савченко О.Я., Скрипченко Н.Ф.* Читанка. 2 кл. Вид. 3-є, перероблене і доповнене.- К.: Освіта, 1996.- 14,0.
38. *Савченко О.Я.* Уміти вчитися: Навчальний посібник для молодших школярів.- К.: Освіта, 1996.- 8,0.
39. *Савченко О.Я.* Барвистий клубочок: Навчальний посібник для молодших школярів. Вид. 2-е.- К.: Бліц, 1996.- 7,0.
40. *Симакова Л.А.* Література: Підручник для 5 класу шкіл із російською мовою навчання.- К.: Освіта, 1996.- 26,0 /рос.мовою/.
41. *Сиротенко А.Й., Корнєєв В.П.* Робочий зошит з географії України: 9 клас.- К.: Гомін, 1996.- 8,0.
42. *Тимченко О.Т.* Французька мова: Підручник для 5 класу середньої школи. Вид. 2-е.- К.: Освіта, 1996.- 7,9.
43. *Тимченко О.Т., Василивецька Н.М.* Французька мова: Підручник для 6 класу середньої школи. Вид. 2-е.- К.: Освіта, 1996.- 8,3.
44. *Хорошковська О.Н. та ін.* Дошколярик: Навчальний посібник з навчання грамоти і математики.- К.: Артєк, 1996.- 10,0.
45. *Хропко П.П., Гулак А.* Композиція літературного твору: Посібник для студентів філологічних факультетів вузів.- К.: УДПУ, 1996.- 3,0.
46. *Шищенко П.Г., Масляк П.О.* Географія України: Пробний підручник для 8-9 класів середньої школи.- К.: Зодіак - ЕКО, 1996.- 16,0.

47. *Шухова Е.В., Гончарова В.М., Саливон А.А.* Зошит для лабораторних робіт з розділу «Тварини:» /7-8 кл./- К.: МАПА, 1996.- 2,0.

48. *Шухова Е.В., Гончарова В.М., Матяш Н.Ю.* Зошит для лабораторних робіт з біології «Рослини. Бактерії. Гриби». /6 кл./- К.: МАПА, 1996.- 2,0.

Навчальні програми і концепції

1. *Білясв О.М., Скуратівський Л.В., Симоненкова Л.М., Шелехова Г.Т.* Концепція навчання державної мови в школах України //Дивослово.- 1996, N 1.- 1,0.

2. *Бугайов О.І., Костюкевич Д.Я., Закота Л.А., Мартинюк М.Т.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Фізика. Астрономія. 7-11 класи.- К.: Перун, 1996.- 6,6.

3. *Бурда М.І. та ін.* Програми для спеціалізованих шкіл, ліцеїв та гімназій. Математика. 8-11 класи.- К.: Перун, 1996.- 1,3.

4. *Жалдак М.І., Морзе Н.В., Науменко Г.Г.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Основи інформатики і обчислювальної техніки.- К.: Перун, 1996.- 1,3.

5. *Ільченко В.Р. та ін.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Природознавство: довкілля, фізика, хімія, біологія, еволюція природничонаукової картини світу.- Перун, 1996.- 12,2.

6. *Малій О.В., Панченко П.П. та ін.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Історія. 5-11 класи.- К.: Перун, 1996.-7,0.

7. *Плахотник В.М., Басай Н.П., Редько В.Г., Тимченко О.Т.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Англійська мова. Німецька мова. Французька мова. Іспанська мова. 5-11 класи.- К.: Перун, 1996.- 1,4.

8. *Плахотник В.М., Басай Н.П., Редько В.Г., Тимченко О.Т.* Програми для спеціалізованих і профільних шкіл, ліцеїв і гімназій. Англійська мова. Німецька мова. Французька мова. Іспанська мова. 1-11 класи.- К.: Перун, 1996.- 1,6.

9. *Симакова Л.А. та ін.* Програма з літератури для шкіл з російською мовою навчання. 5-11 класи.- К.: Перун, 1996.- 7,0 /рос.мовою/.

10. *Сиротенко А.Й., Корнєєв В.П., Шищенко П.Г., Масляк П.О.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Географія. 5-11 класи.- К.: Освіта, 1996.- 4,2.

11. *Сиротенко А.Й., Корнєєв В.П. та ін.* Програми факультативних курсів для загальноосвітньої школи. Природа України. Геологія.-К.: Освіта, 1996.- 2,0.

12. *Хропко П.П. та ін.* Програми для середньої загальноосвітньої школи. Українська література: Факультативні курси /7-11 класи/.-К.: Перун, 1996.- 5,4.

13. *Шухова Е.В.* Програми для спеціалізованих і профільних шкіл, ліцеїв та гімназій. Біологія. 8-11 класи.- К.: Перун, 1996.- 5,4.

Методичні посібники і рекомендації

1. *Богущ А.М., Григоренко Г.І.* Запрошуємо до розмови: Посібник для роботи з дошкільниками.- К.: Освіта, 1996.- 12,3.

2. *Бондаренко Н.В.* Мова і розмова. Програми та матеріали до уроків з української мови для 2-4 класів шкіл з румунською, угорською, польською та іншими мовами навчання.- К.: Освіта, 1996.-15,0.

3. *Буринська Н.М.* Тестові завдання і вправи з неорганічної хімії.- К.: Око, 1996.- 6,5.

4. *Вашуленко М.С., Скрипченко Н.Ф., Кочіна Л.П. та ін.* Критерії і норми оцінювання знань, умінь і навичок молодших школярів.-К.: Освіта, 1996.- 4,0.

5. *Верлань А.Р. та ін.* Інформаційні технології в сучасній школі.- Кам'янець-Подільський, 1996.- 4,5.

6. *Волинський В.П., Самардак А.А.* Кабінет фізики - творча лабораторія вчителя.- К.: Міносвіти України, 1996.- 7,4.

7. *Гудзик І.П.* Українське слово: Дидактичні матеріали з розвитку мовлення.- К.: Освіта, 1996.- 9,5.

8. *Гуржій А.М. та ін.* Типовий перелік навчально-наочних посібників та технічних засобів навчання для загальноосвітніх шкіл.- К.: ВІПОЛ, 1996.- 14,0.

9. *Мацько Л.І., Сидоренко Л.І.* Українська мова: Збірник диктантів для учнів середніх шкіл усіх типів. Вид. 2-с.- К.: Либідь, 1996.- 10,0.

10. *Шелехова Г.Т.* Уроки розвитку зв'язного мовлення в старших класах.- К.: Педагогічна думка, 1996.- 3,7.

11. *Шугаєва Л.М.* Історія релігій: Інформативно-методичний посібник для вчителів. Частина I.- К.: ВІПОЛ, 1996.- 6,0.

Словники і довідники

1. *Гончаренко С.У.* Фізика: Довідкові матеріали для абітурієнтів.- К.:Либідь, 1996.- 17,1.

Статті

1. *Бібік Н.М., Вашуленко М.С., Кочіна Л.П.* Інтегрований підручник з навчання грамоти, математики, ознайомлення з навколишнім // Поч.школа.- 1996.-№1.- 1,0.
2. *Богуш А.М.* Наступність у роботі дошкільних закладів і початкової школи на сучасному етапі //Сучасна початкова школа: проблеми, пошуки, знахідки. Ч.І.- Тернопіль, 1996.- 0,5.
3. *Богуш А.М., Ямницький В.І.* Корекційно-педагогічна робота з дітьми, котрі мають відхилення в розвитку //Педагогіка і психологія.- 1996.-№1.- 0,6.
4. *Бондар С.П.* Деякі аспекти гуманізації цілісного педагогічного процесу //Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми: Матер. міжн. наук.-практ. конф. 29-31 жовтня 1996 р.-Чернівці, 1996.- 0,5.
5. *Бондаренко Н.В.* Державна мова у контексті мовної освіти //Дивослово.- 1996.-№4.- 0,5.
6. *Бондаренко Н.В.* Невикористані резерви навчання грамоти // Педагогіка і психологія.- 1996.-№3.- 0,5.
7. *Бугайов О.І.* Стандарт шкільної фізичної освіти. Яким йому бути? //Педагогіка і психологія.- 1996.-№3.- 0,5.
8. *Бурда М.І. та ін.* Принципи відбору змісту шкільної математичної освіти //Педагогіка і психологія.- 1996.-№1.- 0,5.
9. *Буринська Н.М.* Сучасні підходи до шкільної природничої освіти //Біологія і хімія в школі.- 1996.-№1.- 0,4.
10. *Варзацька Л.О.* Типи інтегрованих уроків мови й мовлення //Поч. школа.- 1996.-№6.- 1,0.
11. *Васьківська Г.О.* Українська народна творчість в системі сучасної освіти //Матеріали 3-го всесвітнього конгресу українців.- Харків, 1996.- 0,4.
12. *Величко Л.П.* Теорія чи закон? //Біологія і хімія в школі.-1996.-№1.- 0,5.
13. *Вільчковський Е.С., Біленька Г., Богініч О.* Пізнання природи і природа рухів //Дошк. виховання.- 1996.-№8, №10.- 0,8.

14. *Вільчковський Е.С. та ін.* Вимоги до програм з фізичної культури в системі освіти //Педагогіка і психологія.- 1996.-№3.- 1,0.

15. *Волинський В.П., Козлакова Г.О.* Проблеми та перспективи оснащення закладів освіти дидактичними засобами та навчальною технікою //Нові технології навчання. Вип.13.- К.: ВІПОЛ, 1996.- 0,5.

16. *Волошина Н.Й.* З теоретичних засад естетичного виховання засобами мистецтва слова //Педагогіка і психологія.- 1996.-№3.-0,5.

17. *Голобородько Є.П.* Особливості вивчення російської мови у школах України з російською мовою викладання //Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.- 1996.-№10.- 0,4 /рос.мовою/.

18. *Гончаренко С.У., Мальований Ю.І.* Освітній стандарт української школи //Світло.- 1996.-№2.- 0,8.

19. *Гончаренко С.У., Мальований Ю.І.* Гуманізація шкільної освіти //Рідна школа.-№1: Нью-Йорк, 1996.- 0,7.

20. *Гончаренко С.У., Павленко А.І.* Теоретичні основи інтеграції діяльності учнів з розв'язування і складання навчальних фізичних задач у середній школі //Педагогіка і психологія.- 1996.-№4.- 0,6.

21. *Гончаренко С.У., Фролова Т.М.* Багаторівневе структурування і методичні особливості його застосування у навчанні фізики //Педагогіка і психологія.- 1996.-№2.- 0,7.

22. *Ільченко В.Р.* Мислення учнів школи майбутнього //Постметодика.- 1996.-№2.- 0,7.

23. *Ільченко В.Р.* Роздуми про основи створення потрібного дітям підручника //Постметодика.- 1996.-№1.- 0,9.

24. *Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Собакар С.І.* «Довкілля» для 1-3 класів //Поч.школа.- 1996.-№8.- 0,7.

25. *Кизенко В.І.* Принципи організації шкільного факультативного навчання в 5-6 класах //Педагогіка і психологія.- 1996.-№3.- 0,5.

26. *Мацько Л.І.* Культура української мови //Поч.школа-1996.-№3, №7.- 1,0.

27. *Присяжнюк Н.І.* Інтегровані уроки. Методичні рекомендації для вчителів //Поч.школа.- 1996.-№8, №10.- 2,0.

28. *Руденко В.Д.* Шкільному курсу інформатики десять років: стан та перспективи //Педагогіка і психологія.- 1996.-№3.- 0,5.

29. *Савченко О.Я.* Від людини освіченої - до людини культури //Рідна школа.- 1996.-№5.- 0,6.

30. *Савченко О.Я.* Реформування змісту початкової освіти //Поч. школа.- 1996.-№1.- 0,5.

31. *Савченко О.Я.* Щоб розквітала кожна квітка //Дошк. виховання. - 1996.-№3.- 0,5.

32. *Соф'яни Е.М.* Потрібне об'єднання зусиль. Шкільний компонент у регіональній системі освіти: Донецький варіант //Рідна школа.-1996.- №3.- 0,4.

33. *Тараненко І.Г.* Компетентність - вимоги сучасності. Мета і завдання освіти в сучасній європейській педагогіці //Світло.-1996.-№1.- 0,5.

34. *Фасоля А.М.* Становлення духовного світу особистості школяра як психолого-педагогічна проблема //Педагогіка і психологія.-1996.- №3.- 0,5.

35. *Хорошковська О.Н.* Методи навчання державної мови як другої //Поч. школа.- 1996.-№8.- 0,5.

36. *Хропко П.П.* Проза Олександра Кониського //Дивослово.- 1996.- №1.- 0,4.

37. *Шевченко З.О.* Творчість Григорія Тютюнника в шкільному вивченні //Дивослово.- 1996.-№12.- 0,7.

38. *Шищенко П.Г.* Проблеми географічної науки і освіти в Україні //Вісник Київського університету. Географія.- 1996, вип.42.- 0,5.

39. *Шут М.І.* Шляхи вдосконалення базової фахової підготовки майбутніх учителів фізики //Проблеми вдосконалення фундаментальної та професійної підготовки вчителів фізики: Матеріали II всеукраїнської конференції викладачів фізики педагогічних інститутів та університетів.- К.: УДПУ, ІСДО, 1996.- 0,5.

40. *Шут М.І., Сусь Б.А., Козлакова Г.О.* Проблемний підхід як засіб активізації самостійної роботи студентів //Нові технології навчання: Наук.-метод. збірник.- К.: ІСДО, 1996, Вип. 16.- 0,5.

ВІДДІЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ВІКОВОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ТА ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Монографії

1. *Гнатенко П.І., Павленко В.М.* Етнічні установки і етнічні стереотипи.- Дніпропетровськ: ДДУ, 1995.- 13,0.
2. *Носенко Є.Л., Єгорова С.М.* Пам'ять та емоційний стан.-Дніпропетровськ: ДДУ, 1996.- 10,3.
3. *Роменець В.А.* Історія психології XIX - початку XX століття.-К.: Вища школа, 1996.- 45,0.
4. *Шоркін О.Д.* Схеми універсіумів в історії культури.-Сімферополь, 1996.- 13,5.
5. *Яценко Т.С.* Психологічні основи групової психокорекції.- К.: Либідь, 1996.- 13,9.

Підручники

1. *Бондар В.І.* Фізика: Підручник для 7 класу допоміжної школи.-К.: Освіта, 1996.- 3,5 /у співавтор./
2. *Борщевська Л.В.* Читанка для дітей 1 класу школи глухих.- К.: Освіта, 1996.- 8,0.
3. *Вавіна Л.С.* Буквар для допоміжної школи.- К.: Перун, 1996.-7,0 /рос.мовою/.
4. *Калесник І.П.* Буквар: Підручник для шкіл глухих.- К.: Перун, 1996.- 16,0 /у співавтор/.
5. *Корнєв М.Н.* Соціальна психологія: Підручник для вузів.-К.Либідь, 1996.- 16,0.
6. *Онищенко Г.І., Хоружий С.М.* Базові комунікативні вміння та навички практичного психолога: Конспект лекцій.- К.: КВГІ, 1995.- 5,5.
7. Підручник для підготовчого класу дітей з вадами слуху: Розвиток мовлення /колектив авторів/.- К.: Освіта, 1996.- 16,2.
8. *Пірен М.І.* Основи етнопсихології: Підручник.- К., 1996.- 25,0.

Навчальні посібники

1. *Гільбух Ю.З., Киричук О.В.* Шкільний клас: Як пізнавати й виховувати його душу.- К.: Перспектива, 1996.- 12,1.
2. *Коломійський Н.Л.* Психологія педагогічного менеджменту.- К.: МАУП, 1996.- 10,0.
3. *Кочарян О.О.* Особистість і статевая роль /симптомокомплекс маскулінності/ фемінімності в нормі і патології /За ред. Бурлачука Л.Ф.- Харків: Основа, 1996.- 5,3.
4. *Максимова Н.Ю., Мільотіна К.Л., Пискун В.М.* Основи дитячої патопсихології.- К.: Перун, 1996.- 24,6.
5. Математичні основи психометричних досліджень /За ред. Пріснякова В.Ф.- Дніпропетровськ: ДДУ, 1996.- 8,8.
6. *Науменко С.І.* Музично-естетичне виховання дошкільнят.- К.: Магістр.- 1996.- 6,0.
7. *Носенко Е.Л.* Картина світу як інтегруючий та гуманізуючий фактор у змісті освіти.- Дніпропетровськ: ДДУ, 1996.- 4,4.
8. Основи психології: Підручник для вузів. Вид друге.- К.: Либідь, 1996.- 46,6.
9. *Пірен М.І.* Соціологія: Матеріали до лекційного курсу.- К.: Заповіт, 1996.- 21,0.
10. Психологічна організація умов розвитку суб'єкта учіння /За ред. Максименка С.Д.- К., 1996.- 12,0.
11. *Русова С.* Вибрані твори /Упорядкування, іменний та бібліографічний покажчик О.В.Проскури.- К., Освіта, 1996.- 20,0.
12. *Синьов В.М.* Пенітенціарна педагогіка.- Ч.1: Теоретичні основи перевиховання засуджених.- К.: РВВ КІВС, 1996.- 6,6 /у співавтор./
13. *Соботович Є.Ф.* Порушення мовленнєвого розвитку у дітей та шляхи його корекції.- К., 1995.- 12,1.

Концепції і навчальні програми

1. *Бал Г.О., Киричук О.В. та ін.* Концепція розвитку психологічної науки в Україні.- К., 1996.- 1,0.
2. *Бевзенко Л.Д.* Суб'єкт соціальних змін в контексті самоорганізаційної моделі //Аналітичні розробки, пропозиції науковців та практичних працівників.- К., 1996.- 1,5.

3. *Винославська О.В.* Ділова українська мова: робоча навчальна програма та навчально-математичний план. Ділові ігри, тренінги: Навчальна програма.- К.: МУФ, 1996.- 0,5.

4. *Засенко В.В.* Концепція спеціальної освіти осіб з фізичними та психічними вадами в Україні.- К., 1996.- 1,5 /у співавтор./.

5. Педагогіка і психологія: Навчальна програма для вищих навч. закладів /Укладачі: Киричук О.В., Моргун В.Ф., Чебикін О.Я.: -Київ, 1996.- 1,0.

6. Положення про шкільну психолого-медико-педагогічну комісію /Укладачі: Дубова Н.А., Обухівська А.Г., Стадненко Н.М.: Збірник наказів МО України.- К., 1996.- 0,4.

7. Природа і людина: Програми для 1-5 класів допоміжної школи /1-ІІ відділення/ /Укладачі: Ступнікова Л.С., Ульянова Т.Г.- К.: ІЗМН, 1996.- 1,3.

8. Програма з педагогічними технологіями: Укр. мова, початков., 1-5 кл. шкіл глухих /Укладачі: Пушин Є.І., Луцько К.В. та ін.-К., 1996.- 10,0.

Методичні посібники і рекомендації

1. *Берзін В.І.* Санітарні правила з устаткування та утримання загальноосвітніх шкіл.- К., 1996.- 2,1 /у співавтор./.

2. *Берзін В.І.* Санітарні вимоги до оздоровлення дітей в літній період року.- К., 1996.- 2,5 /у співавтор./.

3. *Берзін В.І.* Санітарні вимоги до планування, обладнання спеціалізованих музичних шкіл.- К., 1996.- 1,8 /у співавтор./.

4. *Берзін В.І.* Методичні вказівки до забезпечення умов праці учнів у шкільних кооперативах.- К., 1996.- 1,3 /у співавтор./.

5. *Вавіна Л.С.* Вивчення української мови у допоміжних школах з російською мовою навчання: Методичні рекомендації.- К.:ІСДО, 1995.- 2,5.

6. *Вавіна Л.С.* Методичні основи навчання читання учнів молодших класів допоміжної школи: Конспект.- Част. II.- Львів, 1996.- № 9.- 1,0.

7. *Вавіна Л.С., Кравець Н.П.* Зошит для письма, 2 клас допоміжної школи.- К.: Освіта, 1996.- 5,2.

8. *Горностай П.П., Васьковська С.В.* Теорія і практика психологічного консультування.- К.: Наук. думка, 1995.- 7,4 /рос.мовою/.

9. *Горностай П.П., Васьковська С.В.* Психологічне консультування: ситуаційні завдання.- К.: Вища школа, 1996.- 10,4 /рос.мовою/.

10. Діагностика творчих здібностей у дітей /колектив акторів/- К.: Знання, 1996.- 3,0 /рос.мовою/.

11. *Демиденко В.К.* Професійне самовизначення школярів з акцентаціями характеру.- ІНІАН, 1996.- 1,5 /у співавтор./.

12. *Дубова Н.А.* Зошити N 1 і N 2 для письма і розвитку мовлення.- К., 1996.- 8,0.

13. *Жалдак М.І.* Програма курсу «Основи інформатики та обчислювальної техніки» для середніх закладів освіти.- К.: Перун, 1996.- 1,0 /у співавтор./.

14. *Жалдак М.І.* Теорія ймовірностей і математична статистика з елементами інформаційної технології.- К.: Вища школа, 1995.- 20,0 /у співавтор./.

15. *Карамушка Л.М., Головченко А.Ф. та ін.* Психолого-педагогічні умови створення позитивного іміджу гімназії.- К., 1996.- 1,5.

16. *Киричук О.В.* Формування емоційно-чуттєвої сфери молодших школярів: Метод. рекомендації.- Черкаси, 1996.- 2,0 /у співавтор./.

17. *Кокун О.М.* Методика експрес-діагностики психофізіологічної адаптації кваліфікованих спортсменів.- К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1996.- 1,0.

18. *Кондратенко Л.О.* Орфографія з посмішкою.- К.: Перспектива, 1996.- 8,8 /рос.мовою/.

19. *Кулачківська С.Є., Ладивір С.О.* Я - дошкільник /вікові та індивідуальні аспекти розвитку/- К.: Нора-принт, 1996.- 5,5.

20. *Лозова О.М.* Практична психологія для ріелтера.- К., 1996.- 2,6 /рос.мовою/.

21. *Луцько К.В.* Говори, думай, запам'ятовуй.- Ірпінь: Перун, 1996.- 25,4.

22. *Мартинюк І.В.* Етнографія і фольклор рідного краю: Навч.-метод. посібник.- К., 1996.- 3,6 /у співавтор./.

23. *Мацько Н.Д.* Вчимося писати і обчислювати.- К.: ЛТД, 1996.- 5,4.

24. *Мацько Н.Д.* Вчимося вимірювати, обчислювати.- К.: ЛТД, 1996.- 5,4.

25. *Моляко В.О.* Психологічні наслідки Чорнобильської атомної катастрофи.- К., 1996.- 2,0.

26. *Моляко В.О.* Психологічна система творчого тренінгу КАРУС.- К., 1996.- 3,0.

27. *Морзе Н.В.* Програмно-методичний комплекс з навчальної дисципліни «Основи роботи з персональним комп'ютером».- К.: Академія праці та соціальних відносин, 1996.- 6,0.
28. *Морзе Н.В.* Методичні рекомендації по вивченню «Основ роботи з персональним комп'ютером» на заочному відділенні.- К.: Академія праці та соціальних відносин, 1996.- 5,0 /у співавтор./.
29. *Морзе Н.В.* Практичні роботи з основ алгоритмізації та програмування мовами БАЗІК і ПАСКАЛ /частина 2/.- К.: УДПУ, 1996.- 3,0.
30. *Морзе Н.В.* Практичні роботи з основ алгоритмізації та програмування мовами БАЗІК і ПАСКАЛ.- К.: УДПУ, 1996.- 3,5.
31. *Онищенко Г.І.* Психологічні аспекти комплексного дослідження молоді сім'ї //Молода сім'я в Україні 90-х.- К.: АЛД, 1996.- 2,5.
32. *Павленко В.М.* Етнопсихогенез: феноменологія, фактори, механізми: Автореф. дис.... докт. психол. наук.-Дніпропетровськ, 1996.- 2,0.
33. *Пірен М.І.* Основи етнопсихології: Метод. посібник.- К.: КВГІ, 1996.- 3,5.
34. *Покутнева С.О.* Розвиток навчальних можливостей сліпих і слабозорих учнів молодших класів.- К., 1996.- 3,5 /рос.мовою/.
35. *Постовойтов Є.П.* Управління виховною роботою в школі-інтернаті.- К.: КМІВУ, 1996.- 16,5 /у співавтор./.
36. *Постовойтов Є.П.* Управління позаурочною виховною роботою в школі-інтернаті.- К.: ІСДО, 1996.- 2,5.
37. *Постовойтов Є.П.* Адаптація дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків до умов школи-інтернату.- К.: АЛД, 1996.-1,0.
38. *Рибалка В.В.* Особистісний підхід у навчально-виховній роботі з підлітками: Методичні рекомендації для шкільних психологів.-Одеса: ОІУВ, 1996.- 2,0.
39. *Семиченко В.А.* Курс психології в модулях. Модуль 1. Вступ до психології.- К., 1996.- 2,0 /рос.мовою/.
40. *Семиченко В.А.* Курс психології в модулях. Модуль 2. Методи досліджень в психології.- К., 1996.- 2,0 /рос.мовою/.
41. *Семиченко В.А.* Курс психології в модулях. Модуль 3. Основні теоретичні підходи до природи психічного.- К., 1996.- 2,0 /рос.мовою/.
42. *Семиченко В.А.* Курс психології в модулях. Модуль 4. Історія розвитку психіки.- К., 1996.- 2,4 /рос.мовою/.

43. *Семиченко В.А.* Курс психології в модулях. Модуль 5. Природні передумови психіки і рівні психічного відображення.- К., 1996.-4,8 /рос.мовою/.

44. *Синьов В.М.* Корекційна спрямованість навчально-виховного процесу допоміжної школи //Вступ до історії олігофренопедагогіки.- Донецьк: Либідь, 1996.- 1,2.

45. *Тарасун В.В.* Тести учбових здібностей для 1 класу.- М.: Ейдос, 1996.- 3,7.

46. *Тарасун В.В.* Тест навчальних здібностей для 1-го класу.- М.: Енергія, 1996.- 3,8 /рос.мовою/.

47. *Татенко В.О.* Як стати і бути лідером: поради психолога.- К.: Українська перспектива, 1996.- 2,8.

48. Техніка ділового спілкування /колектив авторів/.- К.: Гештальт, 1996.- 3,3.

49. *Трофімов Ю.Л.* Сучасне методичне забезпечення наукових досліджень та навчального процесу з психології.- К., 1996.- 1,0.

50. *Трофімов Ю.Л.* Автоматизоване робоче місце інженерного психолога в системі навчання по тренажу.- К., 1996.- 1,0.

51. *Циба В.Т.* Математично-статистичні основи військово-соціологічних досліджень.- К.: КВГІ, 1996.- 5,0.

52. *Чайченко Г.М., Томіліна Л.Г.* Методичні вказівки до спецпрактикуму з фізіології вищої нервової діяльності для студентів біологічного факультету та факультету соціології і психології. Спеціальності: Фізіологія людини і тварини. Психологія.- К.: ВПЦ Київський ун-т, 1996.- 2,0.

53. *Чепа М.-Л.А., Пупцева Т.В., Чайка Г.В.* Тренування психічних функцій школяра комп'ютерними засобами: Навч.-метод. посібник.-К., 1996.- 6,5.

54. *Юрченко Т.П.* Психологічне консультування і психотерапія: Метод. посібник.- К.: ІПКГСЗ, 1996.- 1,0 /рос.мовою/.

Збірники наукових праць і матеріалів конференцій

1. Візуальне мислення та творчість /За ред. Чебикіна О.Я., Симоненко С.М. //36.наук.праць.- Одеса, 1996.- 4,3.

2. Наукові студії з політичної психології.- К., 1996.- 7,6.

3. ООН і майбутні покоління //Матер. міжнар. симпозіуму.- К.: Логос, 1996.- 10,1.

4. Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів /За ред. Демиденка В.К.- К., 1996.- 12,7.

5. Питання вікової та педагогічної психології у науковому доробку Л.С.Виготського /За ред. Демиденка В.К., Косенко Ю.М. //Матер. наук.-практич. конфер.- Бердянськ, 1996.- 2,5.

6. Проблема емпатії в психології /За ред. Чебикіна О.Я., Виговської Л.П. //36 наук.праць.- Одеса, 1996.- 8,3.

7. Проблеми та перспективи розвитку психології в Україні //Матер. II з'їзду Товариства психологів України.- В 16-ти томах.- К., 1996.- 128,0.

8. Психологія обдарованості: проблеми, структура, показники //Наук. збір. статей.- К., 1996.- 6,0 /рос.мовою/.

9. Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості //Матер. звітн. науков. сесії Інституту психології.- К., 1996.- 7,0.

10. Українська психологія: сучасний потенціал //Матер. Четв. Косівських читань.- В 3-х томах.- К., 1996.- 94,0.

Словники і довідники

1. *Синьов В.М.* Словник психолого-педагогічних та юридичних термінів, а також жаргонних слів і виразів засуджених.- К.: Книга, 1996.- 5,6 /у співавтор./.

Статті

1. *Алексєєва М.І.* Сімейна взаємодія та її вплив на виховання особистості //Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на XXI ст.: Тези міжнар. науков.-практич. конференції.- К.-Чернівці, 1996.- 0,5.

2. *Андрес М.Є.* «Чиста» свідомість — атрибут смерті //Філософська та соціологічна думка.- К., 1996.- 0,5.

3. *Бал Г.О.* Про психологічний зміст особистісної свободи //Педагогіка і психологія.- 1996.- N 3.- 0,6.

4. *Бобрик І.І.* Україна чекає від морфологів широкомасштабних антропологічних досліджень //Матер. I Міжн. конгресу з інтегративної антропології.- Тернопіль, 1996.- 0,5.

5. *Бобрик І.І., Давиденко Л.М.* Антрометричні та конституціональні особливості у студентів м. Києва, що потерпіли внаслідок аварії на ЧАЕС

//Матер. міжнарод. симпозиуму: Принципи пропорції, симетрії, структурної гармонії і математичного моделювання в морфології.- Вінниця, 1996.- 0,4.

6. *Бондар В.І.* Періодизація розвитку теорії і практики навчання й виховання розумово відсталих дітей //Дефектологія.- 1996.- №1.- 0,5.

7. *Борщевська Л.В.* Формування діалогічного мовлення у дітей з порушенням слуху дошкільного віку //Дефектологія.- 1996.- № 1.- 0,5.

8. *Боришевський М.Й.* Духовність у державотворенні //Розбудова держави.- 1996.- № 2.- 0,5.

9. *Боришевський М.Й.* Психологічні механізми розвитку особистості //Педагогіка і психологія.- 1996.- № 3.- 0,5.

10. *Боришевський М.Й.* Проблема формування національної свідомості та самосвідомості особистості //Українська національна система виховання: Матер. науков.-практич. конференції.- К.- Полтава, 1996.- 1,0.

11. *Боришевський М.Й.* Самосвідомість як фактор розвитку альтруїзму особистості //Розвиток альтруїзму у юнацькому віці: Матер. міжнар. конференції.- Белград, 1996.- 0,5 /англ.мовою/.

12. *Бурлачук Л.Ф.* Про критерії розвитку особистості //Вісник Київ. ун-ту. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка.- Вип. 2.- К., 1996.- 0,4 /у співавтор./.

13. *Бурлачук Л.Ф.* Дослідження часу в психології //Вісник Київ. ун-ту. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка.- Вип.2.- К., 1996.- 0,5 /у співавтор./.

14. *Вавіна Л.С.* Концептуальні основи системи освіти осіб з глибокими вадами зору //Дефектологія.- 1996.- № 1.- 0,6.

15. *Вавіна Л.С.* Посилення корекційної спрямованості змісту початкової освіти учнів з комбінованим дефектом //Дефектологія.-1996.- №2.- 0,7.

16. *Вавіна Л.С.* Інтеграція сліпих у суспільство зрячих //Заклик.- 1996.- № 8-9.- 0,9 /у співавтор./.

17. *Васютинський В.О.* З досвіду психологічного вивчення особливостей статево-рольового самовизначення хлопчиків-підлітків з неповної сім'ї //Проблеми сімейного і статевих виховання дітей та учнівської молоді: Наук.-метод. збірник.- К., 1995.- 0,5.

18. *Васютинський В.О.* Про деякі аспекти психологічної адаптації військовослужбовців строкової служби //Розбудова держави.-1996.- № 4.- 0,4.

19. *Васютинський В.О.* Хлопці і дівчата: статеворольове виховання у родині //Вихователю про психологію та педагогіку сексуального розвитку дитини: Наук.-метод. збірник /За ред. Т.В.Говорун.- К., 1996.- 0,7.
20. *Виноградов О.Г.* Аналіз методики вимірювання когнітивної складності //Вісник Київ. ун-ту: Психологія.- К., 1996.- Вип.2.-0,5.
21. *Винославська О.В., Карамушка Л.М.* Концепція викладання психології у технічному вузі за умов переходу до багатоступеневої системи вищої освіти //Нові технології навчання: Наук.-метод. збірник.- К., 1995.- Вип.13.- 0,5.
22. *Висоцька А.М.* Підвищення рівня підготовленості випускників допоміжної школи до виробничої адаптації //Педагогіка і психологія.- 1995.- № 4.- 1,0.
23. *Володарська Н.Д.* Психологічні аспекти проблеми релігійних новоутворених угруповань //Рідна школа.- 1996.- № 2.- 0,5.
24. *Гнатенко П.І.* Сковорода і Ніцше //Вісник Дніпропетровського держ. університету. Серія: Філософія, соціологія і політологія.- 1996.- №2.- 0,5.
25. *Гончарук Є.Г.* Проблема поєднаної дії на здоров'я населення іонізуючого випромінювання і хімічних чинників навколишнього середовища //Довкілля та здоров'я.- 1996.- №1.- 0,4 /у співавтор./.
26. *Гончарук Є.Г., Наветикян О.О. та ін.* Пріоритетні напрями розвитку гігієнічної науки в Україні //Пріоритетні проблеми гігієнічної науки, медичної екології, санітарної практики та охорони здоров'я: Матер. XIII з'їзду гігієністів України.- К., 1996.- 0,4 /у співавтор./.
27. *Грабовська С.Л.* Подолання «феноменів Піаже» в дитячому мисленні //Конспект. Психологія: Науково-метод. журнал.- Львів, 1996.- №1.- 0,5.
28. *Губко О.Т.* Концепція національного виховання //Освіта.-1996.- №41, 7 серпня.- 0,7.
29. *Гурлева Т.С.* Відхилення у статевій поведінці підлітків, їх особливості та причини //Вихователю про психологію та педагогіку сексуального розвитку дитини: Наук.-метод. збірник.- К., 1996.- 1,0.
30. *Гурлева Т.С., Володарська Н.Д.* Деякі особливості психічного розвитку молодшого школяра //Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів: Матер. наук.-практич. конференції.- Вінниця, 1996.- 0,6.
31. *Дубова Н.А.* Спеціальне навчання дітей з вадами у розвитку: стан і перспективи //Довіра і надія.- К., 1996.- 0,5.

32. *Єременко І.Г.* Об'єктивні передумови інтенсифікації окремих аспектів корекційної роботи в допоміжній школі //Дефектологія.-1996.- №1.- 0,7.

33. *Жук Т.В.* Тенденції в навчанні й реабілітації дітей з порушеннями зору //Дефектологія.- 1996.- №1.- 0,5 /у співавтор./.

34. *Засенко В.В.* Актуальні проблеми сурдопедагогіки //Педагогіка і психологія.- К., 1996.- 0,5.

35. *Ілляшенко Т.Д.* Навчання та соціально-трудова адаптація дітей із ЗПР //Педагогіка і психологія.- К., 1996.- №2.- 0,7.

36. *Ілляшенко Т.Д.* Діти із ЗПР в масовій школі //Поч.школа.-1996.- №1.- 0,5.

37. *Ілляшенко Т.Д.* Питання виявлення та організації навчання дітей із ЗПР //Дефектологія.- 1996.- №1.- 0,4.

38. *Каліна Н.Ф.* Метафора ментальності //Вчені записки Сімферопольського ун-ту.- 1996.- №1.- 0,5 /рос.мовою/.

39. *Каліна Н.Ф.* Семіотичний простір психотерапії //Журнал практикуючого психолога.- 1996.- №2.- 0,5 /рос.мовою/.

40. *Карамушка Л.М.* Створення іміджу навчального закладу як важливий напрям менеджменту освіти //Управління сучасними навчально-виховними закладами в системі освіти: Матер. наук.-практич. конференції.- Запоріжжя, 1996.- 0,4.

41. *Карамушка Л.М.* Основні напрями та форми управління конфліктами при розв'язанні демографічних проблем керівниками закладів середньої освіти //Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на XXI ст.: Матер. міжнар. наук.-практич. конференції.- К.- Чернівці, 1996.- 0,4.

42. *Карамушка Л.М.* Вплив психологічного клімату в освітніх закладах на становлення духовності особистості //Сучасна гуманітарна освіта: стан і перспективи: Матер. наук.-практич. конференції.- Чернівці, 1996.- 0,4.

43. *Карамушка Л.М., Винославська О.В.* Використання активних форм навчання для підготовки студентів і аспірантів управлінської діяльності //Вісник Національного технічного університету України: КПІ, 1995.- №17.- 0,5.

44. *Карамушка Л.М., Головченко А.Ф.* Основні напрями та умови формування іміджу гімназії /проект «Імідж гімназії»/ //Імідж сучасної школи: практично зорієнтований посібник.- К., 1996.- 0,8.

45. *Кісарчук З.Г.* Організаційні та змістовні аспекти психологічного консультування при порушеннях сімейних взаємостосунків //Психологічна допомога дітям і підліткам з труднощами у навчанні, поведінці і емоційними порушеннями: Матер. конференції.- Одеса, 1996.- 0,5 /рос.мовою/.

46. *Киричук О.В.* Проблеми виховання в контексті філософії освіти //Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на ХХІ ст.: Матер. міжнар. наук.-практич. конфер.- Чернівці-Київ, 1996.- 0,5.

47. *Киричук О.В.* Психолого-педагогічне проєктування навчально-виховного процесу //Педагогіка і психологія.- 1996.- №4.- 0,5 /у співавтор./.

48. *Киричук О.В.* Особистісне змінювання в умовах психологічної допомоги //Педагогіка і психологія.- 1996.- №2.- 0,6 /у співавтор./.

49. *Кобильченко В.В.* Початкова реабілітація сліпої дитини в процесі спілкування й самообслуговування //Конспект.- 1996.- №9.- 0,4.

50. *Кобильченко В.В.* Корекція і розвиток соціальних установок незрячих підлітків у спілкуванні //Дефектологія.- 1996.- №2.- 0,6.

51. *Кобильченко В.В.* Шведський досвід //Заклик.- 1996.- №2.- 0,4.

52. *Коробко С.Л.* Шляхи підвищення ефективності уроку в класі шестирічок //Удосконалення методичної роботи з учителями початкових класів.- Самара, 1996.- 0,5 /рос.мовою/.

53. *Кондратенко Л.О.* Старі застереження до нових ідей //Поч. школа.- 1996.- №1.- 0,5.

54. *Кравець Н.П.* Гуманізація - це людяність //Пед.газета.-1996.- №3.- 0,4.

55. *Куненко Л.О.* Використання народознавчого матеріалу в позаурочній музично-естетичній діяльності сліпих учнів //Дефектологія.- 1996.- №2.- 0,6.

56. *Куненко Л.О.* Український фольклор як один із засобів формування естетичної культури молодших школярів //Матер. наук.-практич. конференції.- К., 1996.- 0,6.

57. *Лавренко О.В.* Оновлення парадигми вищої освіти в Україні //Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку.- К., 1996.- 0,5.

58. *Ладивір С.О.* Взаємодія в сім'ї як умова психосоціального розвитку особистості дошкільника //Матер. всерос. наук. конференції.- М., 1996.- 0,5.

59. *Лисенко В.П.* Історіографія психології: методологічні орієнтири //Українська психологія: сучасний потенціал.- К., 1996.- 1,0.
60. *Лисенко В.П.* Психологія вищої школи в історичній ретроспективі //Психологічна освіта в системі вищої школи - К.,-Одеса, 1996.- 0,4.
61. *Лисенко В.П.* Становлення української педагогічної психології на початковому етапі /перша половина XX століття/ //Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє: Матер. наук.-практич. конференції - Кіровоград-Новомиргород, 1996.- 0,5.
62. *Лисенко В.П.* Психологічна служба в системі української освіти 20-30-х років //Система неперервної освіти: Матер. наук.-практич. конференції.- Чернівці, 1996.- 0,4 /у співавтор./.
63. *Легкий О.М.* Проблеми використання комп'ютерних технологій в школах для дітей з вадами зору //Дефектологія.- 1996.- №2.- 0,6.
64. *Лозова О.М.* Досвід тестування київських бібліотекарів за методикою психологічного малюнка //Соціологічні дослідження в бібліотеках.- 1996.- №16.- 0,4.
65. *Лозова О.М.* Деякі результати соціально-психологічного практику керівників бібліотек //Соціологічні дослідження в бібліотеках.- 1996.- №17-18.- 0,4.
66. *Лозова О.М., Верещак Є.П.* Диференціація навчання за системою рейтинга //Педагогіка і психологія.- 1996.- №1.- 0,5.
67. *Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Дуленко П.Ю.* Профілактика алкоголізму, наркоманії та токсикоманії у підлітків //Константи.- 1996.- №1.- 0,5.
68. *Максимова Н.Ю.* Про нахили підлітків до адиктивної поведінки //Психол. журнал.- 1996.- Т.17.- №3.- 0,5 /рос.мовою/.
69. *Максимова Н.Ю.* Типологія соціально дезадаптованої поведінки неповнолітніх //Профілактика соціально дезадаптованої поведінки та відхилень психічного розвитку: Матер. міжнар. семінару.-Одеса, 1996.- 0,5.
70. *Малахова Н.І.* Проблема розвитку сприймання навколишнього світу у слабозорих розумово відсталих дітей //Дефектологія.-1996.- №2.- 0,6.
71. *Маноха І.П.* Типологічний метод у психології: дослідницький спектр та призначення //Українська психологія: сучасний потенціал.- К., 1996.- 1,2 /рос.мовою/.
72. *Маноха І.П.* Конструювання методологічного простору історико-психологічного дослідження //Українська психологія: сучасний потенціал.- К., 1996.- 1,5 /у співавтор./.

73. *Мартинюк І.В.* Національна ідея - основа української національної системи виховання //Матер. наук. конференції.-Полтава, 1996.- 0,5.
74. *Моляко В.О.* Психологія творчості та творчої обдарованості //Матер. наук. конференції.- К., 1996.- 0,5.
75. *Морзе Н.В.* Використання нових інформаційних технологій навчання //Навчально-виховні заклади на шляху реформування.- К., 1996.- 0,8.
76. *Носенко Е.Л.* Випереджуюче розуміння як необхідна передумова успішності оволодіння концептуальними знаннями //Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія: Педагогіка і психологія.-Дніпропетровськ: ДДУ.- 1996.- 0,7 /рос.мовою/.
77. *Носенко Е.Л.* Часові критерії ідентифікації психологічно аутентичних усних висловлювань іноземною мовою //Проблеми фонетики і семантики: Матер. міжнар. семінару.- Лінгвістичний ун-т, 1996.- 0,4 /англ.мовою/.
78. *Носенко Е.Л.* Системоутворюючий фактор у підході до інтегрування змісту середньої освіти з метою її гуманізації //Елітарна освіта в кризовому суспільстві: шляхи становлення і виживання.- Кіровоград: Українська гімназія, 1996.- 0,4.
79. *Носенко Е.Л., Фролдова Н.В.* Концептуальні та операціональні критерії дослідження можливих розбіжностей в системі ціннісних орієнтувань //Матер. міжнар. конференції.- Одеса, 1996.- 0,3 /рос.мовою/.
80. *Обухівська А.Г.* Розвиток мовлення у розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах //Конспект.- Львів, 1996.- 0,5.
81. *Овдіснюк Л.Н.* Освіта як «олюднення» в культурі /Матер. міжнар. наук.-прак. конференції.- К., 1996.- 0,5.
82. *Панок В.Г.* Проблема визначення методологічних основ практичної психології //Конспект.- 1996.- №2.- 0,5.
83. *Панок В.Г.* Практична психологія в контексті розвитку освіти в Україні //Культурно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення в Україні.- Одеса, 1996.- 0,5.
84. *Панок Г.Г.* Трансформація масового суспільства в плюралістичне - головна проблема політичної культури України //Матер. наук. конференції.- Тернопіль, 1996.- 0,5.
85. *Пенькова О.І., Івончик Г.Ф.* Порушення взаємодії батьків і дітей старшого шкільного віку //Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на ХХІ ст.: Тези міжнар. наук.-практич. конференції.- К.- Чернівці, 1996.- 0,5.

86. *Перковський А.Л.* Розвиток демографічної думки в Україні /до 1921 р./ //Український історик.- 1996.- Ч.1 -4. - 1,0.

87. *Перковський А.Л.* Витоки по національному складу населення України //Людські втрати в період другої світової війни.- СПб. Російсько-Балтійський інформаційний центр, 1996.- 1,0.

88. *Перковський А.Л.* Зміни в етнічній психології українського суспільства /від Клементія Зіновієва до автора «Історії Русів»//Діалог культур: Україна у світовому контексті: Матер. міжнар. філософсько-культурологічних читань.- Львів: Камеяр, 1996.- 0,4.

89. *Пилипенко Л.І.* Психологічні вимоги до професійної культури педагога інноваційної школи //Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів: Матер. наук.-практич. конференції.- Вінниця, 1996.- 0,4.

90. *Пискун В.М., Роменець В.А.* Українська психологія у світовому контексті: історичні особливості взаємовпливів //Діалог культур: Україна у світовому контексті: Матер. міжнар. філософсько-культурологічних читань.- Львів: Камеяр.- 1996.- 0,5.

91. *Постовойтов Є.П.* Соціалізація осіб з порушенням опорно-рухового апарату //Дефектологія.- 1996.- №1.- 0,7.

92. *Прісняков В.Ф.* Нестационарність - фундаментальна особливість психологічних процесів //Математична психологія в педагогічній системі - Ч.ІІ.- Одеса.- 1996.- 0,4 /у співавтор./.

93. *Прісняков В.Ф.* Модель страху у пілотів та астронавтів //Матер. міжнар. конференції.- Японія, Гіфу, 1996.- 0,4 /япон. мовою, у співавтор./.

94. *Проскура О.В.* Педагог і діяч. до 140-річчя С.Ф. Русової //Дошк. виховання.- 1996.- №3.- 0,4.

95. *Роменець В.А.* Конструювання методологічного простору історико-психологічного дослідження //Українська психологія: сучасний потенціал.- К., 1996.- В 3-х томах.- Т.3.- 0,5.

96. *Роменець В.А.* Психоаналіз у пошуках канону //Післямова до книги В.Менжуліна «Міфологічна революція в психоаналізі».- К.: Наукова думка, 1996.- 0,5.

97. *Рудоміно-Дусятська О.В.* Екологічна психологія: проблеми та перспективи //Вісник Київського ун-ту: Психологія.- К., 1996.-Вип.2.- 0,5.

98. *Синьов В.М.* Пенітенціарна політика України та нова концепція педагогічної діяльності установ виконання покарань //Актуальні

проблеми сучасної пенітенціарної політики України.- К.: РВВ КІВС, 1996.- 0,5.

99. **Синьов В.М.** Підготовка спеціалістів для пенітенціарної системи //Проблеми теорії та практики пенітенціарії: Науковий бюлетень.- К.: РВВ КІВС, 1996.- 0,5.

100. **Слюсаревський М.М.** «Партія влади» як елітарна група українського суспільства //Журналістика і проблема формування масової політичної еліти в посткомуністичних державах.- К., 1996.- 0,5.

101. **Стадненко Н.М.** Діагностика відхилень у розумовому розвитку дітей та умови її успішного здійснення //Конспект.- Львів, 1996.- 0,5.

102. **Тарасун В.В.** Спеціальна освіта дітей з вадами мовлення: досягнення та перспективи //Дефектологія.- 1996.- №1.- 0,5.

103. **Трофімов А.Ю.** Психологія менеджменту //Вісник Київського ун-ту: Психологія.- К., 1996.- 1,0.

104. **Трофімов Ю.Л.** Особливості структури інженерно-психологічних вимог в ергономіці.- Одеса, 1996.- 0,5.

105. **Трофімов Ю.Л.** Ергономіка у роботі управлінського персоналу //Автоматизоване проектування енергетичних систем.- К., 1996.- 0,7.

106. **Фролов П.Д.** Ми вміємо продавати політиків //Дайджест.-1996.- №1.- 0,4.

107. **Фролов П.Д.** Моніторинг іміджу політиків у СМІ //Дайджест.- 1996.- №4.- 0,4.

108. **Фролов П.Д., Вознесенська О.Л.** Документальна фотографія як засіб формування іміджу //Дайджест.- 1996.- №6.- 0,4.

109. **Фролов П.Д., Петрунько О.В.** В пошуках безпрограмного іміджу //Дайджест.- 1996.- №3.- 0,4.

110. **Циба В.Т.** Громадянська, національна і релігійна самоідентифікація особистості як чинник суб'єктності нації //Діалог культур: Україна у світовому контексті: Матер. міжнар. філософсько-культурологічних читань.- Львів: Каменяр, 1996.- 0,5.

111. **Чайченко Г.М.** Сенсорна адаптація та ефективність діяльності людини //Вісник Київ. ун-ту: Інститут фізіології.- Вип.2.-1996.- 0,4.

112. **Чайченко Г.М., Томіліна Л.Г.** Дослідження причин різної успішності навчання студентів //Вісник Черкаського ун-ту: Актуальні проблеми фізіології.- Вип.1.- Черкаси, 1996.- 0,4.

113. *Швалб Ю.М.* Трагізм самотності - ознака соціального благополуччя? //Сучасне суспільство.- 1996.- №1-2.- 0,7 /рос.мовою, у співавтор./.

114. *Шевченко М.В.* Комплекс інноваційних засобів навчання молодших школярів з вадами мовлення //Поч. школа.- 1996.- №11.- 0,5.

115. *Юзвак Ж.М.* Психологічні фактори демографічної поведінки //Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на ХХІ ст.: Тези міжнар. наук.-практич. конференції.- К.-Чернівці, 1996.- 0,4.

116. *Яценко Т.С.* Інтеграція та дезінтеграція як механізми психокорекції //Педагогіка і психологія.- 1996.- №1.- 0,5.

117. *Яценко Т.С.* Експериментальні можливості методу активного соціально-психологічного навчання //Педагогічний вісник.-Черкаси.- 1996.- №1.- 0,5.

118. *Яценко Т.С.* Проблема інтеграції та дезінтеграції у практичній психології //Нові технології навчання: Наук.-метод. збірник.- Випуск 16.- К., 1996.- 0,5.

ВІДДІЛЕННЯ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Монографії

1. *Бутівченко С.В.* Організаційні передумови формування системи управління середніми спеціальними навчальними закладами України в 1917-1920 рр. - К.: ДНТБ України, 1996.- 2,4 /депоновано/.
2. *Дем'яненко Н.М., Бойко А.М.* Загальнопедагогічна підготовка вчителя: історія, сучасний стан, перспективи.- К., 1996.- 8,0.
3. *Кононенко В.І.* Формування етнолінгводидактичної культури студента.- Івано-Франківськ, 1996.- 4,2.
4. *Сагач Г.М. та ін.* Психологія і педагогіка життєтворчості.- К., 1996.- 10,0.
5. Стефаник - художник слова /ред. В.І.Кононенка.- Івано-Франківськ, 1996.- 18,0.
6. *Шкіль М.І.* Про асимптотичні методи в теорії лінійних диференціальних рівнянь та їх застосуванні. Ч.1.- К.- КСУ, 1996.-15,0 /рос.мовою/.

Підручники і навчальні посібники

1. *Дем'яненко Н.М., Бойко А.М., Бардінова В.Ф., Юрас І.І.* Педагогіка. Інтегрований курс.- Полтава, 1996.- 10,0.
2. *Жидецький Ю.Ц.* Поліграфічне матеріалознавство. Папір і картон. Ч.1.- Львів, 1996.- 6,3.
3. *Сагач Г.М.* Похвальне красномовство: Практичний посібник для студентів педвузів.- К., 1996.- 9,0.
4. *Федоришин Б.О.* Методика ОДАНІ-2: Посібник для профцентрів.- К.: КМЦПО, 1996.- 2,0.

Навчальні програми

1. *Грищенко О.А.* Культура педагогічного спілкування: Програма курсу.- К., 1996.- 0,5.
2. *Іванова Т.В.* Культура педагогічного спілкування: Програма курсу.- К., 1996.- 1,7 /рос.мовою/.

3. *Іванова Т.В.* Діловий і міжнародний етикет: Навчально-тематичний план предмета «Спецкурс для учнів X-XI класів»- К., 1996.- 1,0 /рос. мовою/.

4. *Клим Б., Білинський В., Стасів В.* Програма інтегрованого курсу «Історія» для профтехучилищ.- Львів, 1996.- 3,0.

Методичні посібники

1. *Балл Г.О., Волинець А.Г., Михайлюк Л.М., Перепелиця П.С. та ін.* Психологічні аспекти гуманізації освіти: Книга для навчання.- К.-Рівне: Інститут психології ім. Г.С.Костюка, 1996.-7,5.

2. *Жигайло Т.Л., Ткаченко О.М.* Виявлення сформованості технічного розуміння в процесі профконсультації.- К.: КМПЦО, 1996.- 2,0.

3. *Кондратова Н.О.* Професійна переорієнтація дорослих.- К.: КМЦПО, 1996.- 1,3.

5. *Копоненко В.І.* Формування етнолінгводидактичної культури студента.- Івано-Франківськ: Плай, 1996.- 17,0.

6. *Кудін В.О.* Освіта США та Японії.- К., 1996.- 8,0.

7. *Падалка О.С.* Гуманістичні основи виховання.- К., 1996.- 2,5.

8. *Падалка О.С.* Вищі органи державної влади України.- К., 1996.-4,0.

9. *Падалка О.С.* Інформативне та комп'ютерне забезпечення управлінської діяльності керівника школи.- К., 1996.- 4,5.

10. *Синявський В.В.* Професіограми і професіокарти основних професій.- К.: Довіра і надія, 1996.- 1,4.

Методичні рекомендації

1. *Абашикіна Н.В.* Нові концепції навчання і виховання у сучасній німецькій педагогіці: Методико-інформаційний матеріал.- К., 1995.- 1,3.

2. *Атаманюк В.М.* Дифузійна структура потоку. Дифузійний реактор: Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи на комп'ютері.- Львів: ЛПУ, 1996.- 0,5.

3. *Дробот Л.І., Антонова-Турченко О.Г.* Корекційна робота з важковиховуваними дітьми та підлітками: Інформаційно-методичний бюлетень. К.: Довіра і надія, 1996 - 1,4.

4. *Жидецький Ю.Ц., Галон Ю.А.* Психологічний практикум для педагога.- Львів, 1996.- 3,0.

5. *Жук В.П.* Планування позаурочної діяльності учнів професійно-технічних закладів освіти.- Львів, 1996.- 1,0.
6. *Іванова Т.В.* Діловий етикет учителя.- К., 1996.- 1,0 /рос.мовою/.
7. *Ковальчук І.П.* Конкурсні тестові завдання з географії.-Львів, ЛДУ, 1996.- 8,2.
8. *Клос Є.С., Павлюк Л.І., Чабан М.Є., Швед М.С., Ріпей М.В. /ред./* Науково-практичні пропозиції щодо змісту та організації спільної діяльності викладача та студентів над предметом «Актуальні проблеми освіти» засобами модульно-рейтингової технології навчання.- Львів, ЛДУ, 1996.- 3,6.
9. *Кульчицька О.І., Литвинова Н.І., Артемова Л.В., Снітко І.Н., Чорна Л.Г.* Діагностика творчих здібностей.- К.: Знання України, 1996.- 4,5 /рос.мовою/.
10. *Литовка А.А.* Визначення творчих можливостей учнів засобами комп'ютерних технологій.- К.: ДНТБ України, 1996.- 2,0 /депоновано/.
11. *Синявський В.В.* Профорієнтаційна робота класного керівника.- К.: КМПЦО, 1996.- 1,5.

Збірники наукових праць

1. Гуманізація та гуманітаризація професійної освіти /Ред.кол.: І.А.Зязюн, В.О.Зайчук, В.М.Доній, Н.Г.Ничкало, І.Л.Лікарчук, Є.М.Судаков.- К., 1995.- 10,0.
2. Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах: Науково-методичний збірник /Ред.кол.: І.А.Зязюн, І.Ф.Прокопенко, Н.Г.Ничкало, С.У.Гончаренко, Н.М.Дем'яненко, П.С.Перепелиця, О.П.Рудницька, В.А.Семиченко, Б.О.Федоришин, Г.М.Цибульська - Харків, 1996.- 23,8.
3. Школа і підготовка учнівської молоді до життя та діяльності в умовах ринку: Науково-методичний збірник /Ред.кол.: І.Ф.Прокопенко, Н.Г.Ничкало, Н.А.Побірченко, Л.С.Головко, Н.М.Дем'яненко, А.М.Лук'янець, П.С.Перепелиця, Б.О.Федоришин.-Харків, 1996.- 10,8.

Збірники матеріалів конференцій

1. Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку /Ред.кол.: В.П.Андрущенко, І.А.Зязюн, Н.Г.Ничкало, В.В.Стрілько, Н.М.Дем'яненко //Матеріали міжнар. наук.-практич. конференції.- К., 1996.- У 4 ч.- 32,2.

2. *Діалог культур: Україна у світовому контексті // Матеріали перших міжнародних філософсько-культурологічних читань / Ред.кол.: С.О.Черепанова, І.А.Зязюн, В.Г.Скотний, Е.П.Мисько.- Львів, 1996.- У 2 ч.- 30,7.*

3. *Проблеми наступності та інтеграції змісту навчання у системі «Школа - ПТУ-ВПЗ» // Матеріали міжнар. наук.-практич. конференції / Ред.кол.: І.А.Зязюн, Н.М.Шунда, Н.Г.Ничкало, Л.С.Головко, Р.С.Гуревич, Г.М.Цибульська.- Вінниця, 1996, 1996.- 24,0.*

4. *Педагогічна освіта: досвід, проблеми, перспективи // Науково-методичний збірник за матеріалами науково-практичного семінару / Ред.кол.: М.М.Солдатенко, Б.Ф.Байдак, О.М.Пехота.- Миколаїв, 1996.- 8,0.*

5. *Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми // Матеріали міжнар. наук.-практич. конференції / Відпов. за випуск: Н.Г.Ничкало, Д.І.Пенішкевич, В.С.Філіпчук.- У 6 ч.- Чернівці, 1996.- 74,5.*

Словники

1. *Жидецький Ю.Ц., Логач К.І.* Короткий тлумачний словник поліграфічних термінів.- Львів: Основа, 1996.- 1,5.

Статті

1. *Андрієвська В.В.* Шкільні здібності та учнівські профілі в диференційній педагогіці Антуана де ля Герандері // Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості.- К., 1995.- 0,5.

2. *Андрієвська В.В.* Шкільна неуспішність в країнах Європейської спільноти: аналіз основних детермінант // Українська психологія: сучасний потенціал.- Т.1.- К., 1996.- 0,5.

3. *Андрієвська В.В.* Шкільна психологічна служба у Франції // Психологічна служба школи.- Тернопіль, 1996.- 9,1.

4. *Афанасьєв Ю.Л.* Професійний зміст гуманітаризації технічної освіти // Проблеми гуманізму і духовності в контексті науково-технічного поступу.- Вінниця, 1996.- 0,5.

5. *Афанасьєв Ю.Л.* Національна культура як предмет професійної діяльності // Національне виховання: формування світогляду і духовних цінностей у студентської молоді.- К., 1996.- 0,4.

6. *Балл Г.О., Перепелиця П.С.* Формування готовності до професійної праці у контексті гуманізації освіти //Психологічні аспекти гуманізації освіти.- К.- Рівне, 1996.- 0,8.

7. *Балл Г.О.* Наукова школа Г.С.Костюка. Методологічні здобутки і настанови //Українська психологія: сучасний потенціал.- К., 1996.- 0,5.

8. *Барна М.М.* Особливості філософсько-педагогічної підготовки кандидатів на вчителів середніх шкіл у Львівському університеті /1867-1939 рр./ //Рідна школа.- 1996.- №9.- 0,7.

9. *Васюта С.І.* Соціально-екологічні проблеми Чорнобильської катастрофи //Український історичний журнал.- 1996.- №3.- 2,5.

10. *Володько В.М.* Нормативні забезпечення процесу індивідуалізації навчання //Педагогіка і психологія.- 1996.- №2.-0,8.

11. *Володько В.М.* Вища педагогічна освіта в Японії: стан, проблеми та перспективи //Педагогіка і психологія.- 1996.- №4.-0,4.

12. *Грищенко О.А.* Наукове забезпечення педагогічного процесу в експериментальній школі-лабораторії //Виховний процес в школі: Теорія і практика.- Чернівці, 1996.- 0,4.

13. *Дем'яненко Н.М.* Практична загальнопедагогічна підготовка вчителя у вишій школі України /1917-1929 рр./ //Рідна школа.-1996.- №3.- 0,8.

14. *Дем'яненко Н.М.* Педагогічна майстерність у загальнопедагогічній підготовці вчителя /20-ті роки// Педагогіка і психологія.- 1996.- №4.- 0,9.

15. *Дем'яненко Н.М.* Культурологічна функція освіти і реалізація у навчально-виховних закладах нового типу //Організація навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах нового типу: досягнення, проблеми, перспективи.- Полтава, 1996.-0,5.

16. *Зязюн І.А.* Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії //Світло.- 1996.- №1.- 1,0.

17. *Зязюн І.А.* Гуманізація освіти порятує Україну //Трибуна.-1996.- №3-4.- 0,5.

18. *Зязюн І.А.* Основні цілеспрямовані державної програми естетичного виховання на сучасному етапі //Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах та дошкільних закладах.- Полтава, 1996.- 0,4.

19. *Зязюн І.А.* Філософія освіти //Постметодика.- Полтава, 1996.-0,5.

20. *Камінецький Я.Г.* Інтеграція профтехосвіти України в Європейську систему фахової освіти: Наук.-метод. вісник.- Львів, 1996.- №2.- 0,5.

21. *Камінецький Я.Г.* До проблеми реформування професійно-технічної освіти України //Наук.-метод. вісник.-Львів.- 1996.- №2.- 0,7.
22. *Кміт Я.М.* Проблеми інтеграції та дезінтеграції у практичній психології //Нові технології навчання.- К.: ІСДО, 1996.- Вип.16.- 0,4.
23. *Кміт Я.М.* Формування професійного мислення на пропедевтичному рівні у довузівській підготовці майбутніх лікарів //Експериментальна педагогіка в ХХ сторіччі.- К., 1996.- 0,3.
24. *Козловська І.М., Кміт Я.М.* Педагогічні ідеї та погляди Г.Вашенка в контексті дидактичної інтеграції /психологічний аспект/ //Матеріали наукового збірника Українського вільного ун-ту.- Т.18.- Мюнхен - Львів, 1996.- 0,3.
25. *Кононенко В.І.* Художній світ С.Пушика //Дзвін.- Львів, 1996.- №7.- 0,7.
26. *Кононенко В.І.* Словесні символи в системі і тексті //Проблеми аналізу тексту в сучасній науці.- Івано-Франківськ, 1996.- 0,4.
27. *Кудін В.О.* Українське телебачення в системі навчання і виховання //Слов'янське віче.- 1996.- №3.- 1,0.
28. *Кудін В.О., Ничкало Н.Г.* Проблеми професійно-технічної підготовки спеціалістів в нових соціально-економічних умовах /анг. та нім. мовами/ //Система професійної освіти.- Будапешт: Видання національного інституту освіти, 1996.- 0,4.
29. *Майборода В.К.* Микола Василенко - міністр освіти та мистецтва //Рідна школа.- 1996.- №3.- 0,7.
30. *Майборода В.К.* Головний вищий навчальний заклад у системі підготовки й удосконалення кадрів державної служби в Україні //Вісник УАДУ.- 1996.- №2.- 0,8.
31. *Ничкало Н.Г.* Філософія сучасної освіти //Педагогіка і психологія, 1996.- №4.- 0,4.
32. *Ничкало Н.Г., Роман Р.М.* Професійна освіта України у світовому контексті //Рідна школа.- 1996.- №9.- 0,3.
33. *Ничкало Н.Г.* Іван Огієнко про рідномовні обов'язки //Велетень науки: Матеріали всеукраїнських науково-педагогічних читань, присвячених вивченню спадщини Івана Огієнка.- К., 1996.-0,4.
34. *Перепелиця П.С., Стумльсон М.Л.* Формування допрофесійної готовності учнів до творчої праці //Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості.- К., 1996.- 0,5.

35. *Побірченко Н.А.* Підготовка учнівської молоді до підприємницької праці: Концепція //Поч. школа.- 1996.- №8.- 0,5.

36. *Проскура Н.О.* Зміст естетичних компонентів у рефлексії наукової діяльності математиків і навчальної діяльності студентів. Математика і мистецтво //Матеріали міжнар. конференції.- Суздаль. 1996.- 0,5 /рос. мовою/.

37. *Пуховська Л.П.* Нові тенденції у розвитку підготовки вчителів у країнах Західної Європи //Поч. школа.- К., 1996.- №1.- 0,3.

38. *Пуховська Л.П.* Педагогічна освіта і підготовка майбутнього вчителя в Україні: її сучасні тенденції і перспективи //Розвиток людських ресурсів для середньої школи в Європі.- Португалія: Рада Європи.- 0,4.

39. *Рудницька О.П.* Обереги пам'яті //Проблеми етичного виховання учнівської молоді.- К., 1996.- 0,5.

40. *Рудницька О.П.* Культурологічний аспект професійної підготовки вчителя музики //Музична освіта і підготовка вчителя музики.- М., 1996.- 0,3 /рос.мовою/.

41. *Рудницька О.П.* Професійна освіта і мистецтво: традиції, пошуки, перспективи //Мистецтво і освіта.- 1996.- №1.- 1,0.

42. *Сагач Г.М.* Роди і види ораторського мистецтва в практичній діяльності риторичної особистості //Рідна школа.- 1996.- №4.- 1,0.

43. *Сагач Г.М.* Відродження риторичної спадщини: роль риторики у системі освіти України і формуванні гармонійної особистості //Освіта громадян світу.- М., 1996.- 0,5 /рос.мовою/.

44. *Сагач Г.М.* Імідж учителя крізь призму риторики //Імідж сучасної школи.- К., 1996.- 0,4.

45. *Семиченко В.А.* Підготовка майбутніх учителів до реалізації гуманістичних відносин в умовах університетів і педінститутів //Університетська пед. освіта: Досвід, проблеми і перспективи розвитку.- Сімферополь, 1996.- 0,4 /рос.мовою/.

46. *Семиченко В.А.* Естетичний компонент у професійній підготовці майбутнього вчителя /психологічний аспект/. //Проблеми естетичного виховання та художньої освіти в системі професійної підготовки вчителів.- Миколаїв, 1996.- 0,4.

47. *Сисоєва С.О.* Педагогічна творчість вчителя як основа формування творчої особистості учня //Навчально-виховні заклади на шляху реформування.- К., 1996.- 0,5.

48. *Сисосва С.О.* Специфіка педагогічного керівництва формуванням творчої особистості учня //Управління сучасними навчально-виховними закладами в системі освіти.- Запоріжжя, 1996.- 0,5.

49. *Смульсон М.Л.* Рефлексія і формування творчого мислення //Українська психологія: сучасний потенціал.- Т.3.- К., 1996.- 0,5.

50. *Ханик Я.М., Онищенко В.Д.* Інтегрування професійно-технічної освіти України в Європейський простір на прикладі Україна-Бельгія //Проблеми педагогіки і шляхи її розв'язання.-Польща, Лодзь, 1996.- 0,3.

51. *Ханик Я.М., Білецька Л.З., Крехівецька О.М.* Особливості фільтраційного сушіння в разі інфрачервоного нагріву матеріалу //Хімічна промисловість України.- 1996.- №3.- 0,8.

ЗМІСТ

I ВСТУП	3
II. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА ЗВІТНИЙ ПЕРІОД	7
Відділення теорії та історії педагогіки	8
Науково-організаційна робота	8
Виконання плану науково-дослідних робіт	11
Відділення дидактики, методики та інформаційних технологій в освіті	18
Основні результати науково-дослідної роботи	18
Науково-організаційна діяльність	22
Відділення психології, вікової фізіології та дефектології	25
Науково-організаційна діяльність відділення	25
Основні напрями і результати діяльності відділення: досягнення, складнощі, перспективи	27
Відділення педагогіки і психології професійної освіти	37
Основні наукові результати досліджень, завершених у 1996 році	37
Результати досліджень перехідних тем	39
Науково-організаційна діяльність	44
III. РОБОТА ПРЕЗИДІЇ. ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ АКАДЕМІЇ	46
IV. РОБОТА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАД НАУКОВИХ УСТАНОВ	48
Інститут педагогіки	48
Інститут психології ім. Г. С. Костюка	50
Інститут педагогіки і психології професійної освіти	50
Інститут дефектології	51
V. РОБОТА РАДИ З КООРДИНАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ	52
VI. КАДРИ. РОБОТА АСПІРАНТУРИ І ДОКТОРАНТУРИ	56
VII. ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ	58
VIII. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ	63
IX. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ	68

X. ФІНАНСУВАННЯ. МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	71
XI. ВИСНОВКИ	73
XII. СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ	75
Відділення теорії та історії педагогіки	75
Монографії	75
Підручники, навчальні посібники	76
Навчальні програми	76
Методичні посібники, рекомендації	77
Збірники наукових праць, матеріалів конференцій	78
Словники і довідники	79
Статті	79
Відділення дидактики, методики та інформаційних	
технологій в освіті	85
Підручники і навчальні посібники	85
Навчальні програми і концепції	88
Методичні посібники і рекомендації	89
Словники і довідники	90
Статті	90
Відділення психології, вікової фізіології та дефектології	93
Монографії	93
Підручники	93
Навчальні посібники	94
Концепції і навчальні програми	94
Методичні посібники і рекомендації	95
Збірники наукових праць і матеріалів конференцій	98
Словники і довідники	99
Статті	99
Відділення педагогіки і психології професійної освіти	109
Монографії	109
Підручники і навчальні посібники	109
Навчальні програми	109
Методичні посібники	110
Методичні рекомендації	110
Збірники наукових праць	111
Збірники матеріалів конференцій	111
Словники	112
Статті	112